

ЖИВОТВОРНИ ИСТОЧНИК

ЧАСОПИС ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКЕ ❖ БРОЈ 25 ❖ ГОДИНА V ❖ ПРЕОБРАЖЕЊСКИ БРОЈ

БОГОСЛОВЉЕ
СВ. ГРИГОРИЈА
ПАЛАМЕ

НОВА ИЗДАЊА
ИЗДАВАЧКЕ КУЋЕ
ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО
-ТУЗЛАНСКЕ „СННАЈ“

ИНТЕРВЈУ СА
ДР ЖАРКОМ
ТРЕБЈЕШАНИНОМ

УСПОМЕНА НА
ДЕВЕДЕСЕТО-
ГОДНИШЊИЦУ
ИЗБОРА ДР НЕКТАРИЈА
КРУЉА ЗА АРХИЈЕРЕЈА
ЗВОРНИЧКО
-ТУЗЛАНСКОГ

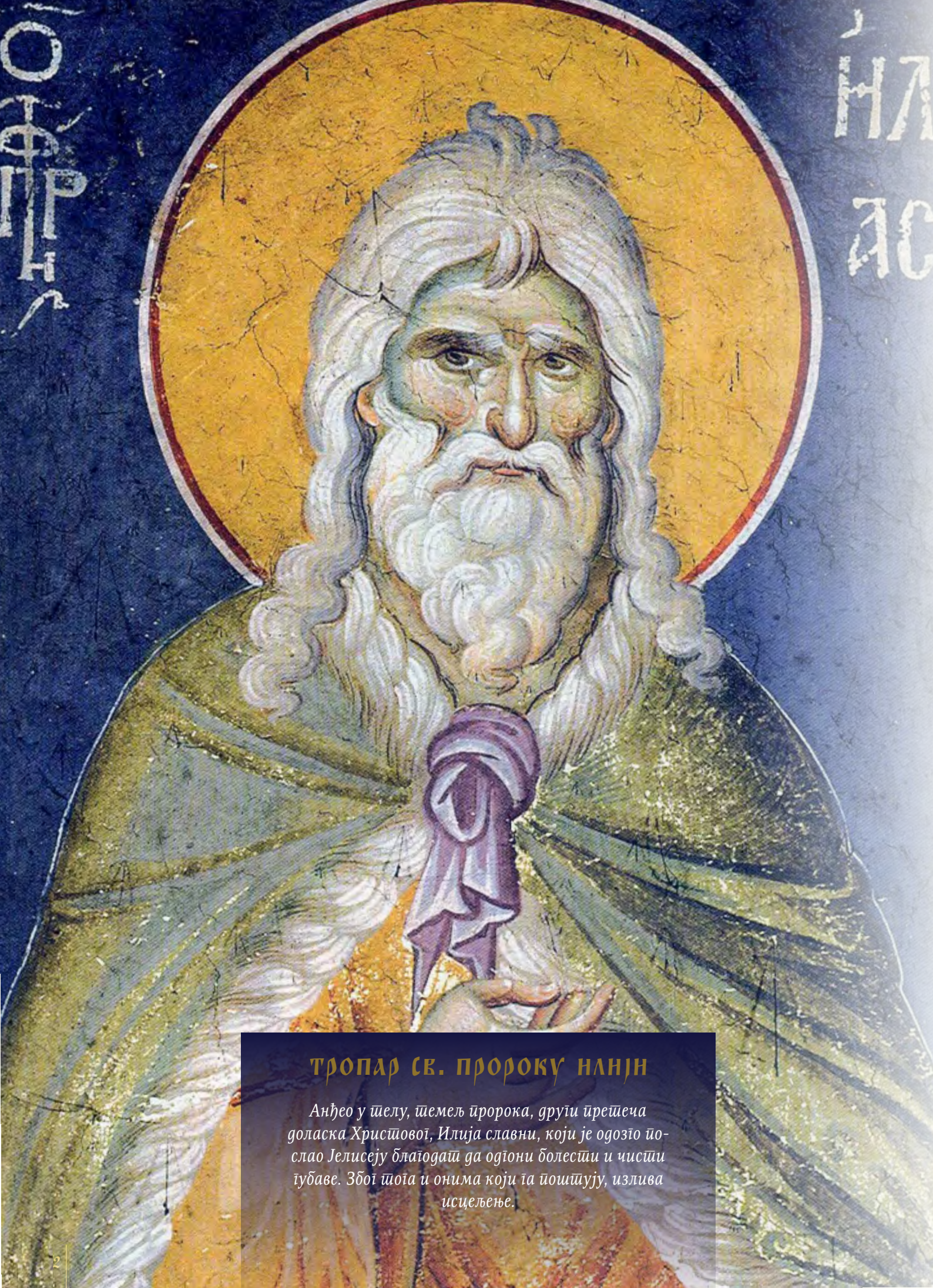
СВЕТИ
СТЕФАН ВИСОКИ,
ДЕСПОТ СРПСКИ
И СЛОВО ЉУБВЕ

ЈЕВАНЂЕЉЕ НА ДЈЕЛУ
ДЈЕВОМЦИЦЕ КАТАРИНЕ
ГУБИЋ

ПРЕОБРА

ЖЕНИЦЕ

ТРОПАР Св. ПРОРОКУ ИЛИЈИ

Анђео у шелу, шемељ пророка, дрући прешеча
доласка Христовој, Илија славни, који је одозго по-
слао Јелисеју благодат да одјони болестни и чисти
јубаве. Збој тога и онима који га поштују, излива
исцељење.

САДРЖАЈ:

БОГОСЛОВЉЕ СВЕТОГ ГРИГОРИЈА ПАЛАМЕ – Епископ зворничко-тузлански г. Фотије	4
„ГОСПОДЕ, ДОБРО НАМ ЈЕ ОВДЕ БИТИ...” – др Слободан Продић	7
НОВА ИЗДАЊА ИЗДАВАЧКЕ КУЋЕ ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКЕ „СИНАЈ“ – Бојан Чечар, протођакон	8
ХРИШЋАНСКИ ПРАЗНИЦИ (СВЕЦИ) – СВЕТКОВАЊЕ ИЛИ НЕРАД? – Бојан Чечар, протођакон	10
„МИР СВИМА“ – Остоја Дикић	14
ИНТЕРВЈУ СА ДР ЖАРКОМ ТРЕБЈЕШАНИНОМ	16
ХРИШЋАНСКИ ОДНОС ПРЕМА ДЈЕЦИ – Давор Арнаут	19
ПРАВОСЛАВЉЕ И МЕДИЦИНА – Бобан Цветковић ...	22
УСПОМЕНА НА ДЕВЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦУ ИЗБОРА ДР НЕКТАРИЈА КРУЉА ЗА АРХИЈЕРЕЈА ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКОГ – Немања Ерак, ђакон	25
ПРВИ МЕЂУ ЈЕДНАКИМА – АПОСТОЛ ПАВЛЕ – Синиша Шаренац, протонамјесник	28
ПРЕПОДОБНИ МАКСИМ ИСПОВЈЕДНИК: НАГОВОР НА ЧИТАЊЕ – Срђан Мاستило	29
СВЕТИ СТЕФАН ВИСОКИ, ДЕПОТ СРПСКИ И СЛОВО ЉУБВЕ – Маријана Чечар	32
МОНАШТВО НА ЗАПАДУ – СВЕТИ БЕНЕДИКТ НУРСИЈСКИ – Данијел Ваусић	36
ЗАШТО И КАКО ВОЉЕТИ ДО САВРШЕНСТВА? – Немања Ерак, ђакон	38
ХОЋЕШ ЛИ ЗАИСТА ДА ЖИВИШ ХИЉАДУ ГОДИНА? свештеник Валерије Духањин	40
ЗООЛОШКИ ВРТ, КОНЦЕНТРАЦИОНИ ЛОГОР И ГРАД СУНЦА – протојереј Андреј Ткачов	43
ПРАВОСЛАВЉЕ, МЛАДИ И ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ – Кристијан Ђокић, протођакон	45
ЈЕВАНЂЕЉЕ НА ДЈЕЛУ ДЈЕВОЈЧИЦЕ КАТАРИНЕ ГУБИЋ – Митар Млађеновић, протонамјесник	48
ЂАКОН ЕМАНУИЛ КАМАЊА ИЗ УГАНДЕ У ПОСЈЕТИ ЕПАРХИЈИ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКОЈ – Срђан Мастило	50
ОВАЈ ЗЛОЧИН И ДАНАС РАЂАВА НАШУ СВЕСТ	51
СТАРАЦ ЈОСИФ ИСИХАСТА – БЛАГОДАТ УВЕК ПРЕТХОДИ ИСКУШЕЊУ	53

Издази са благословом
Његовог Преосвештенства Епископа зворничко-тузланског г. ФОТИЈА

Година V, број 25, (преображењски број),
Бијељина, 2018.

Главни и одговорни уредник
протођакон Бојан Чечар

Технички уредник
протојереј-ставрофор Љубомир Самарџић

Секретар уредништва:
Остоја Дикић

Уредништво часописа:
протојереј-ставрофор Љубомир Самарџић,
протонамјесник Синиша Шаренац, протођакон
Бојан Чечар, ђакон Немања Ерак, Дражен Ракић,
Срђан Мاستило и Остоја Дикић

Адреса уредништва:
Ул. патријарха Павла 40, 76300 Бијељина,
E-mail: casopisizivotvorniistocnik@gmail.com

Часопис излази четири пута годишње

Сарадници часописа:
протојереј-ставрофор Душан Спасојевић,
протојереј-ставрофор Ђоко Б. Лазић, протојереј-ставрофор Зоран Илић, протојереј Драгиша Симић, протојереј Александар Михајловић, протојереј-ставрофор Жељко Теофиловић, протонамјесник Александар Млађеновић, протонамјесник Јован Максимовић, протонамјесник Милош Зекановић, протојереј Драган Илић, јереј Срђан Васиљевић, јереј Милош Тришић, протонамјесник Драган Марковић, протонамјесник Ненад Савић, протођакон Кристијан Ђокић, ђакон Бојан Јокановић, Данијел Васић, Давор Арнаут, Бранислав Неђић, Милица Игњатов и Марко Томић

Издавач:
Издавачка кућа Епархије зворничко-тузланске
„СИНАЈ“

Ул. патријарха Павла 40
76300 Бијељина, тел: (+387) 055-222-300
факс: (+387) 055-210-960

Лектор:
Давор Арнаут

Припрема и штампа
сурографска, Зворник

Тираж:
5000

БОГОСЛОВЉЕ СВЕТОГ ГРИГОРИЈА ПАЛАМЕ

Појава светог Григорија Паламе у 14. веку и његовог богословља представља нову победу Православља. Својом теологијом светлости, свети Григорије је систематизовао сво древно отачко богословље о Богу као Светој Тројици и о Господу Христу као савршеном Богу и савршеном човеку. Он је посебно развио и богословски протумачио могућност сједињења човека са Богом путем Причешћа – заједничарења са нествореним божанским енергијама. Божанске енергије, иако различите од суштине Божије, испуњујући човека, чине га причасником и једним са Богом. Тиме је он бранио и одбранио православно учење о спасењу човека у Христу, Његовим нетварним енергијама, тј. Његовом нетварном светлошћу. Отуда се он оправдано убраја у ред учитеља Цркве и проповедника Православља. Свети Григорије се у свом богословљу светлости највише бавио човеком. Он каже да је човек (Адам) изгубио ту првобитну божанску светлост падом у грех. Он је себе грехом лишио првобитне славе, коју човек сада може задобити једино вером у Христа. Своју божанску славу Христос је показао Својим преображењем на Тавору, а истовремено је тиме показао и славу у коју ће се обући

Св. Григорије Палама

они који се вером сједине са Христом. Свети Григорије зато говори да наш живот на земљи осмишљава уподобљење Христу, тј. просветљење човековог бића његовом божанском таворском светлошћу.

По светом Григорију Палами почетак новог живота човека у Христу је свето крштење, у којем се изгубљена слава (светлост), поново задобија и човек бива испуњен нетварном божанском светлошћу. То је по светом Григорију Палами почетак спасења. На овом степену духовног живота, подвижника вере карактерише тзв. делатна молитва. Ову врсту молитве човек проузноси својим сопственим трудом уз

практиковање других јеванђељских врлина поста, љубави, смирења, вере, итд. Уколико напредује у првом степену молитве, човек достиже други степен, тј. средину спасења, коју карактерише јеванђељски живот или живот у Христу. На том духовном степену подвижник вере задобија тзв. самоделатну молитву или молитву срца када се сам Дух Свети моли у човеку, тј. у његовом срцу. По светом Григорију Палами потпуно обожење човекове личности достиже се на трећем степену молитве, када се подвижнику вере открива виђење унутрашње нетварне божанске светлости, тј. благодати Светога Духа

у срцу. Достижући овај степен савршенства и сједињења са Богом, човек по светом Григорију Палами и светом Лествичнику достиже обожење личности. На том степену подвижник вере је постао станиште Духа Светога, односно како је говорио свети апостол Павле „поставио је црква Бога живог“ (Тим. 3, 15). То је стање за које је свети апостол Павле говорио „да не живим више ја, него живи у мени Христос“ (Гал. 2, 20).

Од његовог периода (14. век) исихазам, тј. благодатни опит виђења и просветлења божанском нетварном светлошћу, шири се са Свете Горе по свим

православним областима: у Бугарску, Србију, Молдавију и Русију. Могли бисмо рећи да у периоду Средњег века на Истоку цвета, под утицајем Григорија Паламе, исихазам, док се Запад највише не прихватањем и не разумевајући исихазам, окреће рационализму и схоластици – школској теологији, тј. теологији без опита и без личног искуства и благодатног доживљаја вере. Отуда није чудо што се победа паламитског богословља, тј. победа исихазма у 13. и 14. веку назива новом победом православља – победом живе вере, вере која даје могућност обожења човека нетварним божанским енергијама и нетврaном божанском светлошћу. Свети Григорије Палама је богослов светлости, богослов нетварних божанских енергија. У основи његовог богословља је догмат о Христу и Његовом оваплоћењу.

Многи су у то време, посебно на Западу, приговарали да Григорије уводи неке новине. Међутим, исихазам није нова појава у животу Цркве. Он има своје темеље у библијској духовности, како Старог, тако и Новог Завјета. Већ су старозавјетни пророци штитили молитву од спољашњег проузношења, па су они, наспурот проузношења Псалама уз лиру, тежили најдубљој унутрашњој молитви, тј. молитви срца. Пророк Мојсије када избоди јеврејски народ из египатског ропства, чини молитву срца. Народ види фараона који стиже са војском и негодује против Мојсија, јер сматрају да ће их фараон стићи и погубити пре уласка у Црвено море. Мојсије их међутим укрепљује у вери у Бога и наговештава погинуће њихових прогонитељ и говори им: „Господ ће се борити за вас, а ви ћете ћутати” (тиховати)

Св. Григорије Палама,
Исповедник Православља
(фреска у Манастиру Ксиропотаму,
Света Гора, 17-18. век)

(2.Мојс, 14, 14) и почиње сам у себи да се моли Богу Који му одговара: „Мојсије зашто вапијеш к мени?” (2.Мојс. 14, 15) (иако Мојсије није говорио никакве речи). Слично томе, доживљавају и исихасти. Бог тј. благодат Божија, у њима кроз молитву побеђује оно што је њиховом бићу греха телесно и смртно (фараон и војска). А то се све дешава док они ћуте тј. тихују.

Исто тако и код прорка Исаије наговештава се тајна исихазма. Пророк укорева свој народ због одступања од Бога због непокорности Речи Господњој, али их истовремено не оставља без наде јер пророштвом наговештава пут којим ће се вратити Богу и победити све своје непријатеље: „Јер овако говори Господ Господ светац Израилев: ако се повратите и будете мирни избавићете се у миру и у уздању биће сила ваша” (Иса. 30, 15). Тај мир о коме пророк овде говори је очигледан праобраз мира Христовог, тј. исихазма.

Молитвено тиховање и Нови Завет

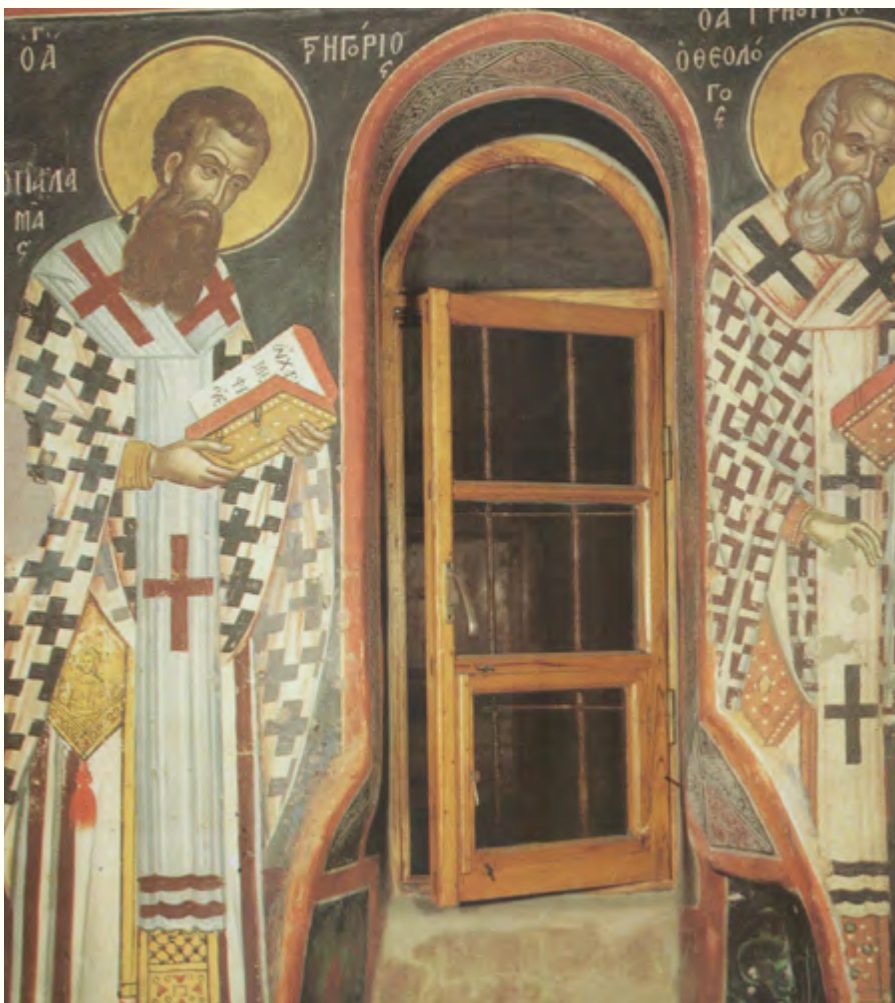
У Новом Завету имамо много очигледнијих доказа да је паламитско богословље библијско новозавјетно богословље. Богословље таворске светлости која је присутна и дејствујућа у Цркви Христовој. Већ у Беседи на Гори, Господ Христос, као највећи и савршени учитељ молитве, упућује своје ученике да се моле не многим ријечима већ у клијети својој, иза затворених врата свога срца, тамо где обитава Сам Бог (Мт. 6, 6). Тај подвиг молитве или како су Свети Оци говорили освајање „унутрашњих простора” је дуготрајан подвиг који захтева постојаност, јер на то упућују речи Господа Христа „иштите и даће вам се, тражите и наћи ћете, куцајте и отвориће вам се” (Мт. 7, 7). Управо је молитвено тиховање „улажење на уска врата” (Мт. 7, 13), двери срца свога, којим су ушли и ходили по примеру Самога Господа Христа, најпре свети апостоли, а потом и многи Оци-подвижници, учитељи умнога делања до светог Григорија Паламе.

Велики новозаветни учитељ умне молитве је свакако и свети апостол Павле. По учењу светог апостола Павла сваки човек треба да живи са молитвом: „Молите се непрестано” (Еф. 6, 18), а поготову пастир Цркве који својој личној молитви треба да додаје и молитву за Цркву Божију „молим се дан и ноћ не престајући за вас” (Сол. 1, 11). Молитвено тиховање се поистовећује са свлачењем старог човека у себи, свлачењем својих кожных хаљина, тј. смртности своје природе и облачењем у новог човека – Христа.

Покрет исихазма и паламитског богословља су доказ да је Царство Небеско заиста „унутра у нама” (Лк. 17, 21). Дакле, исихазам позива да се умним делањем и непрестаном молитвом открије бесцен бисер у самоме себи, а то је Царство Небеско.

Исихастички покрет, почевши од светог Григорија Паламе (14. век), шири се по читавом православном свету. Исихазам је пратила целокупна обнова, како духовног, тако и литургијског живота Цркве. У том смислу исихастички покрет не можемо сматрати издвојено из живота Саме Цркве. Можемо рећи да су свети Григорије Палама и исихасте отишли најдубље, тј. да су се успели највише и ушли у „божански примрак”, тамо где се пророк Мојсије сусрео са Богом. У том смислу, исихазам нам открива своју анагошку димензију. Он нас узводи до безмерних висина живота у Христу. Подвигом умне молитве, учитељи исихазма, а посебно свети Григорије Палама, су нам показали и открили „благодатно стање сина”. У духовном смислу, исихасти су се узвисили више и од самих апостола на Тавору (који тада нису могли да гледају божанску светлост), док су исихасти подвигом вере достигли да ту исту божанску таворску светлост виде у своме срцу и да та светлост потпуно прожме и преобрази њихову душу и тело. То потврђују многи примери и житија светих, а посебно житија светих исихаста (за неког светогорског старца се каже да је могао да чита Свето Писмо а да уопште није палио никакво светло; светлост из његовог лица је обасјавала то што је он читао).

Исихазам и ми

На крају могли бисмо да се упитамо има ли исихазам, тј. молитвено тиховање, будућност у нашем времену, нашем веку, који је већ од многих назван анти-исихастичким веком (бука, музика, немири...)? Данашњи свет је препун буке и свега онога што смета човековој молитви. То нам потврђује и пример светог старца Силуана исихасте, коме је док се молио у келији сметао и сат. Ми сматрамо да исихазам свакако има будућности, јер је духовни живот Цркве незамислив без молитве, коју је свети Јован Лествичник називао „краљицом свих врлина”. Свети Григорије Богослов каже да се треба „више молити него дисати”, а свети Златоуст, велики богослов молитве, каже

да „сама човекова душа живи управо кроз молитву”. Ако је на основу ових неколико примера јасно да духовни живот свакога хришћанина није могућ без молитве, па и непрестане молитве, свакако исихазам има будућности и треба да има будућности и у овом нашем анти-исихастичком веку. Да је исихазам и данас могућ, показују нам Света Гора и многи манастири устројени по њиховом типичу и канону, као и свети Григорије Палама - живи и истинити у Господу нашем Исусу Христу, који нас својим богословљем и својим исихастичким учењем и данас изводи из таме у светлост. Амин.

Епископ
зворничко-тузлански
Г. Фотије

Преображење Господње

„ГОСПОДЕ, ДОБРО НАМ ЈЕ ОВДЕ БИТИ...”

(Мт. 17, 4)

У Матејевом казивању о Преображењу Господњем сусрећемо се и са једном реченицом која се, са пуним правом, може посматрати као ванвременска истина и поука сваком верујућем човеку. Наиме, апостол Петар, простодушни рибар који је поверовао у Спаситеља света, Господа нашег Исуса Христа, и који је кренуо за Њим и постао ревностни апостол и мисионар Цркве Христове, посматрајући оно чега је био удостојен као очевидац приликом Преображења Господњег, у једном тренутку је усхићено рекао: „Госпoде, добро нам је овде бити”. У многима од нас који читамо, или слушамо ово јеванђељско казивање неретко се појављује питање како да разумемо ову реченицу што ју је изговорио апостол Петар, поготово имајући у виду да он затим предлаже Господу да се тамо, на месту Преображења, начине три сенице, три грађевине, од којих

би једна била Господу, друга Мојсију, а трећа Илији.

Одговор не само на ово питање, него уопште и душекорисно казивање о празнику Преображења Господњег, пружили су нам и пружају многобројни учени људи, свештеници и богослови кроз своје беседе, поуке, писана дела. Оно што нас радује јесте да нам се данас, захваљујући како писаној речи, а тако и савременим средствима комуникације, пружа могућност да чујемо или прочитамо поменуте поуке везане за овај празник Господњи. Ипак, оно што свакако не смемо заборавити јесте нешто што се, на жалост, ипак неретко дешава. Наиме, ако се на тренутак вратимо речима апостола Петра „Госпoде, добро нам је овде бити”, оно што не смемо сметнути са ума јесте и то да апостол, између осталог, говори и о томе да је оно што је нама заправо „добро” јесте да будемо у и са Христом, да

нам је добро онда када живимо Њиме, да је то заправо пут да се вратимо Христу, да будемо и останемо у заједници са Њим, да будемо Христови.

Апостол Петар једном једином реченицом поручује, наравно онима који то желе да чују, да је нама људима „добро” онда када смо уз Христа. Неко ће поставити питање како је то могуће, како се то може остварити сада и овде јер оно што се догодило на гори Тавору и оно о чему казује јеванђелиста Матеј догодило се давно, пре пар миленијума.

Одговор не само на ово питање, него и на небројене друге недоумице, истински верујућим људима је прилично једноставан. Одговор на ово питање садржан је у човековом животу у светој Цркви. Живот у светој Цркви Христовој јесте живот у православљу и правоживљу. То је живот који, осим што је утемељен на учењу Светог Писма

и Светог Предања, своју пуноћу проналази у евхаристијској заједници са Христом. Тај и такав живот омогућавао је и омогућава да свако од нас понаособ, активно живећи у светој Цркви и причешћујући се, окуси извор бесмртности као што чујемо на светој Литургији када приступамо Телу и Крви Христовој. Чинећи то ми, између осталог, себе чинимо онима који ће има-

ти могућност да попут апостола Петра, Јакова и Јована, будемо у оној нетварној светлости и испуњењу које је и потакло апостола Петра да каже: „Господе, добро нам је овде бити”.

Празник Преображења Христовог, између осталог, говори нам и о томе да је свакоме од нас пружена могућност да осетимо и будемо у ономе о чему нам казује не само ових неколико речи апо-

стола Петра, него и сам догађај Преображења Господњег.

Да ли то и желимо?

То је већ до нас самих и наше спремности да постанемо, јесмо и будемо Христови. А како да будемо такви, одговор на то питање управо јесте у светој Цркви и нашој спремности да живимо вером.

др Слободан Продић

ЦРКВЕНО ИЗДАВАШТВО

НОВА ИЗДАЊА ИЗДАВАЧКЕ КУЋЕ ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКЕ „СИНАЈ“

Са благословом Његовог Преосвештенства Епископа зворничко-тузланског г. Фотија, издавачка кућа Епархије зворничко-тузланске „СИНАЈ“ објавила је двије изузетно важне теолошке књиге: **Георгије Флоровски – руски интелектуалац и православни богослов, Андру Блејна и Историјски, догматски и канонски значај Цариградског сабора (879-880), свештеника Филипа Зимариса.**

Прва књига се бави животом и радом једног од најважнијих православних богослова 20. вијека о. Георгија Флоровског (1893-1979). Овај руски интелектуалац је био најистакнутија личност читаве једне плејаде Руса који су последице Револуције и емиграције у Европу сачували и раширили културно наслеђе њихове отаџбине. Као православни богослов, отац Георгије је био један од оснивача савременог екуменског покрета. Онима, пак, који већ познају дјело оца Георгија, ова књига ће помоћи да прошире своје знање и

поштовање, како на основу подробнијег осликавања његовог животног пута, тако и на основу значајног доприноса руској мисли и православном богословљу уопште. У својој личности отац Георгије је остварио светоотачки идеал, а то је да се поред светог и врлинског живота стекне и што је у већој мјери могуће велико свјетовно образовање. Као и свети оци и отац Флоровски је лакше и боље могао да Христово Јеванђеље приближи постојећој научној и културној јавности 20. вијека. Своју огромну ерудицију је стицао широм свијета. Међутим, да би постао то што јесте, на њега је превасходно утицало одрастање у граду Одеси. О одрастању у Одеси, Флоровски каже:

„Они који су били образовани, уопште нису били малограђани. На располагању су нам били преводи класика, средњовековне књижевности, Дантеа, Милтона. Све су то били одлични преводи, а народ је имао навику да доста чита. Били су

ту и такозвани дебелу журнали. Излазили су сваког месеца, на око шест стотина страна. Поред текстова о Русији, било је чланака и о западној политици, западној религији, итд... Познавао сам просечне људе, који би сваког месеца прочитали један или два ова журнала. Из њих су сазнавали нешто о европеизацији Јапана, затим о проблему црнаца у Тексасу, затим о борби у Норвешкој за стицање независности од Шведске. Сви су размишљали о томе. Одески весник је много личио на Њујорк тајмс, са том разликом што се није баш много бавио питањем економије. За њега су писали најбољи новинари, научници и историчари. Сваке недеље су објављивана најмање два научна текста – било строго научна, или из области књижевне критике, или историје, или нечег другог. Такво штиво је било на располагању свакој просечно образованој особи...И занимљиво је да је тако било у скоро целој Русији. Моја су-

друга је одрасла на северу, у Виборгу, и читали смо исте ствари и стекли исте утиске. У свим крајевима сте могли наћи исте књиге. Није било важно одакле сте или шта студирате, али сте долазили са истим интелектуалним пртљагом – једина разлика је била у томе колико је он био добро упакован. Неки су били заиста добро упаковани, што је допринело културној једнообразности, иако су, наравно, постојале регионалне или локалне нијансе...Наша породица је била претплаћена на дебели журнал «Њива», где се, успут буди речено, први пут појавило Толстојево «Васкрсење»... За педесет два броја годишње, требало је издвојити седам рубаља у европској Русији и девет рубаља у Сибиру; а тада је једна рубаља вредела око педесет центи. Поред тога, добијали смо и књиге: у почетку двадесет и четири књиге годишње, а затим педесет две – сабрана дела Тургеева, Гончарева, Чехова, Салтјикова - Шчедрина, и страних књижевника попут Молијера, Рисоа и слично. То значи да ако се једна породица претплати на два магазина, рецимо «Њива» и «Природа и људи», у којима су се једном приликом могла наћи Дикенсова комплетна дела и то у одличном преводу, онда би то било око 104 књиге годишње и два магазина недељно... А све се читало... Просто је атмосфера била таква...“

(отац Георгије Флоровски)

Друга књига бави се тематиком Сабора одржаног у Константинопољу (Цариграду) 879-880. године, који је још познат и као „Фотијев Сабор“. У питању је докторски рад из области Пастирског богословља, свештеника Филипа Зимариса, који

је одбрањен на Аристотеловом универзитету у Солуну 2000. године. С обзиром да велики број људи код нас недовољно познаје проблематику која је довела до Великог раскола између Источне и Западне Цркве 1054. године, онда је појава једне овакве књиге на нашем језику заиста од великог значаја. Постоји доста оних који сматрају да је главна разлика између православних и римокатолика у томе што православни свештеници носе браде и жене се, док римокатолици то не чине. Наравно да не треба напомињати да је по сриједи далеко комплекснија проблематика од ове. Главни узрок раскола је проблем Filioque, тј. учење да Дух Свети исходи „и од Оца и од Сина“ које су римокатолици убацили у Символ вјере. Све то аутор одлично појашњава у овој књизи. Не смије се заборавити и то да је Свети Фотије цариградски „кум свих Словена“. Баш у његово вријеме међу Словене су дошла Света браћа Кирило и Методије који су отпочели своју мисију покрштавања и просвећивања наших предака. С друге стране, о животу и раду Св. Фотија се мало зна међу нама Србима. Зато излазак из штампе једне овакве књиге добија још више на значају.

„Задатак ове студије је према томе да тачно утврди еклисиолошки значај Сабора из 879-880. године, који је био значајан за

Цркву, а у крајњој линији и за цео данашњи свет. Ова студија је написана као мали допринос овом проблему са надом да ће постати повод за даље исцрпније студије о њему, да би се тако овај Сабор уместо пуког историјског догађаја укоренио у свести и богословљу Цркве и постао познат шире у свету не би ли допринео да православно богословље изврши свој велики задатак, јер, на крају крајева, као што је веома тачно написао блажене успомене Јован Мајендорф, „једина успешна и сигурна будућност налази се у теологији, а православно сведочење је често баш оно за чиме човечанство свесно или несвесно трага“.

(свештеник Филип Зимарис)

Оба издања ће се ускоро наћи у свим црквеним продавницама широм наше Епархије. Позивамо сав наш вјерни народ да редовно прати рад наше издавачке куће. Циљ нам је прије свега мисија и едукација вјерног народа. И у будуће ћемо се трудити да буде што више књига које ће помоћи нашем вјерном народу да се што боље упозна са нашом православном вјером, историјом, културом и традицијом.

Бојан Чечар,
протођакон, гл. и одговорни уредник издавачке куће Епархије зворничко-тузланске „Синај“

ХРИШЋАНСКИ ПРАЗНИЦИ „СВЕЦИ“ – СВЕТКОВАЊЕ ИЛИ НЕРАД?

„Да вас, дакле, нико не осуђује за јело или пиће, или за какав празник, или за младине, или за суботе, што је сјенка онога што ће доћи, а тијело је Христово“
(Св. апостол Павле, посланица Колошанима. 2, 16-17).

Један од основних проблема, када је ријеч о православљу (право слављење или право исповиједање хришћанске вјере) у нашем народу, представља недовољно читања, тумачења, а самим тим и разумијевања Светог писма или Библије. Добро је познато да је православна хришћанска вјера плод откривања или откривења Божијег човјеку. Она није резултат природних човјекских тежњи да се објасни стварност која га окружује, те да се приношењем одговарајућих жртава (неријетко и људских) умилостиве „вишње силе“, као што је то случај у паганским, многобожачким, вјерама. Хришћанство је сушта супротност оваквом схватању Бога, зато што је оно објављена вјера човјеку. Бог се, дакле, постепено јављао, откривао човјеку и објављивао му своју вољу. Та објава је кулминирала у оном тренутку када је Он сам ушао у тај свијет и постао човјек (у личности Исуса Христа).

У православној теологији та објава и јављање Бога човјеку названа је Свето откровење. Два су извора на којима се човјек сусреће са Богом Светог откровења. То су Свето писмо (Би-

блија) и Свето предање. Иако је подједнако важно за нашу духовну поуку и надградњу, Свето предање је данас код нас православних можда мало пренаглашено. Тако није риједак случај да се у име Светог предања Свето писмо често запоставља, занемарује или чак у потпуности превиђа. Свето предање иначе представља усмено преношење учења Христовог и догађаја

Десет Божијих заповјести - Декалог

јеванђеоске историје. Осим тога, оно представља и све што је усменим или писаним путем преношено од времена после светих апостола до данашњих дана. Оно је одувјек ишло руку под руку са Светим писмом, допуњавало га, тумачило и објашњавало. У свијести Православне цркве Свето предање није никада потискивало или одбацивало Свето писмо. Може се слободно

рећи да су за Православну цркву Свето писмо и Свето предање одувјек била два крила којима је она сигурно летјела у сусрет Господу Исусу Христу.

Ипак, код данашњих православаца, увријежило се доста крајње чудних и неправославних видова поимања православне вјере. Многи данашњи православци имају идолопоклонични приступ „светом предању“. Намјерно у овом случају „свето предање“ пишемо малим словима и стављамо под наводнике, јер заиста, у поимању тих хришћана, овај древни хришћански термин у потпуности је девалвирао и изгубио свој свети смисао и значај. За такве вјернике Свето предање је све што је икада ико записао или рекао у народу или у цркви (битно је само да се повезује са православљем) и то без испитивања и без провере узимају здраво за готово.

Најжалосније је када за Свето предање они узимају и нека вјеровања или обичаје који не да не могу имати православни смисао и значај, већ су у суштој супротности са хришћанском јеванђеоском поруком и припадају старим паганским („поганским“) заблудама и вјеровањима. Тако

много сматрају да на Усековање главе Светог Јована Крститеља „не ваља јести ништа црвено“ јер је на тај дан проливена крв Крститељева. Ово је забрањено вјероватно - да не дај, Боже - и онога ко би тај дан јео црвено не би ускоро задесило исто страдање као и Светог Јована. С друге стране, овакво вјеровање се не повезује са Великим петком, када је сам Господ за нас страдао, те је очигледно да је тај обичај потекао из незнабожачког периода. Осим овога, постоји и „предање“ да на дан Светог пророка Илије не ваља ништа радити нити се у ријеци купати, јер ако то учинимо постоји велика могућност да ћемо се утопити или ће нас Свети Илија казнити ударом грома... јер смо се купали. Исто тако многи великог Христовог мученика Прокопија сматрају одговорним за смрт многих утопљеника. То је зато што су се многи тога дана (гле чуда, баш у вријеме великих љетних жега и врућина) усудили отићи на ријеку да се мало расхладе или су којим случајем на тај дан нешто радили. Аргументи који се износе у прилог „нерада“ на Св. Прокопија углавном не објашњавају ништа, него воде до даљих странпутица као, на примјер, да „чак и муслимани не раде на тај дан“. У овом „светом предању“ такође је строго забрањено на празник Светог Вратоломије (иначе овај својеврсни „анаграм“ односи се на Светог апостола Вартоломеја, ученика Христовог) да се пењемо на дрво, јер можемо сломити кичму или неки други дио тијела. Такође, није риједак случај да многи православни родитељи тек рођеним бебама везују некакве црвене кончиће (има и оних који умјесто тог кончића стављају црвену бројаницу – ваљда је

тако православније). Ово чине да - не дај, Боже - не би неко „урекао“ дијете. Дакле, умјесто да за заштиту дјечијег живота моле Бога, ослањају се на ствари, предмете. Оваквих или сличних сујевјерја, која су се јако и дубоко увријежила у нашем православном српском народу, има много, али немамо ни времена нити жеље да их даље износимо.

Када овакве православце упитамо зашто вјерују у овакве ствари и гдје је за таква њихова вјеровања утемељење у Светом писму или Светом предању, они остају нијем. Што се тиче Светог писма, та нијемост је апсолутна и коначна, јер људи који вјерују у овакве небулозне бесмислице углавном не читају нити имају икакве представе о Светом писму. Једина апологија и објашњење које имају јесте да се тако „ваља чинити“ и да су тако вјеровали и чинили и наши преци. У прилог овоме наведе се неколико познатих случајева из наше околине и свакодневице, па се каже да је „тај и тај на Прокоповдан или Огњену Марију скупљао сијено и да су исти дан Свети Прокопије или Света великомученица Марина громом спалили то исто сијено.“ Авај бесмисла, сујевјерја и безверја. Ово није нити може бити Свето предање. Предање јесте, али није православно хришћанско, већ паганско и незнабожачко.

Да бисмо у потпуности демистификовали, разобличили и напоскон одбацили овакве неправославне заблуде, неопходно је да се вратимо Светом писму и правом православном хришћанском предању. Свето писмо, које се у нашем народу све мање чита и за које готово да нема никаквог интересовања, одувјек је било насушни извор одакле су се хришћани вијековима на-

пајали и њиме, као каквом ужареном бакљом богомоткривене истине, испред себе разгонили сав мрак и тмину паганских и незнабожачких кривовјерја и заблуда. Свети Јероним каже да је „не познавати Свето писмо исто што и не познавати Христа“. Ове ријечи Св. Јеронима на најбољи могући начин осликавају значај који Свето писмо треба да има у животу једног хришћанина.

Да бисмо успјели у нашем малом задатку, осврнућемо се на једно од највише увријежених убјеђења у нашем народу, а то је да се у недјељу или на некакав други празник „не ваља“ ништа радити. Истина је да је ова забрана стриктно наведена у Светом писму (Десет Божијих заповијести). Међутим, показаћемо, уз помоћ мале анализе библијског текста, да та Божија заповијест има сасвим другачије импликације и контекст него што већина вјерујућих људи код нас мисли. На тај начин ријешимо и дилему коју смо себи поставили у наслову овог текста (да ли се за вријеме хришћанских празника „светкује“ или се „љенствује“). Осим овога, видјећемо да се управо у рјешењу те дилеме крије кључ за оповргавање свих оних горе побројаних бесмислених празновјерица и сујевјерја.

У другој књизи Мојсијевој – познатој као „Излазак“ – Бог на гори Синају даје Мојсију Десет заповијести, које треба да буду образац за изабрани народ Божији уз помоћ којег ће регулисати свој однос са Богом и са људима. Тако у Својој 4. заповијести Бог каже: *Сјећај се дана од одмора да га СВЕТКУЈЕШ (нагласио Б. Ч.). Шест дана ради и свршуј све своје послове. А седми дан је дан одмора Господу Богу твојему; тада немој радити ниједнога посла, ни ти, ни син твој, ни кћи*

твоја, ни слуга твој, ни слушкиња твоја, ни живинче твоје, ни странац који је међу вратима твојим. Јер је за шест дана створио Господ небо и земљу, море и што је год у њима; а у седми дан почину; зато је благословио Господ дан од одмора и посветио га (Изл. 20, 8-10)“. Треба одмах истаћи да је у јеврејском предању тај седми дан субота. Јевреји вјерују да је Бог отпочео са стварањем свијета у нашу недјељу (недјеља је код Јевреја први дан) и да је у петак завршио, стварањем човјека, те да је у седми дан, тј. суботу починуо (одморио) од својих дјела. Такође, одмор је наредио и бићу које највише личи Њему, а то је човјек. Ако, пак, погледамо пажљивије ову заповијест, видјећемо да Бог најприје заповиједа да Га се тог дана СЈЕЋАМО и да СВЕТКУЈЕМО, а тек онда да „одмарамо“. Јевреји су били први људи којима је ова заповијест упућена. Они су тај дан, у који чак и сам Творац одмара, светковали прије свега богослужењем - прво у шатору од састанка, касније у јерусалимском храму, а у Христово вријеме и данас у синагогама. Тог дана сви Јевреји иду у храм на молитву и на благодарење Богу. Суштина ове заповијести јесте да се **рад забрањује првенствено зато да би човјек имао више времена за Бога и молитву**. Цијеле недјеље човјек нешто ради да би прехранио своје тијело. Седми дан у недјељи (тј. субота) предвиђен је за интензивнију молитву и захвалност Богу.

Први хришћани су такође поштовали суботу као дан у који је и Сам Творац починуо (одморио) од својих дјела. То су нарочито чинили хришћани који су долазили из јеврејског народа. Други су тај „седми дан“ полако пребацивали на недјељу, јер је у

недјељу Христос устао (васкрсао) из мртвих. Ни једни ни други нису седми дан прослављали нерадом и љенствовањем, већ светковањем, тј. молитвом и богослужењем. Богослужење над богослужењем у Цркви одувijek је била Св. евхаристија (литургија) коју је на Тајној вечери установио Сам Исус Христос. За прве хришћане било каква прослава, светковина или како бисмо ми то данас назвали „празник“ били су немогући без Св. евхаристије. Све своје празнике, укључујући и „дан од одмора“ хришћани су почињали прослављати од Св. евхаристије. На Св. евхаристији вјерни народ Божији – нови Израил – сједињавао се са кроз Св. Причешће са своји Спаситељем. Сваки пут када би ишли на евхаристију они би улазили у радост Господара свога (Мт. 25, 21). Ту се се сретали са Живим Богом, Који их је у потпуности испуњавао благодаћу, радошћу и миром Својим. За њих је то и био једини могући „дан од одмора“ (Изл. 20, 8). За њих се одмор није састојао у нераду - већ сасвим супротно - у интензивној молитви и сједињењу са својим Спаситељем и Учитељем у Св. евхаристији.

Међутим, код нас православних Срба дошло је до потпуне збрке када је ријеч о светковању недјеље и празника. Тако имамо својеврсни парадокс да наши Срби у „Дан Господњи“ (недјељу) или на неке друге празнике ништа не раде, а не иду на Св. евхаристију (литургију). Ако им се случајно укаже на то да је ово опасна грешка, они једноставно слијежу раменима. Међутим, ако им се каже да, будући да не иду на Св. евхаристију, могу слободно радити кад год хоће, јер су се тиме изопштили из Цркве – тада су у стању да се посвађају са вама. Али, 80. канон Трулског

сабора из 692. године недвосмислено каже: *Који борави у граду и није послон ни нуждом (болешћу) удаљен од свога храма, а три пута у три седмице не дође на службу, тај је сам себе одлучио од светих тајни (хоће рећи од Цркве – истакао: Б. Ч.). Његова вјера се толико истањила да не осјећа потребу за духовним даровима.*

Евхаристија је празник над празницима, јер је на њој присутан Сам Христос. Ту нас Он позива да се сјединимо са Њим и да уђемо у Његову радост, благостање и одмор. Другим ријечима, на Св. евхаристији на тајанствен начин, као Црква, улазимо и предокушавамо Царство Његово бесмртно „од којег одбјеже свака туга, бол и уздицање“ – како кажемо на опијелу. У овом животу ми се умарамо, знојимо и уздишемо, јер овдје расту „коров и трње“ (Пост. 3, 18). То је тако, јер је наш праотац Адам кроз преступ заповијести напустио наручје Оца Свога небеског, у којем се вјечно одмарао. Одмарао га је Бог животворном благодаћу Својом. Дакле, мјесто гдје се ми опет враћамо у заједницу одмора у присуству и наручју Божијем је Св. евхаристија. Ту је наш „дан од одмора“. Али, рећи ће неко: па, ми се и даље умарамо. Да, али то је зато што смо још у овом свијету. Царство вјечног одмора тек треба да дође. То ће се десити приликом Другог и Славног Христовог доласка. Овдје, пак, у Св. евхаристији имамо блажени „предокушај“ тог вјечног одмора и лакоће.

Нажалост, наш човјек ријетко ово хоће да чује и прихвати. Радије ће послушати неку бакицу или декицу из свог окружења него што ће послушати свога епископа или свештеника. Занимљиво је поменути одакле

уопште „забрана рада у недјељу“. Она датира из четвртог вијека – тачније из 321. године – када је цар Константин издао два закона којим се забрањује рад „у часни дан сунца“, тј. недјељу. У тим законима се каже да „све судије, градско становништво и занатлије сваке врсте почивају у поштовању дана сунца. Само у селима земљоделци нека без препреке и слободно раде, јер се често догоди да сутра није згодно сијати или виноград садити, да се, пропустивши згодну прилику, не лише згодног времена, послатог небесним провиђењем“.¹ Такође, треба напоменути да дан недјеља једино на српском језику има значење нерада (недјеља – не дјелати – не радити), док на другим језицима она има у потпуности другачија значења. Тако, на примјер, недјеља на грчком се каже „Кириак“ (Κυριακή) тј. Дан Господњи, на руском „Воскресение“, на енглеском „Sunday“ – (Дан сунца), на њемачком „Sonntag“ (Дан сунца), на италијанском „Domenica“ (Дан Господњи), на француском „Dimanche“ (Дан Господњи) итд. Као што видимо, називи за недјељу на другим језицима недвосмислено указују на духовни смисао тог дана.

Сви они указују да је то дан Христовог васкрсења, када је Он побједио гријех, смрт и ђавола, али и умор од овог свијета. Тај дан је заиста дан од одмора, али

није дан нерада. Тај дан је дан светковања, молитве и богослужења. Без богослужења нема ни светковине, па самим тим нема ни истинског одмора. Христос Господ је и рекао: „Узмите јарам мој, јер је јарам мој лак“ (Мт. 11, 30), другим ријечима „узмите Мене, јер Сам Ја Лаган“, јер „Ја растерећујем и одмарам душе и тјелеса људска“. Без Христа у нама не може бити истинског

Св. Литургија у храму Христа Спаситеља у Москви

одмора. С друге стране, Христа ћемо најбоље и најприсније у себе смијестити кроз Свето причешће, дакле, у Св. евхаристији (Св. литургији).

Када све сагледамо, увиђамо да се међу нама одомаћило доста неправославних вјеровања и убјеђења за која – да ствар буде

алармантнија и потреснија – велики број људи сматра да су управо они суштина и срце православне вјере. Нерад у недјељу и на празнике, поштовање одређених светитеља и други обичаји су форма која ни у ком случају не смије замијенити суштину православља, а то је да се Сам Живи Бог Исус Христос, из недјеље у недељу и из празника у празник, дарује нама на свакој одложеној Св. евхаристији (литургији).

Сам Бог поучава људе који се редовно причешћују и који долазе на Св. евхаристију. Ту се као на каквој љествици богопознања све више пењу и примичу Оном Који је Свјетлост и Смисао свега. У Његовом присуству немогуће је бавити се тривијалним и бесмисленим стварима као што је „кажњавање људи удари-ма грома, утапањима купача и ломљење вратова“ оних који су се на светац дрзнули да нешто раде, да се у ријечи купају или да се на дрво пењу. Како се смије дрзнути човјек, који себе сматра православним хришћанином да оне који су своје животе дали за Бога који је Љубав, да њих свете оптужи и сматра одговорним за несреће које се често дешавају људима. Овдје није ријеч о

хришћанском предању и вјеровању, већ чист паганизам. Код нас су то недвосмислено остаци наше старе словенске религије, у коју су вјеровали наши преци. Да је то тако, најбоље се види на примјеру Св. Илије за којег Срби вјерују да „он удара громом“ (Св. Илија је у српском народу иначе

¹ Мирковић, Л., *Хеортологија – историјски развитак и богослужење празника Православне источне цркве*, Свети архијерејски синод СПЦ, Београд, 1961, стр. 30.

познат као Св. Илија громовник). Бог грома у старој словенској религији био је бог Перун. Наши преци су од њега имали велики страх да их не казни громом. Из овога постаје јасно да су наши преци који су постали хришћани нека своја вјероварања из старе религије пренијели на поједине хришћанске светитеље. Способност управљања громовима коју је у старој религији нашег народа имао бог Перун сада је попримио Св. пророк Илија. Ово се десило највјероватније због тога што су наши стари у Цркви чули да је Св. пророк Илија био у стању да молитвом призове „ватру са небеса“ (громове).

На основу свега што смо рекли јасно је да је у нашем народу дошло до извјесне пермутације (замјене) форме и суштине. Може се чак рећи да је народ у свом незнању форму гурнуо у први план, а да је суштину за-

По вјеровању старих словена бог Перун је кажњавао људе ударима грома

немарио или чак у потпуности запоставио. Форма колико год да је добра она често поробљавала човјека и спутава га да себе, уз помоћ Бога, оствари у свим својим потенцијалима и могућностима. Тај својеврсни српски вјерски формализам у стању је да човјека одведе странпутицом и да га удаљи далеко од присуства Божијег и Његове Љубави. Он је довео до тога да се Срби, слично Јеврејима, држе некаквих прописа, закона и норми, а да запостављају суштину - а то је заједница благодати Духа Све-

тога која се пројављује у Св. евхаристији. И завршићемо ријечима апостола Павла, који је прекорио Галате због њиховог слијепог прихватања јеврејског формалистичког држања Закона, гдје каже: *О, неразумни Галати (*ми ћемо рећи - Срби), ко вас је опчинио да се не покаравате истини, ви којима је пред очима Христос насликан разапет међу вама? Ово само хоћу од вас да дознам: да ли Духа примисте кроз дјела закона (*ми ћемо овдје питати: О, Срби, да ли сте ви Духа Светога примили од ваше старе словенске религије и од ваших старих заблуда?) или кроз проповијед вјере? Зар сте толико неразумни? Почевши Духом, сад тијелом (*ми ћемо рећи: сујевјерјем и пуким вјерским формализмом) завршавате“ (Гал. 3, 1-3).*

Бојан Чечар, протођакон

ЛИТУРГИЈСКО БОГОСЛОВЉЕ

„МИР СВНМА“

*Мир свој дајем вам.
мир свој остављам вам,
не дајем вам га
као што га свијет даје.
(Јн. 14,27)*

На крају сваке Литургије чујемо свештеников усклик „у миру изиђимо“ као знак да је Литургија завршена и да можемо напустити сабрање. У ком то миру излазимо, шта значе ове ријечи? Значи ли то да смо под бременом свакодневних проблема оптерећени, па је Литургија та

која нас растеређује дајући нам психолошки мир како бисмо се бар мало растеретили, или ове ријечи крију нешто друго? Да бисмо разумјели са којим миром излазимо, морамо се присјетити почетка Литургије. На самоме почетку Литургије молимо се за вишњи мир, однос-

но да нам Господ пошаље мир Духа Светога, који превазилази сваки мир овоземаљски. Управо са Литургије у овоме миру кога смо измолили, у миру Духа Светога, излазимо. Изласком са Литургије, примивши Духа Светога, наша мисија сарадника Божијих у спасењу света и човека у

Христу почиње. Она се састоји у томе да овај задобијени мир пренесемо цијеломе свијету, који у злу лежи (1 Јн. 5:19). Опет не неки психолошки мир, него онај исти мир Васкрсења Христовог који Он преноси на своје апостоле рекавши одмах по Васкрсењу: „Мир вам!” (Јн. 20,21). Тај мир Васкрсења даје смисао нашем постојању и омогућава да сада и овдје осјетимо радост Будућег вијека. Зато су блажени они који мир граде (Мт. 5,9) јер градећи га оприсутњују Царство небеско на земљи јер је Оно мир и радост у Духу Светоме (Рим. 14,17).

Са ким је то човјек у завади? Шта је то мир? Мир је природно стање душе у заједници са Богом. Стање мира је рајско стање. Као што зло нема своје битије него је оно одсуство добра, тако је и немир посљедица губитка мира. Изгубивши заједницу са Богом човјек је изгубио мир са Богом, ближњим па и са самим собом. Познате су нам ријечи Св Исака Сирина: „Помири се са собом и са тобом ће се помирити

небо и земља”. Дакле, да би човјек могао да се измири са Богом и ближњим, најприје мора да се измири са самим собом. Шта то значи? То значи упознати самога себе онаквим какав јесам, схватити своју властиту одговорност и у томе упознавању једини излаз наћи у Богу. Стога не чуди што су најсветији себе сматрали најгрешнијима и кривима за све јер су имали савршено измирење са собом, односно смирење пред Богом.

„Немој свој мир да даш ни за шта на свијету!”, говори исти светитељ. Мир је нешто најдра-

гоцјеније, важније од свега другог. А, као што је то речено, он се губи гријехом. Ако се он губи гријехом, онда се мир Божији враћа на душу само покајањем, праштањем и измирењем. Тражењем опроштаја, мирењем са ближњим, ми свједочимо да смо суграђани Царства Небеског. Ако Литургија већ овдје на земљи представља Царство Небеско, онда је јасно зашто неко не

може да се причести ако је у завади са братом својим. Одбијајући помирење човјек одбија Царство Небеско јер одбија да са братом својим буде у истом Царству.

Међутим, стање трајног мира није стање овога вијека, него Будућег, који настаје са Другим доласком Христовим. Стога човјек овдје на земљи не може имати трајан мир, али може да има трајни смисао живота у Христу Исусу као и подвиг грађења мира и измирења са ближњим. Трајан мир значи „лажан мир”, управо онакав мир какав нам данас нуде лажне источњачке

филозофије. Свети оци нас упозоравају да се чувамо овог „лажног мира” као велике духовне опасности. „Боље је у рату остати са Господом, него у миру отпасти од њега”, поучава Свети Григорије Богослов. Како разликовати истински мир од лажног? Управо у овоме „остајању у Господу” о коме говори Свети Григорије јер је Христос наш мир (Еф. 2,14).

Сваки мир који не подразумева Христа јесте лажни мир. Овдје долазимо до треће категорије поред мира и немира, а то је категорија духовног рата. Немање мира може да буде посљедица и искушења, што је резултат наше духовне борбе. Стога треба увијек преиспитивати себе да ли немамо мир због духовног рата, или због непокајања и непраштања. У духовној борби, ма колико била тешка, увијек остаје смисао. У немиру као посљедици гријеха остаје туга и очај. Старцу Пајсију су се многи жалили на тешка искушења, али он никада није био забринут за човјека који трпи искушења. Међутим, итекако се бринуо за човјека који нема искушења, односно који има трајни мир, говорећи му да нешто није у реду са њим, док ђаво нема потребу да га куша.

*„Дјецо,
имајте мир
и љубав међу собом,
да би се Христос уселио у срца
ваша
али љубав мора да буде
истинита”!*

Старац Сава Псковски

Остоја Дикић, дипл. теолог

ИНТЕРВЈУ СА ДР ЖАРКОМ ТРЕБЈЕШАННОМ - ДЕЦА И РЕЛИГНОЗНО ВАСПИТАЊЕ

1. Од ког тренутка почиње васпитање дјетета?

• Верујем да није претерано рећи, од самог његовог рођења. Када је једна мајка питала познатог психоаналитичара када би требало да започне васпитање своје тромесечне бебе, овај је одговорио: “Мајко, Ви касните са почетком већ три месеца!”. Али сасвим је могуће рећи и да васпитни утицај родитеља, преваходно мајке, почиње још и раније, дакле, пре рођења дјетета.

2. Данас се много говори о пренаталној психологији. Колико психичко стање мајке у трудноћи утиче на развој дјетета и у којој мјери одређује његов живот?

• На физички, али и на психички развој дјетета пре рођења несумњиво утиче мајка која носи то дете у својој утроби, које је део њеног организма. И у томе нема ничег чудног или мистичног. Мајка утиче на дете преко онога што уноси у себе као храну, пиће, наркотику, лекове... Отуда се трудницама, с правом, забрањују алкохол, дрога, пушење итд., јер то доказано штети психофизичком развоју дјетета, посебно његовом централном нервном систему, мозгу који је још у развоју и отуд угрожава његов ментални развој. Уколико је трудница често под стресом, уколико је уплашена, забринута, узнемирана, или депресивна то негативно расположење

преноси се хормонима (као што је, рецимо, кортизол, “хормон стреса”), путем крви и на ембрион. Отуда није случајно да у нашем народу постоји читав низ табуа, магијских забрана које су труднице строго поштовале (нпр. било јој је забрањено да иде да изјави сучешће, на сахрани, на гробље), о чему сам писао у књизи *Представа о детету у српској култури*. Али исто тако се и добро расположење мајке, њена љубав, осећање среће и радости преносе на плод путем “хемијских гласника” (“хормона среће” окситоцина и вазопресина) и подстиче његов развој. Мајчин смирен и топао глас такође преноси на дете у утроби осећање спокојства.

3. Обично чујемо да су првих пет година живота дјетета кључни за формирање личности, за васпитање. Шта је то најважније научити дијете, усадити у њега, у том раном узрасту?

• Прве године живота, рано детињство, збиља је пресудно за формирање темеља личности, не само дјетета него и, касније, одраслог човека. Отуда она чувена максима “Дете је отац човека” која се приписује Фројду (мада је то пре њега написао Вордсфорт у једној носталгијској песми о детињству, а још раније та мисао је исказана у једној енглеској пословици) и која сажима читаву његову психоаналитичку теорију развоја личности. Дете у прве две годи-

не, претежно путем невербалне комуникације (додир, загрљај, миловање, љубљање, гукање, размена осмеха, праћење и контакт погледом итд.) са мајком, оцем развија урођено осећање привржености, љубави или, како се то стручно каже, “афективне везаности”. Одојче кроз позитивну, присну, чврсту и топлу везу поглавито са мајком (дојење, мажење, љубљење, тепање, брижно неговање), која је сензитивна на његове потребе и осећања, формира осећање “основног поверења”, које је пресудно за здрав ментални развој и за стицање поуздања у свет и у друге људе. Основно поверење је и темељ здраве вере и наде у будућност. Већ током друге године, са развојем симболичке функције и посебно језичке способности, дете учи не само материњи језик, него са њим и кроз њега стиче представу света, особину за своју културу. Овладавањем језиком, његовом особеном лексиком и синтаксом, слушањем народних пословица, загонетки, бајки, прича, предања, народних лирских и епских песама, као и савремених песама и прича за децу, дете упија темељне вредности властите културе. А те вредности које су садржане у књижевности, уметности, али и у речима и делу родитеља и ближњих, и које би требало да усвоји, су универзалне вредности: слобода, лепота, правда, истина, поштење, добро, љубав према родитељима, својој земљи, народу, читавом човечанству, природи и Богу.

4. Нас нарочито занима вјерско васпитање дјетета у раном, предшколском, узрасту. Колико дијете у томе периоду може да појми ствари попут Бога, Цркве, молитве...?

• Рано детињство и предшколско доба је врло важно за обликовање дечје личности у моралном и религијском погледу. У предшколском узрасту дете много тога што је учење Цркве наравно да не може да разуме, не може да појми својим интелектом (велико је питање колико дубоко и адекватно то могу и одрасли?!). Особено дечје мишљење које на овом узрасту, по Пијажеу, има црте магизма, егоцентризма, анимизма и антропоцентризма у схватању света, онострани реалности и Бога, великим делом одређује и карактеристике дечје религиозности. Дечја представа Бога је антропоцентрична: доброћудни, или строги старац са дугом белом брадом који високо на небу седи на облаку. Дете је егоцентрично, оно мисли да је све на свету створено управо због њега самога и све посматра из своје перспективе (добро је оно што је за њега добро, а лоше оно што је њему лоше). Молитва детета је попут магијске формуле, односно дете верује да ће оно што пожели и речима искаже бити остварено магијском снагом саме жеље. Дете често користи молитву као неку врсту монете у трговини с Богом: „Молим те да ми даш леп бицикл, а ја Теби обећавам да ћу слушати родитеље и редовно ићи у цркву“. Дете показује и црту анимизма, оно верује да је сав свет одуховљен, односно да сунце, дрво, цвет, камен имају „душу“. Све у свему, јасно је да предшколско дете услед неразвијености ког-

Жарко Трешјанић

нитивних способности не може схватити апстрактне теолошке појмове као што су Бог, Свето Тројство, васкрсење, безгрешно зачеће и сл.

Али дете зато много тога може да наслути, да схвати интуитивно, својим срцем. Оно пре свега стиче веру, учи верски однос угледањем на родитеље, на њихово понашање, као и поистовећивањем са њима, њиховим основним ставовима, уверењима, вредностима, принципима и идеалима. На дете дубок утисак оставља свето место, Божји храм, понашање свештеника и верника, а посебно упечатљив утисак чине живописни религиозни обреди приликом празника (Божих, Врбица, Ускрс, слава итд.), свете тајне (причешће, венчање, крштење и сл.). Малом детету су блиски ритуали где се чулним средствима (оним што види као боје, облике, што чује, мирише, додирује итд.) испољава оно што је невидљиво, неопазиво, божанско. Оно интуитивно слуги њихово скривено значење, поима више осећањем него умом универзални симболички језик обре-

да и његове поруке. Учешћем у Литургији и у другим обредима дете стиче осећање повезаности са својом заједницом, са свим људима, бићима и космосом, као и осећање сигурности, спокојства, солидарности, присности и љубави.

5. На основу којих критеријума дијете бира узор?

• Дететови узорци су њему блиске, вољене и моћне особе, које често у раном детињству доживљава као свемоћне, божанске. А то су пре свега драге и ауторитативне особе из круга породице: мајка и отац, баба и деда, стриц/стрина, ујак/ујна, старији брат/сестра итд. Нешто касније то су васпитачи у вртићу, касније учитељи, наставници, професори, свештеници, официри, а још касније то су медијске личности (естрадне, спортске, глумци, певачи и сл.). У сваком случају то су личности које детету импонују својим ауторитетом, знањем, врлином, или славом, богатством, статусом итд.

Посебан,   забрињавајући

проблем, о којем би се могао повести озбиљан разговор, јесу данашњи доминантни узорци деци и младима у Србији (безвредне, анонимне или чак изопачене, патолошке личности из света шоу бизниса, естраде, подземља, звезде ријалити програма). О томе и дугорочним последицама ове немиле појаве сам више пута говорио, држао предавања и писао.

6. Како доступност савремене технологије дјеци утиче на њихов ментални развој? Сведоци смо колико често родитељи дјецу смирују помоћу телефона пустивши им да играју игрице или гледају разне садржаје.

- Савремене информационе технологије су важан део наше цивилизације и отуда је неопходно да дете њима овлада и да буде технолошки, информатички и медијски писмено (да се служи рачунаром, мобилним телефоном, да зна да претражује сајтове на интернету, да користи вајбер, скајп, друштвене мреже и сл.). И то није спорно.

Проблем настаје онда када дете (већ од три године) не може да се одвоји од мобилног телефона, таблета, или рачунара, или када, касније, са 10, 12 година, проводи по 4-5 часова на друштвеним мрежама (фејзбук, твитер, мајспејс итд.), или шаљући СМС поруке мобилним телефоном. Деца која, уз прећутну сагласност родитеља, највећи део свог слободног времена проводе у виртуелном, сајбер простору уместо у игри и дружењу са својим друговима у реалном свету, ризикују да њихов емоционални, социјални и интелектуални развој буде успорен и оштећен у неким важним аспек-

тима. Наиме, није исто дружити се у виртуелном простору и имати 3 хиљаде фиктивних називи “пријатеља” на фејзбуку и имати три права, жива и стварна пријатеља у реалности, са којима дете може да подели своје интимне дилеме, проблеме, осећања туге, страха, или радости. Психолошка истраживања су показала да та деца која углавном обитавају у замишљеном, виртуалном простору, а не у реалном свету, која не учествују у свакодневной, непосредној међуличној интеракцији лицем у лице са стварним људима, немају довољно прилике и времена да развију своје неопходне социјалне способности и вештине као што су “читање” невербалних сигнала (израза лица, погледа, гестова, боје или висина гласа, ритма говора, додира, држања тела итд.), емпатичко разумевање другог, толерантно понашање, способност самоконтроле, умеће да заштите своја права уз поштовање туђих, вештина конструктивног решавања конфликта у групи и сл.

7. Ако однос међу родитељима није добар, ако нема међу њима љубави, оставља ли то последицу и на дијете?

- Рђави односи међу родитељима, њихова неслагања, сукоби, свађе и узајамна нетрпељивост неминовно се одражавају на дете и остављају дубоке трагове и штетне последице на осетљиву психу детета. Дете које свакодневно посматра своје родитеље који су у завади, преноси њихову подвојеност и непријатељство на властити унутрашњи план, што доводи до болног и некада патолошког расцепа у његовој личности. Често дете због њихових поре-

мећених односа има свесно, или несвесно осећање кривице. А то осећање се посебно појачава ако један, или оба родитеља настоје да “придобију” дете на своју страну, ако настоје да га увуку у конфликт, а што онда већ узнемирено и збуњено дете ставља у још тежу позицију “непријатеља” у односу према другом родитељу.

8. Колико је битно за ментално здравље дјетета да има брата, или сестру?

- Данас, нажалост, имамо много брачних парова са само једним дететом. Свакако је боље за дететов пре свега емоционални, морални и социјални развој да има брата, или сестру. Однос браће и сестара представља један од најчвршћих, најлепших и најприснијих дугорочних људских односа. Тако се, кроз тај посебан људски однос дете на најбољи могући начин од малих ногу учи заједништву, узајамности, толеранцији, саосећању, солидарности, несебичности и пријатељству. Јединци су, каже Адлер, често размажени, себични, саможиви, сујетни и несамостални. Наравно, то није увек тако, али изузетан, привилегован положај који има јединац у породици, превелика пажња и брига коју му родитељи посвећују, обликују често његов карактер управо у овом смеру.

9. Како успоставити повјерење између родитеља и дјетета?

- Сасвим природно, спонтано се већ у најранијем детињству успоставља изузетно близак, присан однос између родитеља и детета. Заправо, можда само у том људском односу

може заиста постојати безусловна љубав и апсолутно поверење. Слабо, немоћно дете, још дуго по рођењу неспособно за самосталан живот, без родитељске бриге, неге и љубави не би могло опстати у овом суровом свету. Дете је, дакле, остављено на милост и немилост родитеља, старатеља, којима је усађена или Богом дана љубав према деци. Нормално је да родитељи својом осетљивошћу за дечје потребе, правовременом бригом да оне буду задовољене, својом нежношћу, љубављу задобију поверење детета. Разуме се да има и родитеља који су неодговорни, који занемарују или чак злостављају своју децу, која их и злоупотребљавају, али то је већ патологија.

10. За крај морам још да Вас питам како сте Ви разумјели Христове ријечи: „ако не будете као дјеца нећете ући у Царство Небеско“? Шта то ми одрасли можемо да научимо од дјеце? Шта је то најдрагоцјеније што дијете изгуби на путу одрастања?

Ово су дивне речи Господа Исуса Христа чија је суштина да се само чистом људском душом може ући у Царство небеско. Дечја наивност и доброта је оно најдрагоценије што би човек требало да сачува. Токм одрастања човек губи радозналост, свежину доживљаја, отвореност за нова искуства, способност маштања, неконвенционалног стваралаштва,

баш као и ону изворну благост, безазленост и доброту. Наравно, безгранична наивност и неселективна доброта могу прећи у своју супротност, у лудост, и донети нежељене, горке и отровне плодове. Не каже узалуд Спаситељ: “Будите мудри као змије и безазлени као голубови”. Ове речи је сјајно, једноставно и проницљиво протумачио мудри патријарх Павле. По њему то значи: “Развијајте своје умне способности све више, под условом да паралелно развијате у себи доброту. Но ум је хладан, а доброта топла, али слепа. Стога су нам потребни и ум и доброта, да једно другом држи равнотежу, да ум не пређе у злоћу, а доброта да не пређе у глупост”.

ХРИШЋАНСКИ ОДНОС ПРЕМА ДЈЕЦИ

Када је Бог створио прве људе, рекао им је: *Рађајте се и множите се, и напуните земљу, и владајте њоме (Пост 1, 28)*. То је била једна од првих заповијести које је Бог дао људима. То је заповијест о љубави према животу, према постојању уопште, и један од најљепших дарова које је Бог дао људима. Када Бог жели да награди старозавјетне праведнике, Он им обећава да ће њиховог потомства бити као пијеска морског. Они су то сматрали већом наградом од злата и сребра и било којих материјалних драгоцјености, од привремене власти, славе, или било чега другог. Из Јеванђеља сазнајемо да је Христос призивао дјецу и благосиљао их и говорио људима: *Ако се не обратите и не бу-*

дете као дјеца, нећете ући у Царство Небеско (Мт 18, 3). Све ове библијске поуке веома су битне, нарочито у наше вријеме када су побачај и такозвано „планирање породице“ постале за друштво прихватљиве и „нормалне“ ствари, а далеко су од нормалног. Прави хришћани, каквих у нашем народу, слава Богу, има све више, иако су у односу на укупну популацију и даље „стадо мало, али одабрано“, знају колики је значај живота и чувају се ових великих гријехова.

Ипак, у овом чланку нећемо говорити о побачају, јер се о томе често говори и црквеним људима је ова тематика позната. То је најтежи облик убиства и у вези с тим не треба да буде никакве сумње. Говорићемо о нечему

другом чему прибјегавају многи људи које сматрамо вјерујућима, а и они себе таквима сматрају, а ради се о веома штетним стварима које потичу управо од изврнуте, или, ако тако можемо рећи, претјеране љубави и жудње за потомством.

Господ каже у Јеванђељу да тражимо најприје Царство Божије и правду Његову, а остало ће нам се све додати (Мт 6, 33). Смисао живота је, дакле, у стицању благодати Духа Светога и задобијању Царства Божијег које прво треба да се усели у нашу душу и наше срце да бисмо се ми послје смрти уселили у њега. Царство Божије задобија се овдје и сада. Ко га не задобије у овом животу, ко не очисти своје срце покајањем и не усели у њега

истинску љубав према Богу и људима, неће то имати прилику да учини више никада. Потомство, односно старање о потомству, брига о правилном подизању и васпитању дјеце, та велика школа љубави и стрпљења, веома је важан корак у остварењу овог животног циља, задобијања Царства Божијег. Међутим, потомство само по себи није циљ. Рађање дјеце како би се само продужила „врста“, без икаквог вишег смисла, то је особина неразумних животиња.

Данас, на жалост, има доста брачних парова који немају дјеце јер имају физиолошких проблема да их добију. Ако се пристане на мисао да је потомство само по себи смисао живота, онда је живот таквих људи бесмислен. У том случају се мора извести закључак да је Бог погријешо што их је створио, што је наравно гријех и помислити. Ипак, не само други људи, него и сами такви брачни парови насједну на ту замку ђавољу и падају у очајање и у том очајању прибјегавају свему само како би се домогли потомства. Стиче се утисак како су спремни баш на све, било то грешно, или не било. Они често посјећују гатаре, врачаре и хоће, држе разне записе и враџбине, мрзе комшилук који им је наводно нешто угатао и спремни су да се предају и самом нечастивом само ако ће то „помоћи“. А наш народ лијепо каже: Ко с ђаволом тикве сади, о главу му се обијају. Христос опет каже: *Не можете служити Богу и мамону (Мт 6, 24)*. „Помоћ“ која дође са те стране скупо се касније плаћа. Има случајева да се добије потомство послје таквих радњи, али се послје рачун плаћа цијелог живота и обично се заврши неком великом трагедијом. Народ каже: Ђаво дошао по своје. Али све ово не смета

људима да и даље себе сматрају хришћанима и не виде у чему су то они и како издали Господа.

Истински црквени људи се неће никад усудити на горе наведено. Они смирено прихватају Божију вољу и труде се да молитвом од Господа добију дјецу, угледајући се на свете супружнике, као што су Свети Јоаким и Ана, Свети Захарије и Јелисавета и многи други. Упоредо с тим, труде се да медицинским средствима ријеше физиолошки проблем који имају ако је он рјешив. Ако не успију, неки прибјегавају вјештачкој оплодњи. Неки људи вјештачку оплодњу сматрају грешном, сматрају је људским мијешањем у Божије ствари. Са друге стране, има и оних који у томе не виде ништа лоше јер то оправдавају благочестивим циљем. Нећемо се овдје упуштати у детаљне медицинске и богословске анализе. Рећи ћемо само да има више врста вјештачке оплодње. Уколико она подразумева само медицинско потпомагање природних процеса, процеса које је Бог установио, онда је то лијечење као и свако друго и у њему нема ничега грешног. Уколико се, пак, ради о повезивању полних ћелија других особа, то се изједначава са прељубом и ни у којем случају није дозвољено. Постоји и такав облик вјештачке оплодње приликом којег се скоро по правилу оплоди више ћелија ван организма мајке, а послије се само неке враћају у њен организам како би жена изнијела трудноћу и родила. Знамо да нас Господ кроз Цркву учи да је свака оплођена јајна ћелија нова личност. Управо зато је абортус строго забрањен и сматра се најтежим обликом убиства. Слична ствар је и овдје. Већина оплођених ћелија буду уништене, а то се ништа не разликује од абортуса.

То је класично „играње Бога“ и као такво потпуно је неприхватљиво. Не смијемо се уздати у то да ће све оплођене ћелије некад бити „искориштене“, јер не знамо ни хоћемо ли дочекати сутрашњи дан. Хришћани који имају проблем и желе да иду на вјештачку оплодњу треба, дакле, да се добро информишу и да не пристају безусловно на све. Жеља за потомством не смије бити изнад Божије заповијести и изнад Бога. *Шта вриједи човјеку да сав свијет задобије, а душу своју упропасти? (Мт 16, 26)*

Сад ћемо нешто рећи о лошем васпитању дјеце. Сви знамо да је потребно дјецу подизати у духу Јеванђеља и хришћанских вриједности и црквени људи се у томе и труде. Дјецу треба што прије крстити, редовно причешћивати, треба их вољети и учити их да и они воле, најприје Бога, а затим и друге људе. Међутим, увијек треба имати на уму да је Бог изнад свега. Дијете није Бог, није икона и не смије бити идол. Многи људи се претјерано брину за дјецу и толико се труде да им угоде да се са првим, или евентуално другим дјететом толико изморе да им не пада на памет треће, или четврто. Они сматрају да више воле дијете и чине му добро ако му у свему повлађују и ако оно никад ни у чему не оскудијева, ако само не мора никад ни око чега да се потруди. Сваку грубу ријеч, или чак поглед који други упуте њиховом дјетету сматрају за личну увреду и спремни су на љутњу, чак и освету, правдајући све бригом о потомству.

Иначе, само „планирање породице“ није хришћанско. Породица се не планира. То Бог даје, или не даје. Свети апостол Павле нас савјетује да се супружници не забрањују једно другом, осим

да би се предали посту и молитви (1 Кор 7, 5). Наравно, постоје периоди и ван поста када здравље suprжnika, трудноћа и слично не дозвољавају полни однос. Употреба контрацепције није благословена. Супружници који се дуго „чувају“ послије не могу дуго да имају дјецу ни када то желе. Многи се брину да ли ће дјецџ моћи да обезбиједе све што им треба и зато не желе да имају много дјеце. Христос је рекао да се не бринемо ни за шта, јер зна Отац наш небески шта нам треба и Он се стара о нама (Мт 6, 25). Бог ће дати тачно онолико дјеце колико треба да их буде. Наравно, дјеца треба да се зачињу у хришћанском браку, браку који је Бог благословио, а не у блуду. Уколико се дијете већ зачело, на било који начин, оно неизоставно треба и да се роди, јер није криво за гријех својих родитеља.

Сва мала дјеца прођу кроз не-

колико краћих, или дужих периода када се боје свега и свачега. Ти дјечији страхови су нормалне и уобичајене појаве и не треба им придавати превелики значај. Скоро да нема дјетета коме се то не догађа понекад. Оно упознаје свијет и многе ствари га лако уплаше. Ако се то догоди, а дијете није крштено, обавезно треба да се крсти, а ако је крштено, а нередовно, или можда никако се не причешћује, треба га носити на причешће. Такође, постоји молитва против страха коју свештеник може да прочита дјетету, а и родитељи треба да се моле за своје дијете. Радећи као вјероучитељ у школи, примијетио сам да много родитеља прибјегава нечему сасвим супротном, као да су непријатељи, а не пријатељи свога дјетета. Наиме, иду на „салијевање страве“. То је класични вид магије, а ниједна магија није од Бога, макар они који то раде

уколико се родитељи за овај велики гријех нису покајали, почну да показују велику агресивност, жељу за уништавањем ствари, непоштовање према било каквом ауторитету и што су старија задају све више брига својим родитељима, а они нису ни свјесни да су сами допринијели томе. Могуће су и доста теже посљедице, јер свака врста враџбине је веома опасна, иако изгледа потпуно безазлено.

Послушајмо самога Христа који каже: *Пустите дјецу нека долазе к мени и не браните им, јер таквих је Царство Божије (Мк 10, 14)*. Приводимо дјецу Христу, доводимо их у цркву и учимо их молитви. Господ ће их чувати и кад нас не буде с њима.

*дипл. теолог – мастер
Давор Арнаут,
вјероучитељ у ОШ „Свети
Сава“ у Зворнику*

имали хиљаду икона у кући и заклињали се да вјерују у Бога, и можда и сами мислили како не раде ништа лоше. Као што малоприје рекох, ти страхови прођу, па се опет јаве, па опет прођу. То је нормално. Наравно да тај период родитељу изгледа као вјечност. Али тражити помоћ од демона је сулудо. Обично дјеца која су прошла кроз тај магијски ритуал,

НЕУРО-ФИЗИОЛОШКИ АСПЕКТ СТРЕСА

Дати дефиницију стреса с обзиром на толику шароликост појаве није ни мало лако. За дефинисање појма „стрес“ и његову популаризацију везује се име канадског лекара Ханса Селијеа који је још давне 1935. године, после спроведених експеримената, дефинисао стрес као неспецифичан одговор тела на било које оптерећење (физичко, психолошко или социјално), при том подразумевајући дејство фактора који је изазвао одређену промену и одговор организма на насталу промену (утицај и одговор, односно акцију и реакцију). И данас, након толико година, основи његовог налаза остају стамено чврсти због тога што изврсно дају одговоре на налазе потоњих истраживања.

ХОМЕОСТАЗА И ПОРЕМЕЂАЈИ ХОМЕОСТАЗЕ

У човековом организму

строго је контролисана концентрација јона у ћелијској и ванћелијској течности, затим концентрација органских материја, количина синтетисаних и разграђених хормона и многих других елемената (наравно уз извесне физиолошке варијације). Сталност унутрашње средине или хомеостаза представља динамичку равнотежу која је успостављена као резултат укупних процеса у свим ћелијама организма. Дејством разноврсних фактора, којима се ремети стање динамичке равнотеже, у организму се могу покренути процеси чији је крајњи резултат адаптација или маладаптација. У процесу адаптације, који представља одговор организма на дејство разноврсних чинилаца, активацијом специфичних и неспецифичних механизма, путем низа реакција повратне спреге (негативне и позитивне) поново се успоставља равнотежно стање. На тај начин коригује

се раније настао поремећај у грађи или функцији одређеног органа или система, односно поново се успоставља хомеостаза. За разлику од адаптације, којом се организм враћа у претходно стање, током маладаптације настају све већа оштећења (односно одступања од ранијих хомеостазних вредности), која кроз низ реакција повратне спреге могу изазвати настанак болести или смрт организма.

СТРЕСОРИ

Фактори или догађаји који индукују настанак стреса називају се стресори или стресорни фактори. Они се међусобно разликују по природи (физички, хемијски, биолошки, психолошки и социјални), према пореклу (ендогени или егзогени) и према утицају на организм (позитивни и негативни). Позитивни стресори изазивају „eustress“ који је углавном под контролом

(као што је стрес због путовања или неког срећног догађаја), а негативни стресори изазивају „distress“, тј. стрес над којим особа нема никакву контролу (као што је развод, болест или смрт драге особе). Заједничко дејство свих стресора (позитивних и негативних) јесте емоционална реакција (још је Селије својевремено рекао: „Најјачи бол и најстраственији пољубац могу изазвати идентичну стресну реакцију“), која као индивидуални доживљај стреса утиче на интензитет општих одбрамбених реакција изазваних дејством стресора. Идентичан стресор код две различите особе неће изазвати исту реакцију, чак и код исте особе у различито време исти стресор може бити узрок две сасвим различите стресне реакције. Стресор је и када нечега нема и ако га има превише. Топло и хладно, бука и апсолутна тишина, прескакање оброка, недостатак сна, физичка активност су различити стресори, али са могућим идентичним последицама. Бити у Њујорку и у Сахари може произвести идентичан интензитет социјалног стреса. Значајан стрес за дете може бити чак и дечија игра у којој оно учествује. Ефекат дејства стресора зависи од карактеристика стресора (природе, јачине и дужине његовог дејства) и од способности организма да се супротстави дејству стресора, која је одређена низом ендогених (као што су генетска предиспозиција, опште здравствено стање, пол, доба старости и искуство) и егзогених карактеристика (као што су начин исхране или лекови које особа користи у терапији одређених болести).

ОПШТИ АДАПТАЦИОНИ

СИНДРОМ

Пошто разноврсни стресни чиниоци у организму изазивају исти скуп симптома (синдром), Селије их је означио називом „општи адаптациони синдром“ или скраћено ОАС. У току ОАС-а разликују се три стадијума: стадијум аларма, стадијум адаптације и стадијум опоравка (или исцрпљивања).

У фази аларма мобилишу се одбрамбене снаге организма преко активације вегетативног нервног и ендокриног система (тј. осовине хипоталамус-хипофиза-надбубрежна жлезда). Реакција организма означава се изразом „fight or flight“, а представља избор између двеју могућности: супротстављања штетном агенту или бекства изван домашаја његовог дејства. Стихови из народне песме „бити кадар стићи и утећи и на страшном месту постојати“ представљају диван опис фазе аларма. У овој фази из хипоталамуса (део централног нервног система који са околним структурама, између осталог, контролише емоционално понашање и нагоне – мотивацијама усмерену активност) лучи се ослобађајући хормон (ЦРФ) који подстиче ослобађање адренкортикотропног хормона хипофизе (АЦТХ), а АЦТХ повећава синтезу и ослобађање хормона из коре надбубрежне жлезде (кортикостероиди). Истовремено, активнише се симптикусни нервни систем и појачава секреција адреналина и норадреналина (катехоламини) из сржи надбубрежне жлезде. Излучени катехоламини изазивају читав низ промена које карактеришу фазу аларма ОАС. Под њиховим дејством настаје: дилатација (ширење) крвних судова у срцу и скелетним мишићима и вазо-

констрикција (сужење) у висцералним органима, бубрезима и кожи, затим убрзање срчаног рада (тахикардија), повећање снаге срчаних контракција и пораст крвног притиска (хипертензија). Циљ ових промена је да се мишићи и организам спремје за предстојеће појачане напоре (количина крви у мишићима се у неким случајевима може повећати чак двадесет пута). Повећање мишићног тонуса манифестује се болом у мишићима, који се некад задржава и после престанка дејства стресора (као главобоља, укоченост врата или бол у леђима). Фаза аларма обично траје од неколико минута до 24 часа и може се поделити на фазу шока и фазу антишока (или протившока). Фаза шока је краткотрајна фаза која се јавља зато што још нису мобилисане све одбрамбене снаге организма неопходне да се супротставе промени која је настала усред дејства стресора и карактерише се смањеном концентрацијом натријума и хлора, сниженим крвним притиском, смањеном концентрацијом глукозе у крви (хипогликемија) и повишеном телесном температуром. У фази протившока активнише се одбрамбени механизми (регулисани нервним и ендокриним системом) и јавља се карактеристичан тријас симптома: смањена концентрација глукозе у крви, убрзан срчани рад (тахикардија) и пролазни пораст крвног притиска.

У другој фази ОАС, фази адаптације (или отпорности) изостаје већи део појава које су регистроване током аларма. Постојећим механизмима организам се још пре деловања стресора (условни рефлекси, навике и сл.) припрема за предстојећу ситуацију. Уласком у адаптацију организам се није ослободио

деловања стресора, него је свој одговор томе максимално прилагодио. Имунолошки систем је мање бурном реакцијом постао ефикаснији. У овој фази под дејством АЦТХ (ослобођеног из хипофизе) у надбубрежној жлезди се повећава и лучење гликокортикоида (најважнији представник је кортизол). Гликокортикоиди ослобођени у стресу не могу инхибисати лучење АЦТХ. Они превасходно утичу на метаболизам органских материја: из неугљенохидратних извора (беланчевина и масти) у процесу гликонеогенезе синтетише се глукоза, услед чега се повећава концентрација глукозе у крви (настаје хипергликемија). Због катаболичких ефеката (ефекат разградње) кортизола на метаболизам масти и беланчевина у бројним ткивима, као смањеног дејства анаболичких хормона (тестостерон, хормон раста, ИГФ-1 хормон...), друга фаза ОАС назива се још и катаболичка фаза. Ослобођени продукти метаболизма беланчевина (у неким случајевима) могу да доведу до интоксикације централног нервног система. У овој фази изражена су и друга дејства ослобођених гликокортикоида. Повећана концентрација гликокортикоида утиче на ток запаљеног процеса (има изражено антиинфламаторно и имуносупресивно дејство). У крви истовремено се детектује и повећан број еритроцита (црвених крвних зрнаца). Дејством кортизола такође долази до атрофије тимуса (примарни лимфоидни орган у коме сазревају ћелије битне за имунолошки одговор организма, тзв. Т лимфоцити) и слабљења специфичне заштите организма. Фаза адаптације ОАС може да буде различитог трајања, од 48 сати до више од месец дана.

Трећи стадијум ОАС може бити стадијум оздрављења (опоравка) или стадијум исцрпљивања. Стадијум оздрављења може настати спонтано, преласком фазе адаптације у фазу оздрављења (ако се организм сам избори са променама насталим услед дејства стресора) или настаје као резултат успешног лечења општег адаптационог синдрома, посебно ОАС који се развија после тешких повреда. Стадијум оздрављења (или како се још назива анаболичка фаза ОАС) карактерише се повећаним лучењем анаболичких хормона надбубрежних жлезда (хормона који имају слично дејство као мушки полни хормон тестостерон) и смањењем синтезе гликокортикоида. У току ове фазе ОАС повећава се синтеза беланчевина (протеина) и нормализује концентрација електролита у серуму. Фаза адаптације ОАС (у неким случајевима) услед немогућности организма да превазиђе промене изазване дејством стресора прелази у фазу исцрпљивања. Ову терминалну фазу ОАС карактерише инсуфицијенција (слабост) кардиоваскуларног система и бубрежна инсуфицијенција, као и ослабљен имунски одговор (праћен смањеном отпорношћу организма).

Одговор организма на дејство стресора, тј. физиолошки одговор на стрес подразумева активацију мишићно-скелетног, нервног, ендокриног и имунског система. У оквиру ОАС мења се секреција бројних хормона. Лучење неких хормона (адреналина, норадреналина и кортизола) повећава се и при дејству минималних стресора, док се лучење других (хормон раста, пролактин, тиреоидни хормон, репродуктивни хормони и антидиуретички хормон-АДХ)

мења, повећава или смањује, тек при дејству снажнијих стресора. Углавном се повећава секреција хормона чијим се дејством појачавају одбрамбене способности организма, а смањује секреција хормона који повећавају потрошњу енергије (ради очувања енергије која је неопходна за одбрану организма).

УЛОГА СТРЕСА У ПАТОГЕНЕЗИ БОЛЕСТИ

Ако се имају у виду комплексне интеракције нервног, ендокриног и имунског система, које се могу покренути под дејством разноврсних стресора, изузетно је тешко утврдити тачне механизме којима стрес доприноси настанку болести. Код неких особа стрес може бити повезан са настанком појединих поремећаја, док код других особа настају сасвим други поремећаји. На који начин ће се манифестовати поремећај код одређене особе зависи и од генетске осетљивости на дејство стресора, тако да постоји тенденција породичног јављања болести у оквиру истог система органа. Сматра се да хронични стрес има одређену улогу у патогенези неких болести кардиоваскуларног система као што су - хипертензија, коронарне болести, поремећаји срчаног ритма, атеросклерозе, инфаркт миокарда (срчаног мишића) и многе друге. Такође утиче на гастроинтестинални систем (дијареје, повраћања, пептичког улкуса, синдрома иритабилног црева), на патогенезу болести преосетљивости (посебно бронхијалне астме) и аутоимунске болести (системских болести везивног ткива). И у другим органским системима одређени

поремећаји могу бити повезани са дејством стресорних фактора: у урогениталном систему (промене у диурези, фригидности и импотенцији), централном нервном систему (депресија, поремећаји спавања и прекомерно узимање хране), а и ендокрином систему (шећерна болест, смањена или појачана секреција одређених хормона). Исто тако игра улогу и у настајању малигнух тумора. Стрес такође може утицати и на хронично сузбијање имунитета, појаву перути, акни, брадавица, псоријазу, гомилање масних наслага, смањење мишићне масе, смањење густине минерала костију, заборавност, слабу концентracију...

ЕПИЛОГ

Свакако је најважније знати да се стрес не може избећи. Некако је уврежено мишљење да се основна стратегија човека у борби против стресора треба базирати на његовом избегавању,

што је потпуно погрешно. Избегавати стрес је можда и могуће, али само на одређено, и то краће време. Након тога би и безазлени стресор могао имати разарајуће дејство управо због тога што се током стресних реакција подиже и општа способност одбрамбене реакције. Нема живота под стакленим звоном, па се са могућим стресом треба суочити и борити. Наравно, при том треба контролисати или дозирати деловање стресора, јер се тиме оквирно контролише и целокупна стресна реакција.

ЗАНИМЉИВОСТИ

• Према истраживањима америчких научника, листа најјачих стресора изгледа отприлике овако: смрт детета, смрт брачног друга, потом смрт родитеља, отказ, смрт блиских рођака, развод, константне свађе у породици, трудноћа, подизање кредита, недостатак мотивације на послу...

• Занимљиви су и резултати да стрес на послу дупло убрзава старење, као и да су жене подложније стресу него мушкарци.

• Стрес је један од главних узрока настанка кардиоваскуларних обољења од којих умире 55-60% становништва данашње Србије.

• Такође може узроковати малигна обољења која убијају 25% становника ове земље.

• Сваки пети становник у овој држави пати од преосетљивости и промена у раду дигестивног тракта, а кривац је углавном стрес.

• Он веома утиче и на настајање дијабетеса. У свету је регистровано 250 милиона особа оболелих од дијабетеса, од чега годишње умре 3,5 милиона. Дијабетес ће до 2020. године, са више од 333 милиона оболелих, постати болест која је најраспрострањенија на свету!

*Бобан Цветковић,
теолог и студент медицине*

ИСТОРИЈА

УСПОМЕНА НА ДЕВЕДЕСЕТОГОДНИШЊИЦУ ИЗБОРА ДР НЕКТАРИЈА КРУЉА ЗА АРХИЈЕРЕЈА ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКОГ

Епархија зворничко-тузланска била је кроз историју вођена епископима који су оставили великог трага у историји ове Епархије. Били су то истински архипастири, који нису губили из вида чињеницу да ће дати одговор не само за повјерени народ, већ и за пастире, архипастири који су држали народ и свештен-

ство на путу духовног и националног јединства. Након Великог рата у Босни и Херцеговини створени су услови да епископи више нису морали да се боре за вјерска, културна, просвјетна и национална права српског народа. Могли су да се посвете истинским циљевима епископске службе. У то вријеме у Српској

цркви на историјску позорницу ступају епископи који су били образовани како богословским тако и свјетовним знањем, говорили су стране језике и били су спремни водити разговоре о разним вјерским, националним и културним темама и проблемима тога доба. Један од оваквих истинских архипастира јесте

и др Нектарије Круљ, епископ зворничко-тузлански од 1928. до 1951. године.

Овај знаменити архијереј рођен је 30. новембра 1879. године у селу Поцрњи код Љубиња, од оца Вукана и мајке Виде. На крштењу је добио име Никола. Основну школу завршио је у Љубињу, а гимназију у Мостару. Са одличним успјехом завршио је богословију у Рељеву 1907. године. Обављао је дужност секретара Црквеног суда у Мостару до 1912. године. У вријеме обављања ове дужности студирао је права у Бечу и Загребу, а 1911. одбранио је докторску дисертацију у Загребу.

У чин ђакона рукоположен је 19. августа 1912. године, а за презвитера на Васкрс 1913. године. Обављао је дужности катихете у Мостару, Бихаћу и Тузли. Почетком Првог свјетског рата био је ухапшен као национални радник. Након рата радио је прво као професор богословије у Сарајеву, затим у Сремским Карловцима и Битољу, гдје је двије године био и ректор. Са овог мјеста изабран је за епископа захумско-рашког 16/29. новембра 1925. године, а монашки постриг примио је након избора 14/27. марта 1926. године. Хиротонисао га је патријарх Димитрије 3/16. маја 1926. године у Саборној цркви у Београду. Као епископ захумско-рашки, са сједиштем у Никшићу, остаје до 1928. године када је изабран

за епископа зворничко-тузланског. Епископ од самог доласка почиње да преображава цијелу Епархију, како свештенство тако и народ, у моралном и религи-

сматрао чуварем Божијег закона у народу. Та његова љубав је била исказана на много начина и много пута према малом човјеку. Уједно поштовао је и раднике и

њима се посебно обраћао у својим бесједама и говорима. Водио је активности на штампању и објављивању моралне и поучне грађе за своју паству и томе је придавао велики значај.

Посебно је био заслужан за формирање одбора и организацију Православне народне хришћанске заједнице, па је у Епархији дјеловало преко 50 добро организованих братстава који су радили на мисији и утврђивању Ријечи Божије. Ова братства су организовала и заједничке саборе на којима је учешћа узимао и сам епископ Нектарије. Свакако да је најзначајнији

онај сабор из 1936. године одржан у манастиру Тавни, гдје је био и сам епископ Николај Жички и више десетина свештеника и монаха са неколико хиљада поклоника из цијеле Србије.

Када је у доброј мјери устројио и уредио прилике у повјереној му епархији дошла је и 1941. година. Епископ Нектарије, као и други архијереји који су се након Априлског рата нашли на простору НДХ, остао је уз свој народ. Вјероватно би као и други примио мученички вијенац да га по наредби њемачке команде за Србију није Гестапо спровео у Београд ради одржавања

Нектарије Круљ 10.4.1949.

озном погледу. Он успијева да окупи око себе свештенство и да га личним примјером упуту на предан пастирски рад. Заједно са свештенством и народом подиже 29 нових, обновљено је 17 старих храмова, те је саграђено 13, а обновљено 4 капеле, обновљена су 3 манастирска храма и 3 манастирска конака, подигнуто је 30 и обновљено 7 парохијских домова.

Овај архијереј је био скроман и штедљив према себи, али је према другима из љубави, коју је посједовао, био изразито дародаван и увијек је имао разумијевање за српског тежака, којег је

Епископ Нектарије са народом у селу Дервенти код Милића 1938. године

сједница Синода, а након хапшења патријарха Гаврила Дожића. Епископ Нектарије током рата боравио је у Београду и обилазио по Србији избјеглице. Нарочито је значајан његов рад у комисији коју је образовао Синод да прикупља исказе од прогнаника о свим страхотама које су се дешавале на простору НДХ. Ослобођење и крај рата 1944. године епископ је дочекао у Београду. Након краткотрајних "идиличних" односа ослободилаца према СПЦ, улиједио је нови ужас прије свега за свештенство, а затим и за вјернике, Свештеници су хапшени и убијани без суда и пресуде.

Током рата епископ Нектарије примио је у администрацију епархије у Хрватској и Босни и Херцеговини, а 06. јуна 1945. поднио је оставку на администрацију епархија у Хрватској и само се посветио епархијама у БиХ. Оно што је затекао било је бројчано преполовљено свештенство. Епархија зворничко-тузланска је изгубила 56

свештенослужитеља, дабробосанска 28, у Херцеговини је рат преживјело само 9 свештеника од предратних 67, а у бањалучкој је страдало 5 и упокојило се 13 у избјеглиштву. Затим је 1945. године спроведена аграрна реформа којом је одузета имовина СПЦ и тиме додатно погоршано и онако лоше стање Цркве у Босни и Херцеговини.

Упркос свим недаћама епископ Нектарије је успијевао да организује народ и свештенство да упркос ситуацији када није пожељно и благонаклоно гледано од стране државних власти обнавља црквени живот. У таквим условима и напорима затекао га је избор за митрополита дабробосанског 1951. године, али је уједно остао да администрира Епархијом зворничко-тузланском до 1955. године. Какви су односи били између митрополита Нектарија и комунистичких власти да се закључити након догађаја од 19. августа 1953. године када је разјарена група комуниста из Босанског Петровога Села

доша у манастир Озрен, ухватила епископа Нектарија и уз ријечи поруге, премлаћивање, вријеђање спровела из манастира на жељезничку станицу и послала за Тузлу.

Епископ је коначно напустио Епархију зворничко-тузланску и прешао у Сарајево 1955. године након избора епископа Лонгина Томића, за архијереја зворничко-тузланског. Нимало бољи услови за рад

га нису дочекали ни

тамо, али је некако успијевао да предводи своје свештенство и народ до дана свога упокојења 07. септембра 1966. године.

У памћењу свештенства и народа Епархије зворничко-тузланске епископ Нектарије представља свијетлу тачку црквеног живота на овим просторима. Знао је благочестиви народ ове епархије да препозна и осјети колико је овај архијереј био посвећен служењу и труду за сваког малог човјека, колики је значај придавао сваком ко му је прилазио. Његова велика и искрена љубав према свештенству и народу се показивала на сваком мјесту које је посјећивао и народ му је узвраћао истом мјером. Какав је човјек био овај достојни архијереј говоре и посљедње ријечи његовог тестаментa: "Као сваки и смртан човјек можда сам се у животу о кога огријешито и нехотице, - молим свакога да ми опрости, - ја свакоме праштам".

Немања Ерак, ђакон

ПРВИ МЕЂУ ЈЕДНАКИМА – АПОСТОЛ ПАВЛЕ

Апостол Павле је човјек кога је Бог изабрао послје свих апостола, али га је као руком ставио међу њих у централно мјесто. Родио се у јеврејској дијаспори у граду Тарсу. То је данашњи Либан, на Мртвом мору. Рођен је почетком хришћанске ере, око десете године послје Христа. Тарс је имао привилегију да му се становници називају римским грађанима. Апостол Павле је био из Венијаминовог племена и стекао је неко веће образовање. Његов језик је јеврејски, а свакако је знао и грчки који се користио у синагогама. Све његове посланице написане су на грчком језику. У својим проповиједима Павле је изразити Јеврејин, али по обраћењу он је изнад свега хришћанин који је флексибилан, отворен за свакога и ствара нове ријечи.

Жеља за живим Богом

За апостола Павла вјера је само наше биће. Павлово обраћење у Дамаску није било обраћење незнабошца или невјерника, него озбиљног Јеврејина који се дражао Мојсијевог закона. Послије Стефановог каменовања он је кренуо у Сирију, у Дамаск, да гони тамошње хришћане. Павлово обраћење је било чудо, али чудо над ревносим човјеком који је имао велику жељу за живим Богом. На свом доживљају и виђењу васкрслога Христа Павле темељи своје апостолство и проповијед (1 Кор.

15, 8-11). Павлово обраћење се десило око 34. године. Након тога, до отприлике 44. године, нема га у јавном животу. Боравио је у Сирији, у самоћи, молитви и подвигу. Када је први пут дошао у Јерусалим јавио се Петру и Ја-

је од велике важности да „докаже“ своје апостолство које му је дато јављањем васкрслог Христа у обраћењу (Гал. 1, 18-22; 2, 1-9). Пошто никоме нији хтио да буде на терету изучио је занат израде шатора (Дап. 18, 3).

Св. апостол Павле

кову, који је постао јерусалимски епископ. Сам Христос је изабрао Павла, и то можемо видјети на икони Педесетнице на којој је се он налази одмах до Петра и Јована.

Павле наступа тако што нуди/свједочи људима једино ново под Сунцем. Не тражи од људи да постану Јевреји, нити да упражњавају јеврејске обичаје. Васкрсли Христос је мјера свега (2. Гал. 5,2). Видимо да му

Христом се остварујемо

Прва област ширења хришћанства је Јудеја. Римско царство је један глобални свијет у коме хришћанство тражи своје мјесто. Централно мјесто Павлове проповиједи јесте источно-медитерански басен. То је централно мјесто на карти свијета које спаја Европу, Азију и Африку. Источно-медитерански простор је библијски простор који је уједно и колијевка цивилизације. Павлово обраћење пред Дамаском и виђење васкрслога Христа су определијели гонитеља Цркве да благовјести радосну вијест свим народима, који до тада нису знали за истинскога Бога. Он увијек хита

да стигне на што више мјеста, јер други Христов долазак је за њега увијек близу и непрестано га очекује. Бог га је изабрао „посљедњег“, али га је одредио да буде први међу онима које је већ изабрао.

Новим животом је наша природа преображена и добила је нову димензију, а све се то остварује само Христовим животом. Апостол Павле оправдање себе и свих нас види у незнању и у робовању гријеху. Наше спасење

је од Христа, јер нас је заволио и пострадао за нас и измирио нас са Богом. Христос је за нас пострадао још док смо били грешни и непријатељи Божији и док смо били под влашћу закона. „Јер једва ће ко умријети за праведника; а за доброга можда би се ко и усудио да умре. Али Бог показује своју љубав према нама, јер још док бијасмо грешници, Христос умрије за нас“ (Рим. 5, 7–8). Самим тим познали смо неизмјерну љубав Божију, јер је безгрешни душу своју положио за нас, да би очистио гријехе

наше (1. Јн. 3, 16; 4, 10) . Христос је Творац Будућег вијека, али нам је Он овдје донио Будући вијек да бисмо већ овдје живјели животом есхатона. Неће нас оправдати ни закон, ни обрезање, ни Аврам. Једино нас може оправдати Христос који нас воли бескрајно. То је порука апостола Павла, човјека који је био угледни Јеврејин и постао љубљени брат и пријатељ Христов.

Апостол Павле све ради у име Христа, увијек рађа нове Христове људе, које непрестано позива да се одрекну пређашњег начина

живота, одрекну свега онога што води у смрт и чему је отац ђаво. Васкрсење је успостављање нове природе, која нам је дарована од Бога. Али, наше живљење са Христом значи и благочестиво живљење. Зато, апостол Павле назива хришћане светима, јер је свет Бог њихов и они се освећују јединим светим, а свети увијек хитају ка своме Творцу. „Јер је мени живот Христос и смрт добитак“ (Фил. 1, 21).

*Синиша Шаренац,
протојеромјесник*

БОГОСЛОВЉЕ

ПРЕПОДОБНИ МАКСИМ ИСПОВЈЕДНИК: НАГОВОР НА ЧИТАЊЕ

II ДИО

„Ако, пак, Христос бјеше вољан и дјелатан у складу са сваком од природа, то јесте, како је свакој природно, двије су његове природе, па су свакако двије и његове природне воља и овима једнака по броју и суштинска дејства.“

/Дијалог са Пиром/

Почетком четрдесетих година VII вијека, Преподобни Максим Исповједник, уз Светог Софронија Јерусалимског и Светог Мартина Римског, постаје највећи ауторитет у борби против монотелитства и моноенергизма, јереси које су плод труда ромејских царева Ираклија и Констанса II, као и цариградских патријарха Сергија, Пира, Павла и Петра, александријског патријарха Кира и римског патријарха Хонорија у циљу постизања компромиса између халкидонског богословља Цркве и монофизитске христологије. Не пристајући

на исповиједање једне воље и енергије у Богочовјеку, Преподобни Исповједник пише списе, учествује у расправама, иницира сазивање сабора и предводи формулисање њихових ороса. Не оставља сумњу да се јединство са одијељеном браћом не може темељити на пренебрегавању вјере у једну Богочовјекову Личност која је у двије природе, двије енергије и двије воље. Свако редуковање пуноће природâ које егзистирају у Ипостаси Сина јесте неразумијевање Догађаја Оваплоћења Бога и довођење у питање цјеловитости нашег спасења у Њему.

Дјело *Дијалог са Пиром* садржи расправу Преподобног Максима и Пира, прогнаног константинопољског патријарха, организовану у Картагини 645. године. Пир, наследио патријарха Сергија, који се, са царем Ираклијем, сматра утемељивачем монотелитства, покушава одбранили становише ове јереси износећи њене основне претпоставке. Излагање Преподобног Максима, као богата трпеза теолошке учености и философске проицљивости, обилује светописамским, светоотачким и – у сагласју са упутством Светог Василија Великог о кориштењу

старојелинске философије – философским аргументима. Интересантно је да Пир у прилог монотелитства наводи неколико исказа највећих светоотачких богослова, али их Преподобни Максим успијева протумачити у диотелитском кључу.

Пир казује да је Исус Христос једна Личност, тако да он посједује једну вољу и једну енергију, а Преподобни Максим одговара да Исус Христос јесте једна Личност, која је и Бог и човјек, тако да у Његовој Ипостаси постоје двије природе, од којих се свака одликује сопственом вољом и сопственом енергијом. Ако двије природе – становиште је Пира – чине једну Ипостас, онда је могуће једном именовати реалност коју чине двије природне воље. Преподобни Исповједник му се супротставља тврђом да се јединство природâ не назива природом него Личношћу, тако да се јединство вољâ не може назвати вољом, а што значи да – као што не исповиједамо једну природу у Оваплоћеном Богу – не можемо исповиједати једну вољу. Упечатљива је Максимова реакција на Пирову оптужбу да је исхођење воље и енергије из природе карактеристично за теологију, а не за икономију, будући да је Исповједник означавање воље и енергије као природних реалности заснивао, између осталог, и на неоникејској тријадологији, која казује да Три Ипостаси Пресвете Тројице имају једну и исту Нестворену природу, вољу и енергију. Исповједник једноставно одговара да је Логос исти и прије и по-

слије Свог Оваплоћења.

„Пир: Зар онда не само природе, већ и њихова својства, ништа заједничко немају?

Максим: Ништа, до саме Ипостаси ових природа. Христос, наиме, бјеше Ипостас Његових природа без сливања.“

/Дијалог са Пиром/

Преподобни Максим

Исус Христос је једна Личност која је у двије природе, од двије природе и двије природе. Ниједна од природа које егзистирају у Његовој Ипостаси није без одговарајуће јој воље и енергије. Исповједник одбацује помисао да би Исус Христос могао имати сложену природу, јер, у том случају, нити би био истинити Бог, нити би био истинити човјек. Дакле, таква природа нити је једносуштна Оцу, нити је једносуштна природи човјека. Стога, сагласно Никејско-ца-

риградском исповиједању Онај Који је једносуштан Оцу ипостазира Природу Оца, односно Онај који је једносуштан човјеку ипостазира створену природу. Халкидонски догмат није могао бити доведен у питање. Компромис између Цркве и монофизитских заједница – под притиском персијског, а затим и арабљанског јарма – настојао се пронаћи у исповиједању халкидонског догмата о несливеном и нераздјељивом јединству Нестворене природе и створене природе у једној Личности, али Која – што би био недопустиви уступак монофизитским јеретцима – не би имала тварну вољу и тварну енергију. Међутим, ни славне патријаршијске катедре Истока нису поколебале Максима и Софронија, који ће ускоро постати патријарх Јерусалима. Особито одушевљење не може да не изазове бескомпромисност Исповједниковог става, којег најснажније илуструју слиједеће ријечи:

„Чудим се како се, иако сте патријарси, осмјељујете да посетите за лажима?“

/Дијалог са Пиром/

Диотелитска аргументација Преподобног Максима објелодањује апсурдност вјере у Очовјечење Бога Логоса, ако се истовремено не исповиједа цјелосност природе – која подразумијева вољу и енергију – коју је Оваплоћењем усвојио. Ако Бог није постао човјек без остатка онда – како учи Свети Григорије Богослов, иначе највећи узор Преподобног Исповједника међу претходећим му

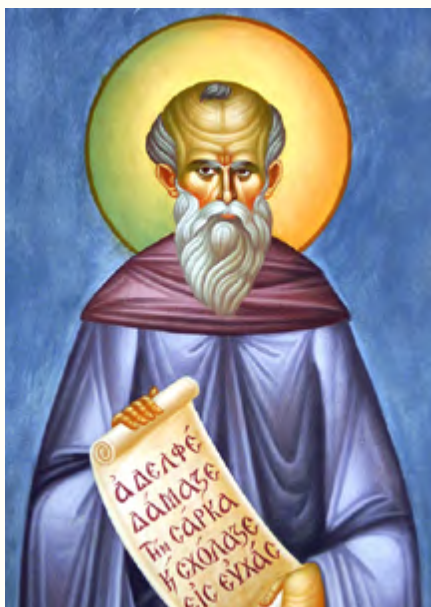
богословима – сотириологија Цркве страда. Спасење захтјева цјелокупно усвојење.

„Ако вољу, према монотели-тима, Логос није усвојио заједно са природом приликом Његовог Оваплоћења, онда ја нисам ослобођен од гријеха. А, ако нисам ослобођен од гријеха, онда нисам ни спасен, пошто оно што није усвојено није ни спасено.“

/Дијалог са Пиром/.

Преподобни Максим, не остављајући ни педаљ монотелитске аргументације смисленим, пише да не постоји име које би одговарало једној вољи у Богочовјеку, коју су исповиједали моћни цареви и утицајни патријарси. Ако бисмо је назвали богочовјечанском, тада би била учињена разлика у односу на вољу Оца и Духа Светога. Ако бисмо је назвали природном, онда би дошло до монофизитског смијешања природâ Оваплоћеног Господа. Ако бисмо је означили ипостасном, тада бисмо увели три различите воље у Пресвету Тројицу. Ако бисмо је назвали релативном, то би значило увођење несторијанске подијељености. Уколико би била названа противприродном, она би уништила Онога чија је воља. Коначно, ако бисмо је назвали непознатом, то би био апсурд.

„Када кажете да је једна енергија, каквом је тиме држите? Божанском, човјечијом или ниједном од ова два? Ако је наиме Божанска, говорите да је Христос само Бог, ако ли је човјечија, онда уопште није Бог, већ само прост човјек; ако ли је ниједно од ове двије, тада је нити Бог, нити човек, па тако догматистете непостојећег Христа.“ */Исто/*

Св. Максим Исповједник

У дјелу *О разним недоумицама Светог Дионисија Ареопагита и Светог Григорија Богослова* – које је аутор почео да пише у раном стваралачком добу у кизичкој монашкој обитељи – налазе се бројне мисли у прилог диотелитске хринологије, које не потврђују становиште које је склоно да на почетку монотелитске кризе у дјеловању Преподобног Максима препознаја извјесну колебљивост по питању прихватања Сергијеве и Кирове монотелитске иницијативе.

„Узајамним смјењивањем ових (божанских и човјечанских) својстава, Логос је јасно посвједочио постојање природâ чија је Он Ипостас, као што је посвједочио и постојање њихових суштинских енергија, односно дејстава, чије несливено јединство јесте Он Сâм, не прихватајући диобу по двјема природама чија Ипостас јесте Он Сâм. Наиме, у складу са Својом природом, Он дејствује јединствено, односно једнообразно – другим ријечима, кроз све што је Сâм чинио силом Свога Божанства, открио је и енергију Своје плоти.“ */О разним недоумицама*

Светог Дионисија Ареопагита и Светог Григорија Богослова/

„Треба благочестиво исповиједати природе Христове, чија Он јесте Ипостас, и Његове природне енергије, којих Он Сâм јесте истинско јединство у обје Своје природе – јер Он је, у складу са Самим Собом, дејствовао Сâм, односно јединствено, и Сâм је показао да је енергија Његовог Тијела у свему нераздвојива од Божанске силе. Јер, како ће Он Исти бити по природи Бог, и, опет, по природи Човјек, ако је лишен онога што је природно својство обје Његове природе? Како ће се, наиме, познати шта је и какав је, ако Његове природне енергије не потврде шта Он неизмјењиво јесте? И како ће бити посвједочен у свакоме од чинилаца од којих се састоји, ако у њима, у којима јесте, остаје непокретан и недјелатан?“ */Исто/*

С обзиром да су воља Бога и воља човјека у Личности Оваплоћеног Логоса потпуне и самовласне, најважнији одговори које је требало дати – како би монотелити остали без икаквих аргумената у својим рукама – јесте: какав је однос двију слободних воља у једној Ипостаси? С обзиром да је Исповједник писао да је и тварна воља, попут Нетварне, самовласна, појавиле су се немале тешкоће: како ускладити двије слободне воље? Инспиративно рјешење које је понудио Преподобни Исповиједник је показало сву неубиједљивост монотелитске јереси. Одговор је пронађен у – како би казао Георгије Флоровски – асиметричној хринологији у којој је Личност Богочовјека Ипостас и Нестворене и створене природе. Тварна воља

у Богочовјеку је, као и нестворена воља, покретана Личношћу Онога у Чијим природама су постојале обје воље. Та Личност је у христолошким промишљањима Преподобног Максима – слиједујући халкидонско исповиједање – поистовијеђена са Личношћу Исуса Христа, Која јесте Ипостас Очевог Сина. Логос је, једноставно речено, Хтјелатељ. Он покреће Своју беспочетну вољу и Своју вољу која има почетак. Због тога никада не долази до колизије између двије воље, будући да су оне воље једног Хтјелатеља. Иако није нетачно казати да је у Оваплоћеном Господу тварна воља у свему следовала нествореној вољи – како гласи орос Шестог Васељенског Сабора одржаног у Цариграду

680. године, чији Оци нису истакли крвави подвиг Преподобног Максима Исповједника у одбрани аутентичне христологије у времену у којем је она била под ногама јеретичких патријараха и царева – ипак, слободни смо казати, треба нагласити да Личност Онога Чије воље јесу чини да обје усмјеравају своје хтјење у јединственом правцу: сагласју вољи Оца, која јесте (нестворена) воља Логоса. Ако диофизитску христологију поставимо на реченим темељима, биће нам јасно да трвења између двију воља не може бити, јер у вољи човјека у Ипостаси Богочовјековој нема ништа противријечно вољи Бога у тој истој Личности, будући да је Њена предвјечна воља извор и циљ Њене ство-

рене воље. Дакле, потребно је – како наглашава Јован Зизјулас – увијек имати на уму искуство Отаца: као што не постоји аипостасна природа, тако не постоји ни аипостасна воља.

Претходни редови су указали на дјелић христолошког прегнућа Преподобног Исповједника, који је новозавјетно-светоотачку христологију исповиједао по цијену сопствене смрти од стране Империје, која је себе вољела да назива хришћанском. Цијело раздобље византијског богословља нам не може понудити већу инспирацију од ове, како за учење у богословљу, тако и за учење животу сагласном том богословљу.

Срђан Мاستило

СВЕТИ СРБИ

СВЕТИ СТЕФАН ВИСОКИ, ДЕСПОТ СРПСКИ, И СЛОВО ЉУБВЕ

Светитељ Цркве Христове, Свети Стефан Високи, деспот српски, у народним епским пјесмама познат као „змајевити јунак” Стеван Високи, за живота се прославио као српски деспот Стефан Лазаревић. Рођен је 1377. године у Крушевцу, а преминуо је 19. јула (01.августа) 1427. године у близини Крагујевца, када га и прослављамо заједно са његовом мајком Преподобном Евгенијом. Био је син косовског мученика и српског кнеза Лазара Хребељановића и кнегиње Милице, кћерке кнеза Вратка, у народу прозваног Југ Богдан, по којем је директни потомак лозе Немањића по Вукану, најстаријем сину Стефана Немање.

„А шта да кажем о ономе

(Стефану) који је од (Лазара и Милице) засијао, показавши у себи премного од њихових особина, и превасходно и сам победивши све који су дошли? Требало је да буде свестран и изнад природе плод дрвећа засађених при извору вода.” (Житије Деспота Стефана Лазаревића, Константин Филозоф) По мајци Милици, деспот Стефан је потомак династије Немањића, од којих је наслиједио плаве очи и свијетлу косу, као и висину натпросјечну у односу на друге људе и витезове тога времена. Истицао се Свети Стефан Лазаревић, не само физичким изгледом, него и великом мудрошћу и побожношћу, осјећајним срцем пјесника и покровитеља умјет-

ности и културе, али и непобједивошћу у биткама. Витештво, како у рату, тако и у дипломатским односима, донијело му је поштовање и дивљење од стране пријатеља и непријатеља, како на истоку, тако и на западу. Познато је да је у Бици код Ангоре (Анкаре), својим држањем изазвао дивљење свих, па чак и варварског Тамерлана (Тимур), када се са српским витезовима као вазал борио на страни Бајазита, а против Монгола предвођених Тамерланом.

Деспот Стефан Лазаревић у српској историји остао је запамћен не само као велики ратник, него и као изврстан политичар, дипломата и законодавац (Рударски законик). „Где више

пута нису успеле војске, које су се потрудиле, и оружје многих лађа, ту је успевала једино просвећеност." (Константин Филозоф, *Житије*) Познат је, такође, и као књижевник, градитељ и великодушни дародавац цркава и манастира, у оквиру којих су биле школе, болнице и прихватилишта за путнике. Ипак, изнад свега, био је прави хришћанин, који је радо проводио слободно вријеме са монасима и испосницима исихастама и предавао се дугим молитвама. За историју Београда веома је значајан. Називају га и „Првим Београђа-

нином", јер је од пограничног градића који му је препустио угарски краљ Жигмунд, наш свети српски деспот направио добро утврђен, лијепи, бијели престони град и за кратко вријеме га увећао за десет пута, учинивши га другим градом по значају у том дијелу свијета, послје Цариграда.

„Висок Стефан деспот млади престоницу нову гради.

*На брду је утврђује,
ка небу је узвисује.*

*Вапијућ’ у молитвама
за благослов зидинама:*

*Да их Мајка Бож’ја брани
од зла које носе дани.
Теби, Мајци Васкрслога Господа,
подижем бели град на двема
водама.*

*Нек’ не буду овог града
блага брда од дуката.
Нек’ његова буду слава
душе вредније од злата
у којима љубав живи,
љубав која се не гаси.
О, Пресвета Владичице,
Ти их сачувај и спаси..."*

(црквена пјесма)

Као ктитор, подигао је многе манастире и цркве, неке сам, неке са својим братом или другим великашима: Манастир Светог Стефана у Копорину, Каленић у Левчу, Богородичин манастир у селу Радошин код Ресаве, Војловицу код Панчева, Јошаницу код Јагодине, Никоље у Руднику, Павловац у Космају, Руденицу код Крушевца, Си-сојевац код Раванице и друге светиње. Од свих је најважнија деспотова задужбина Манасија или Ресавица, манастир у близини Деспотовца у Србији, утврђен високим бедемима, средиште Ресавске преписивачке школе и уопште центар књижевности и писмености тог периода. Сматра се данас да је овај српски свети-тељ овдје и сахрањен.

Као деспот, Свети Стефан Високи је владао Србијом 38 година и за то вријеме је проживљавао тешка искушења и сталне ратове, успјешно балансирајући и преживљавајући између двије велике силе које су тежиле експанзији – римокатоличке Угарске и муслиманског Османског царства; ратујући за обје у њиховим ратовима, као вазал и једних и других. Да све то не буде довољно зло, имао је

двиге побуне од стране рођеног брата и непријатељство сестрине породице Бранковић. Како је народ посматрао све невоље које су га задесиле распарчавањем Српског царства видимо у народној пјесми „Високи Стеван и цар Бајазит“: „Онда Стеван војску зауставио,/ на овако војсци говорио:/ „Храбри Срби, моји витезови,/ Ми моремо и коњи нам могу,/ Ал' залуду кад нам Бог не даде./ Ово царство више за нас није./ Наши стари врло плахи били,/ Код милога Бога згријешили,/ Бог нам дао турску крвонију,/ Не би л' смо се опет повратили/ И миломе Богу угодили / Једа би нам гр'јехе опростио,/ Па нам српско царство поклатио“.

Међутим, повијест о животу и страдању владара, Цркве и народа кроз историју не треба да има за основни циљ пуко подсећање на нашу прошлост, него буђење вјере и наде у свјетлију будућност, и буђење љубави према сопственом народу, према нама самима и, коначно, буђење љубави према Христу, који никада не оставља оне који се у Њега уздају.

Колико се Свети Стефан Високи уздао у Божију љубав и милост у свим животним искушењима, најбоље можемо препознати читајући текст његове пјесме-посланице насловљене у оригиналу *Слово љубве*, или данашњим језиком – *Реч о љубави*. Ова оригинална и јединствена, библијски надахнута пјесма,

написана је у десет строфа, од којих се почетна слова повезују у акростих „слово љубве“. Сматра се да је написана 1404, или 1409. године. Историјска позадина пјесме је сљедећа: Стефанов млађи брат Вук Лазаревић се по други пут побунио против брата у жељи да овај подијели са њим земљу и власт, и у својој побуни довео је турску војску да са њом напада српске земље, удружујући се притом и са сестрићима Ђурђем и Лазаром Бранковићем и окрећући многе великаше на своју страну. Деспот Стефан чини све како би спријечио страдање народа и сопствене породице у братоубилачком рату. Првенствено шаље ову Посланицу љубави брату Вуку, сестрићу Ђурђу, али и осталим великашима, у духу љубави и праштања. Овај ће се сукоб разријешити помирењем и помазањем Ђурђа Бранковића за насљедника Деспотовине 1426. године, а на жалост тек након страдања Вука Лазаревића и Лазара Бранковића од стране турске силе са којим су претходно нападали брата, односно ујака.

Осим ове, потресне, историјске димензије, *Слово љубве* Светог и Високог деспота српског Стефана, има и друге димензије, да побројимо само неке најочигледније: поздрав, новозавјетни, хришћански; радосна псалмска љубав према природи коју је Бог створио; истицање Љубави која

је Бог у стилу Светог Јована Богослова; опис љубави као дара Божијег, натприродног добра у коме нема лажи, нема нечистоте; о дјевствености која је предуслов хришћанске љубави.

Православни теолози су о овој пјесми рекли да је *Слово љубве* – „један уметнички, као икона или мозаик, докуменат и сведочанство несумњиво еклезијалне, православне црквене свести Светог Деспота, плод и сведочанство његовог дубоког христолошко-еклисиолошког животног искуства и опита“ (Еп. Атанасије Јевтић, „Слово љубве, Свети Стефан Високи, деспот српски“, *Видослов*, о Божићу 2009.год.).

Ипак, ниједан историјски податак који прочитамо у уџбеницима, житијама, биографијама, или у пак оригиналним историјским документима, нити мишљења стручњака и критичара, не могу тако пренијети истину о човјеку, колико могу саме његове ријечи. Зато, читајмо *Слово љубве*! Читајмо ријечи и мисли нашег Светог и богонадахнутог владара Светог Стефана Лазаревића Високог и деспота српског, молећи Бога да Срби поново заслуже њему сличног владара! Јер, Богу је све могуће! Молитвама Светог и праведног Стефана, деспота српског, Господе Исусе Христе, Боже наш, помилуј нас. Амин.

Маријана Чечар

Стефанъ деспотъ СЛОВО ЛЮБВЕ

Стефан деспот,
најслађему и најљубазнијему,
и од срца мога неразднојноме,
и много, двоструко жељеноме,
и у премудрости обилноме,
царства мојега искреноме,
(име рекавши),
у Господу љубазан целив,
уједно и милости наше,
неоскудно даровање.

Лето и пролеће Господ сазда,
као што и псалмопевац рече,
и у њима красоте многе:
птицама брзо, весеља брзо прелетање,
и горама врхове,
и луговима пространства,
и пољима ширине;
и ваздуха тананог
дивним неким таласима брујање:
и земаљске дароносе
од мирисних цветова, и травносне;
али и саме човекове природе
обнављање и веселост
достојно ко да искаже?

Ово све, ипак,
и друга чудна дела Божја,
која ни оштровидни ум
сагледати не може,
љубав превазилази.
И није чудо,
јер Бог је љубав,
као што рече Јован син громов.

Варање никакво у љубави места нема.
Јер Каин, љубави туђ, Авељу рече:
"Изиђимо у поље".

Оштро некако и бистротечно
љубави је дело,
врлину сваку превазилази.

Љубав Давид лепо украшава,
рекавши: "Као миро на главу,
што силази на браду Ароново,
и као роса аермонска,
што на горе силази Сионске".

Узљубите љубав,
младићи и девојке,
за љубав прикладни;
али право и незасорно,
да младићство и девство не повредите,
којим се природа наша
Божанској присаједињује,
да Божанство не узнегодује.
Јер апостол рече:
"Духа Светога Божјега не растужујте,
Којим се запечатисте
јавно у крштењу".

Бејасмо заједно и један другом близу,
било телом или духом,
но да ли горе, да ли реке
раздвојише нас,
Давид да рече: "Горе Гелвујске,
да не сиђе на вас ни дажд, ни роса,
јер не сачувасте Саула,
ни Јонатана"!
О безлобља Давидова,
чујте, цареви, чујте!
Саула ли оплакујеш, нађени?
Јер нађох, рече Бог,
човека по срцу моме.

Ветрови да се с рекама сукобе,
и да исуше,
као за Мојсија море,
као за Исуса судије,
ћивота ради Јордан.

Еда би се опет саставили,
и видели се опет,
љубављу се опет сјединили
у самом Христу Богу нашем,
Коме слава са Оцем
и са Светим Духом
у бескрајне векове,
АМИН.

МОНАШТВО НА ЗАПАДУ – СВЕТИ БЕНЕДИКТ НУРСИЈСКИ

У раним годинама хришћанске ере, сам Христос је позвао хришћане на живот у свијету, али „не од свијета“ (Јн 17;13). Они се од свијета разликују због свог посебног позвања и узорног моралног живота. Када су се, средином другог вијека хришћанске ере, услови за живот хришћана посебно погоршали, неки су хришћани, мушкарци, а и жене, као одговор подигли ниво сопственог, строгог хришћанског живота. Свој живот су проводили у дјевствености, сиромаштву, послушању, молитви и посту. Ови људи су називани монасима, а они су сматрали да су хришћани одабрани да живе анђеоским животом. Становали су издвојено, или у посебним домовима, као заједница. Отприлике половином трећег вијека они су почели да напуштају свијет и да одлазе у пустиње, гдје су стварали тајне насеобине, било сами, било у малим групама. Монах је, дакле, унутар хришћанске заједнице првобитно онај који се труди да испуни јеванђељску заповијест: „Будите савршени као што је савршен Отац ваш небески“ (Мт. 5, 48).

У почетном периоду монаштва на Истоку развила су се два духовна центра, Палестина и Египат. Те двије области су изндриле најпознатије духовнике и осниваче монашких насеобина, манастира и правила. Монашко предање, које се веома брзо почело формирати, зна за велике монашке узоре и осниваче какви су били: Свети Антоније Велики, Свети Пахомије Велики,

Свети Иларион Велики, Свети Сава Освећени и многи други. Монашки живот се манифестовао кроз два посебна вида: отшелништво или пустињаштво и општежиће. Први се везују за име Светог Антонија Великог (251-356), врло познатог, иако неписменог испосника и монаха, који се подвизавао у пустињама Египта и чије се поуке препри-

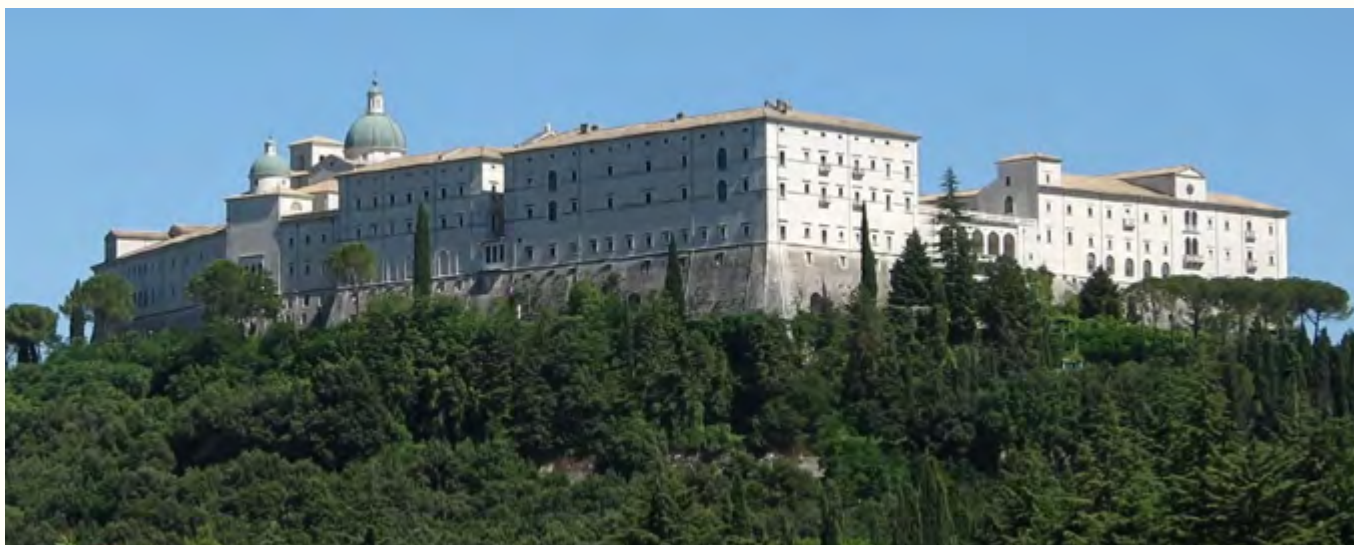
Свети Бенедикт Нурсијски

чавају до данас, док се други вид монаштва везује за име Светог Пахомија Великог (286-346), човјека који је напустио војну службу и основао прву познату монашку заједницу која се још назива и киновија (општежиће, тј. живот у заједници). Са настанком и цвјетањем монаштва, посебно у V и VI вијеку, настаје и посебна монашко-аскетска литература која биљежи живот, подвиге и мудре духовне изреке и савјете великих монаха – подвижника. Међу такве свакако спадају Свети Василије Велики, Свети Атанасије Велики, Свети

Теодор Студит и други.

Стални контакти између разних дијелова хришћанског друштва учинили су неизбјежним да тако еминентан покрет као што је Источно монаштво нађе присталице на подручјима латинског језика. Један од таквих примјера је утицај Светог Василија Великог на оснивача Западног монаштва Светог Бенедикта Нурсијског (у Источној традицији се често назива и Венедикт). Захваљујући Светом Бенедикту монаштво је стигло и на Запад, а од њега је настао и Западни монашки ред тзв. бенедиктинци. Свети Бенедикт Нурсијски (480-547, по некима и +575), својом личношћу изузетног подвижника и боговидца, својим Правилем (Регула) и на њему заснованим општежитељним монашвом, постао је и остао један од прворазредних учитеља и васпитача хришћанског Запада. Стога је с правом и назван „покровитељем“ и „духовним васпитачем Запада“. Извор за познавање Бенедиктовог светог живота нам пружа папа Свети Григорије Двојеслов (све до 1054. године и Велике шизме, тј. подјеле хришћанства, Исток и Запад имају и признају исте заједничке светитеље).

Бенедикт је рођен у племићкој породици нурсијских патриција (елитни друштвени слој у данашњој Норцији у близини Перуђе у Италији), као четрнаесто дијете. Осим њега сличним путем монаштва је кренула и његова сестра Схоластика. Као млад момак је послан на студије

Обновљени манастир Монте Касино

у Рим, а у спомен на његове студентске дане и његов боравак у „вјечном граду“ и данас се чува једна мала капела. Пошто је у Риму владала велика духовна и материјална криза, млади студент, разочаран декадентним приликама и потиштеношћу која је владала на свим странама, напушта студије и повлачи се у мало усамљено мјесто Енфид, недалеко од Рима, отприлике у седамнаестој години. Он је био разочаран друштвом које више није имало снаге ни за какве идеале, што се највише осликавало у расулу римске аристократије. С друге стране и црквене су прилике биле сложене и жалосне. У то вријеме је Западна Црква била у великој подјели, те су чак имали и двојицу папа (врховних поглавара). Он је свој монашки живот започео у једној пећини и уз духовно руковођење извјесног монаха Романа, који му је дао монашку одору и повремено доносио храну. Ту остаје три године. О његовом подвижништву брзо се рашчуло, те су га посјећивали многи хришћани.

Он је из анахоретског (усамљеничког) живота врло брзо прешао у општежиће, јер због смрти игумана једног манастира Виковаро у мјесту Субиако, који

се налазио недалеко од његове пећине, монаси дођоше и умолише Бенедикта да им буде настојатељ. Он се бранио говорећи да је грешан и недостојан, рекавши монасима: „Моји обичаји неће се слагати са вашим“. Али, савладан њиховим молбама пристаде. Као игуман, Св. Бенедикт будно управљаше устројством и поретком манастирским, чврсто држаше устав подвижничког живота, и не допушташе ником да живи по својој вољи и покајаше се монаси што изабраше тако строга игумана, који се не слагаше са њиховим посувраћеним обичајима. И договорише се монаси, тј. они најгори међу њима, те ставише у вино смртоносни отров, налише у стаклену чашу, и за вријеме обједна усудише се дати преподобноме то смртоносно пиће. А он пруживши своју десну руку, прекрсти чашу и чаша прсну од силе светитељева крста као од ударца каменом. И по томе светитељ сазнаде да је чаша била смртоносна, пошто није могла поднијети знак крста. И одмах уставши, позва братију и са осмијехом на лицу и незлобивим срцем им рече: „Нека се милостиви Бог смилује на вас, дјецо, што ми ово приредисте. Не рекох ли вам у почетку да се

моји обичаји неће слагати са вашим обичајима? Зато потражите себи оца према својим обичајима, а ја са вама не могу бити.“

По његовом повратку у самоћу Субиака, око њега се почеше окупљати ученици који су га жељели слиједити у монашком животу. Тако је настало више мањих заједница од око дванаест монаха, којима је Бенедикт на чело постављао игумане. С временом је настало дванаест таквих заједница. Како се број сљедбеника повећавао, Бенедикт одлази у Кампанију и настањује се на брду Монте Касино између Рима и Напуља. На мјесту гдје су били остаци Аполоновог храма и палате цара Нерона, Бенедикт је саградио двије цркве: Светог Јована Претече и Светог Мартина. Ту је светитељ остао до краја живота. Ту је и сахрањен у гробу своје сестре Схоластике која је такође живот посветила монашtvу као настојатељица у манастиру недалеко од Монте Касина. Свети Бенедикт се празнује у Западној Цркви 11. јула, а у Православној 27. марта.

Од Св. Бенедикта је остао устав или типик, који је он као монашко правило написао око 540. године за своје монахе у Монте Касину. Ова правила

имају 73 главе које детаљно говоре о свим аспектима монашког живота: о дужностима монаха, богослужењу, поретку и управљању и разноврсним потребама везаним за живот и подвиг монаха. Ова правила је написао по узору на монашка правила Светог Василија Великог. Циљ монашког живота по Св. Бенедикту јесте бјежање од паклених мука у вјечни и блажени живот. Монах се путем послушности и покорности враћа ономе што је непослушношћу изгубио, а трпљењем постаје састрадалник Христу, сљедујући његовим стопама, живећи као „наши оци и апостоли“.

Бенедиктински монашки ред има веома дугу традицију. Они су мисионарили кроз читаву своју историју, а нарочито у Скандинавији, Британији и на Исланду. Монашки ред свој

врхунац доживљава у периоду од IX до XII вијека, када се проширио по Европи и када је основано преко 200 манастира који су били прилично богати. Најпознатији је био манастир Клини (Клинијевска опатија) у Француској. У периоду после Латеранског сабора 1215. године монашки ред полако доживљава опадање, а и Реформација Западног хришћанства 1517. године јако негативно утиче на монашки ред. Монте Касино је више пута доживљавао страдања и уништења, нпр. од Лангобарда 593. године, затим 1349. године манастир погађа и уништава јак земљотрес, а такође га је једном приликом 1799. године опустошила и Наполеонова војска, али највеће страдање се догодило у Другом свјетском рату када су савезничке снаге бомбардовале и уништиле манастир и читаву

опатију, јер су овај простор нацисти користили као извидницу. У оквиру бенедиктинског реда постоје и монахиње бенедиктинке, које је такође основао Свети Бенедикт заједно са сестром Схоластиком.

Осим бенедиктинског реда у Католичкој цркви постоје и други монашки редови: доминиканци, францисканци, августинци... Ипак, монашки покрет који је основао Св. Бенедикт представља темељ будућег монаштва на Западу и његов бенедиктински ред свакако је био најорганизованији од свих редова и устројство и правила Св. Бенедикта слика су јеванђељског идеала који је представљен у лику Господа Исуса Христа у Новом Завјету.

Данијел Васић, вјероучитељ

ПРАВОСЛАВНА ДУХОВНОСТ

ЗАШТО И КАКО БОЉЕТИ ДО САВРШЕНОСТВА

*Будите ви, дакле, савршени као што је савршен
Отац ваш небески. (Мт. 5,48)*

Највећи и најважнији циљ у нашем животу треба да буде обожење, а да бисмо постали врлински и савршени према овој заповијести Божијој. То је могуће ако престанемо да дајемо приоритет и значај небитним стварима које се тичу наших живота. Неопходно је скренути поглед са свега онога што нас удаљава од Бога, да нам нису приоритет интересовања и потребе које могу претпостављати препреку нашем узрастању у врлини. Не треба да нам је форма, традиција, луксуз, комодитет на

првом мјесту. **Треба се лишити оптерећења нашим даровима, бригада, страхом од некакве казне и томе слично.** Оно што треба да испуњава наш живот док тежимо обожењу јесте љубав, љубав према Богу и човјеку.

У савременој и трагичној духовној кризи, потпомогнутој егзистенцијалним проблемима, људи су прилазили и прилазе Цркви да би испунили неко "правило" породице или окружења. Прихватају све што им се намеће и не желећи да виде да сва форма која им се указује

није оно истинско и подвижничко православље, православље Светога Саве. У овоме лежи разлог зашто су људима на првом мјесту славске и празничне трпезе (када долази до занемаривања самога празника који прослављају), паљење свијећа "за срећу и здравље", а без личног труда и подвига да се молитвено допринесе "срећи и здрављу", освећивање разних животних потребштина и ствари зарад "напредка и бољитка". На жалост, људи желећи да остваре "срећу и здравље", "напредак и бољитак",

не држе се Јеванђеља, јер за остваривање ових неопходности људи уносе у Цркву разне нехришћанске обичаје и радње. Овакав вид "хришћанског" живота је израз огромног komodитета и комфора који је завладао код савременог човјека, који није спреман на трпљење, жртву и дјелатну љубав. По питању оваквог начина живота старац Пајсије каже: "У оној мјери у којој се људи удаље од природног и једноставног живота и предају луксузу, у истој мјери се појачава њихов страх за сутрашњи дан. Колико у њима јача свјетовна љубазност, у толикој мјери они губе једноставност, радост и природни људски осмјех". Људи своје потребе виде као мјерило остваривања односа са Богом и људима, стављају себе на прво мјесто и онда имају проблем са Богом, са Црквом, са својим ближњим. У таквом стању људи не желе да се срцем и душом предају Богу, већ помоћу празних ријечи и дјела покушавају да изграде тај однос и тако га виде у својим очима, тако они почињу да виде начин остваривања хришћанског савршенства. Овакво виђење вјере доводи нас до себичности која за центар има нас саме и наше потребе, занемарује јеванђељску љубав и наш однос према другоме, постајемо робови саможивости и самодовољности. Као што желимо да нас наша околина воли и пре-

ма нама исказује љубав од срца, тако морамо и сами да будемо примјер такве љубави.

Бог управо од нас очекује такву врсту љубави, да према њему исказујемо љубав цијелим срцем, не само пријатним, а празним ријечима и дјелима. Њему наши дарови, прилози нису потребни, па нам још у Старом Завјету ово потврђује псалмопјевац: "Јер да си хтио жртве, принео бих; за жртве паљенице не мариш. Жртва Богу је дух скрушен; срце скрушено и смерно Бог неће презрети." Њему нису потребна ни наша добра дјела, јер када види наше намјере срца, види да то радимо као наше дужности и обавезе којима умирујемо своју савјест. У овоме многи савремени хришћани гријеше и журе да буду што већи дародавци, а не дарују Богу оно што је највредније, себе и своју љубав према Богу и људима, као што је Он из своје љубави дао и "Сина свога јединороднога" за наше спасење и наш живот будућег вијека.

Иста ствар се дешава и када чинимо добра дјела према другим људима. **Сва таква дјела постају израз јалове побожности, једна досадна и непотребна појава која нас не чини ближима ни Богу, ни људима, иако нам се можда и учини да идемо у добром смијеру. На крају се покаже колико су испразна када их чинимо без љубави.** Многи и нехришћани чине и добра дјела и живе честитим животима, али немају љубави, немају Бога у себи. Како можемо да чинимо добра дјела, а нисмо у љубави са Богом и са ближњима? За ово апостол Павле каже: "И ако раздам све имање своје, и ако предам тијело своје да се сажеже, а љубави немам, ништа ми не користи (1Кор. 13,3)". Љубав треба да буде темељни основ

нашега односа, а не себичност, саможивост и самодовољност. Љубав треба да нам је мјерило на животном путу, да нам је мјерило остваривања заједнице Бога и човјека, човјека и човјека. **На њој треба да градимо односе у животу, да она буде мјера релација породичних, родбинских и пријатељских, јер када нам је јеванђељска љубав Христова мјера ових релација онда немамо проблем са безбожништвом и самољубљем.** Само онда када достигнемо степен љубави да кроз њу "можемо браћу и сестре, који стоје поред нас у храму, видјети поред ликова светитеља, да ту браћу и сестре можемо замислити и саме осликане као светитеље", можемо знати да сва наша добра дјела, сви наши прилози, све наше молитве имају смисао. У оваквом степену живљења и односа са Богом и са људима има смисао и традиција коју испуњавамо, ради остваривања идентитета нас као хришћана.

"Наше спасење је у рукама другога". Ако другоме дајемо искрену Христову љубав, коју је Он нама дао, можемо се приближити Богу и једни другима и том показаном нам саможртвеном љубављу преображавати све односе и релације у животу. Треба да истински покажемо да се хришћанин може бити само ако се искрено воли Бог, породица, родбина, пријатељи, познаници, па чак и непријатељи. Да кроз све животне догађаје показујемо да смо богољубиви и човјекољубиви, јер гледати кроз другога Бога и на томе заснивати односе показује да смо стварно побожни и добродјелатни и да нам је то једина мјера у сили служења и стварности љубави, у остваривању савршенства.

Немања Ерак, ђакон

ХОЋЕШ ЛИ ЗАНСТА ДА ЖИВИШ ХИЉАДУ ГОДИНА?

У роману Достојевског «Идиот» налазе се једноставно невероватна промишљања. Фјодор Михаилович их је изразио кроз уста главног хероја, иако су то заиста биле животне муке самог писца. Подсетимо се тог трагичног тренутка када је он стајао пред стрељачким водом. Пре тога, присетимо се и да је у младости Достојевски био надахнут револуционарним идејама. А пошто се тада у Европи тек окончао талас револуција 1848. године (понегде «обојених», а на другим местима и крвавих), у Русији су против тих тенденција примењиване сурове мере.

И тако су осуђенике довели на Семјоновски трг на коме се налазио дрвени подијум са кога се посматра погубљење, обмотан црном тканином. Над главама осуђеника ломе сабље као знак да су лишени свих грађанских и сталешких права. На месту за погубљење – три стуба. Чита се пресуда: «Смртна казна стрељањем».

Шта да се ради? Остаје још само неколико минута живота? Стаavimo себе на место Достојевског: шта бисмо ми осећали у том тренутку? Њему је 28 година, пун је снаге и животне енергије, колико је само још дела хтео да напише! Сам Фјодор Михаилович је овако описао то што је преживео. Пет минута до смрти су постали огромно богатство, безгранични рок. Јарко му се указало: како то да је сада још увек ту и живи, а кроз неколико минута ће се с њим већ нешто десити... Али најјезивија је била мисао која није имала

краја: «А шта када не бих морао да умрем! Шта ако бих могао да вратим живот унатраг, – каква бесконачност! И све би то било моје! Тада бих сваки трен обратио у век, ништа не бих изгубио, сваки бих минут отбројавао, за сигурно више не бих ништа узалуд протраћио!»

успео да се окористи тим богатством чудесно дарованог времена, он одговара на следећи начин. Оштрина мука је с временом отупела и спала с душе, одступио је страх од смрти и вредност живота није више била толико висока. Кренули су да теку обични дани, и много, мно-

Извршење смртне казне у царској Русији

И...
...прошло је око пола минута...

Свако од нас би на месту осуђених на смрт могао да сиђе с ума (што се узгред и десило са једним од осуђеника привезаних за стубове). Неочекивано се зачуо топот копита. Јахач с пакетом је галопом дојахао на Семјоновски трг. Тачно ту, на месту за погубљење, прочитана је нова пресуда: смртну казну заменити робијом. То је била прва искра која је запалила пламен страдања, у коме се Достојевски излио у истинског слугу Христовог.

Али у роману «Идиот» на питање главном јунаку, да ли је

го минута је опет узалуд заувек изгубљено.

Обично схватамо свој живот као клупко нити, које може бесконачно да се одмотава. Прекид нити се доживљава као трагедија. «Зар је то све, дошао је крај?» – збуњено се питамо... А ево шта је најчудније: проживео ти 20, 40, 60 или чак 80 лета, све се то буквално посматра као један миг, који је пролетео као да га никада није ни било. Живот пролази неумитно брзо, као јарки, али кратки цват мајских башти, као сан, тако да ти на крају крајева све изгледа као да ниси уопште ни живео.

Испоставља се да је у нашем личном поимању време

неухватљива величина, која ишчезава попут воде на длану. Године лете толико брзо да не успевамо да их се наситимо. Тек што си кренуо у школу, а већ треба да се спремаш за пријемни испит. Тек што си уписао факултет, а већ си направио породицу, подижеш децу и спремаш их за школу. Раније си бринуо своју бригу, а сада су твоја деца твоја брига, све док се не појаве унуци. Стрела времена хита унапред толико хитро да ни не примећујемо како је пролетела.

У Књизи Постања можемо прочитати да је нашим првим праоцима Бог дао немерљиво дужи живот него нама, – живели су више од 900 година. Затим је Творац скратио живот људи до 120 година. Потом је живот ограничен на 70 година, а на једвите јаде, 80 година (Пс. 90: 10). И никаква медицина, никакв научно-технолошки напредак, а такође и начини здравог живота нису били у стању да битно продуже наш живот.

Хајде да замислимо да нам је дато да живимо десет пута више него сад. Богу није тешко да нам толико продужи живот. Нека то буде рок од 200, 400, 600 лета, може чак и 1000, да сустигнемо библијске праоце.

Али, чиме ћемо ми испунити тих 1000 година?

Авај, човек се лако подаје разним искушењима и слаб је на све чега има у изобиљу: на новац, некретнине, успех, добро здравље и нажалост на мноштво година живота... Искушење је превелико. «Проживећу како ја хоћу 900 година, а покајаћу се у последних 100», – тако ће мислити преовлађујућа већина човечанства. Али за тих 900 лета греха, душа ће се у толикој мери укоренити у порок, да ће покајање на крају живота бити мо-

гуће искључиво теоријски. И ту се крије објашњење зашто је првим људима, описаним у Књизи Постања, а који су живели скоро 1000 година, Господ скратио живот. Они су се претворили у чудовишта греха, које је могао да исправи само светски потоп.

Вековима живети са злобним помислима, мржњом према људима, вишевековно јурцати за овоземаљским комфором и блудом, да би пред крај хиљадугодишњег живота постали неправљива чеда пакла? Можемо ли замислити гори и одвратнији живот?

Видимо да је свакоме од нас потребан његов сусрет са стрељачким водом, неизвесност судбине, његове жалости и одбројавање последњих минута, да бисмо могли себе да сагледамо са стране и појмимо: колико ли сам само времена узалуд изгубио, колико минута бесмислено протраћио! Господе, опрости ми, грешном.

Даље, никакав број година овоземаљског живота неће нам бити довољан.

Све што се даје привремено, а после се одузима, оставља у

души разочарање и жалост. Замислимо да смо добили своју љубљену жену, или мужа, само на неко време, довољно да добијемо децу, а да су нам их после одузели, или да смо привремено добили здравље... Такав је случај и са овоземаљским животом, који нам је дарован на одређен број година, а потом нам се одузима. Од тога у души остају само чемер и јад.

Узмимо за пример човека од 40 година. Он каже да су те године неприметно пролетеле за њега самога. Али и двапут по 40 доводи до истог закључка. Ако

осамдесетогодишњи старац говори: «Године су пролетеле, као да уопште нисам ни живео», онда ће и још 80, па и 800, пролетети исто тако.

Ма колико година или чак векова даш човеку, све ће то похитати у прошлост, на један миг. То значи само једно: човек није саздан за деценије или десетине хиљада година, човек је створен за вечност и не може се заситити ниједним одељком времена. Наша душа чезне за бесмртним животом. Души је насушно потребна само вечност, и ништа

мање од тога.

Ево још једне интересантне опсервације. Испоставља се да не бисмо ни обраћали пажњу на проживене године, када наше тело не би пропадало. Примећујемо број минулих година, само посматрајући боре на лицу, губитке некадашње гибкости и спретности, према уздасима од досадног бола у крстима. Уколико би наше тело остало једно и здраво, минуле године нам не би задавале нимало мука. То јест, поимање пролазности се односи само на нашу спољашњу љуштину – телесну природу, која се рабати као и сваки други овоземаљски механизам, док душа изнутра увек себе осећа једнаком и чезне за бескрајним постојањем. Душа жели да бивствује вечно, да заувек преживљава тај јединствени непоновљиви трен, да се купа у животу и радости постојања, спознајући себе, општећи са ближњима, црећи бесконачно неизрециво благо.

Где је то благо, из чега се састоји, а тачније – у Које, постаје јасније у сразмерном односу одрицања од овоземаљских илузија.

Бог је ограничио наш овоземаљски живот са седам или осам десетина година. То, наравно, није пуно. Али време које нам је дато пружа довољно искуства да у најкраћем периоду спознамо како се брзо руше наше наде, како брзо вене тело, а стисак руке најснажљивијег човека брзо слаби. Овоземаљске радости се завршавају разочарањем, како бисмо били подстакнути да трагамо за истинском радошћу, која не познаје разочарање.

Свето Писмо нам говори да човек има нешто непроцењиво драгоценост – бесмртну душу. Јер каква је корист човеку ако задобије сав свет, а души својој

науди? Или какав ће откуп дати човек за душу своју? (Мк. 8: 36–37). Ми смо саздани по лику Божијем и позвани смо да будемо бесмртни, као што је бесмртан Сам Бог. Зато се душа не може заситити од овоземаљског живота који брзо пролази, она чезне за вечношћу, али не вечношћу у смислу низа бесмислених година којима нема краја, већ у смислу васцеле припадности вечноме Богу.

Није битно колико ћеш живети, већ како ћеш проживети тај живот.

Године које су нам дате су попут посуде која треба да буде напуњена. Од нас зависи да ли ћемо је напунити нечим добрим и вредним, да ли ћемо је оставити празну или ћемо је, још горе, напунити свакојаким отпацама и смећем. Празан воз са 70 или 80 вагона губи смисао. А воз са неколико вагона, али испуњених нечим драгоценим има огромну вредност.

Године које су нам дате су сличне празној свесци. Некоме је дарована свеска са пуно страница, а он узме па ижврља листове, замасти их, изгужва, поцепи да се после мучи због плодова својих поступака. Некоме је поклоњена танка свеска, али и на то мало страница он ће прибележити нешто чисто и предивно.

И видех мртваце мале и велике где стоје пред Богом, и књиге се отворише; и суд примише мртваци као што је написано у књигама, по делима својим. (Откр. 20: 12).

Листови се завршавају, посуде пуне, године пролазе, али остаје бесмртна душа.

Човек који живи ради овоземаљског ужитка сличан је шупљој боци у коју се течност долива, али никако не може да се напуни. Душа која упија

све ужитке и блага овога света, остаје пуста, гладна и жедна, као и на почетку. Човек који живи ради небеса, сличан је чистом источнику из кога тече неисцрпна жива вода, која утољава сваку жеђ.

Достојевски је и пред погубљење мислио на Спаситеља: «Бићемо са Христом», – рекао је једном од својих осуђених другова. Он је у том тренутку на свој начин разумевао служење Христу, а у пламену страдања, који га је очекивао, излио се у правог слугу Христовог.

У животу сваког од нас дође тренутак његовог «погубљења», његовог очекивања, али свако од Бога добија и своје милости, своју чудесну помоћ. Да ли ћемо се тада преобразити, како бисмо могли све преостале године да проживимо уз Христа, да не бисмо више изгубили ниједан минут, да бисмо одбројавали сваки трен?

Време се освештава када се испуњава благодаћу Оног, који Сам и јесте Освећење (Јер Ти си Освећење наше, – обраћамо се Богу током богослужења). Време се испуњава вечношћу, онда када пролазни човек постаје причастан вечноме Богу. И сваки, чак и најкраћи, тренутак добија смисао, када си у том трену васцело с Оним, који и дарује смисао.

Помози нам, Боже, да не изгубимо драгоценост време које нам је дато на земљи како бисмо достигли вечност!

*Свештеник Валерије Духањин
С руског Александар Ђокић
08 / 07 / 2018*

*преузето с сајта:
www.pravoslavie.ru
(српска верзија)*

ЗООЛОШКИ ВРТ, КОНЦЕНТРАЦИОНИ ЛОГОР И ГРАД СУНЦА

Био сам у зоолошком врту. Свидело ми се. Наравно, није ми било први пут. И нисам увек био у истом зоолошком врту. Одлазио сам у разне. И опет ми се свидело.

Било ми је жао белог медведа који је тешко дахтао у врелој сенци. Као дете, са чуђењем сам гледао бучне мајмуне који су журцали по кавезу. Сетио сам се библијског цитата гледајући јарца изувјаних рогова. Соломон је јарца назвао једним од оних који гордо ходају (Пр. 30, 31). Осим њега, чини ми се да помиње још и петла међу кокошима и цара у народу (!). Код Јеремије (50. глава) се за јарца каже да води за собом овце и овнове који су, очигледно, склони томе да се поводе за лидером, а сами су лишени лидерских особина. У принципу, јарац је био тако пун поноситог достојанства и у њему се осећала таква снага да га је било тешко назвати јарцем у уобичајеном, погрдном смислу речи. О томе би требало нешто посебно рећи.

Али оставимо јарца, медведа и остале живуљке у њиховим кавезима, с њиховим оброцима и изложене људским погледима.

Пар дана касније пролазио сам поред истог овог зоолошког врта. Помислио сам да се у њему преплићу две идеје – једна је радосна, а друга је тужна.

Почећемо од радосне. То је слика Раја, тачније, једне од црта рајског живота, кад човек обитава међу најразличитијим животињама и све га слушају. Као што каже Исаија: дете ће се играти испред аспидиног брлога.

Као што каже Данило: лавови се умиљавају пророку уз ноге као мачке. Ту су и паун, и жирафа, и слон, и разноврзне ситније животиње. А човек је господар свих ових разноврних чупавих и шарених дебелокожаца.

Иста идеја рајске владавине човека живи и у појави као што је циркус. Грабљивци слушају дрецера, пси ходају час на предњим, час на задњим ногама, некакво мајмунче покорно седи човеку на рамену. То је Рај. Тачније, карикатура Раја, али и доказ човекове царске величине у створеном свету. Сад можемо да размислимо и о причи о Ноју, ако то желите, и о многим другим стварима.

А тужна ствар у свему томе јесте да је зоолошки врт ипак затвор. Белом медведу је вруће, орао нема где да рашири крила, фока бесконачно тамо-овамо премерава кратак простор свог базена пливајући. Сви они су у тамници, над свима се врше експерименти, и све их је човеку у извесној мери жао. Њихова неслобода треба да развеселава нашу децу, да улепшава слободно време одраслих, да служи некој научној сврси итд. Својом неслободом они плаћају човекову несвесну жељу да живи бар у нечему што личи на Рај, ако не у правом Рају.

То сам помислио.

А онда су се ове две мисли испрелеле и појавило се нешто треће. Тачније: стварање рукотворног раја је увек повезано са стварањем извесне тамнице. То сам помислио. И ово се не односи само на јарца и мајмун-

чића, већ и на саме људе. Овај неизбежни савез лажног раја и правог затвора испољава се гласно и јасно. Руска историја је то врло изузетно јасно показала. Али није само она.

Постојао је један писац – Томазо Кампанела. Својом десном руком у којој је држао перо овај монах, а уједно и астролог, обилато је сипао отров у кладенац људских знања. Занимала га је слика земаљског блаженства, идеалног друштвеног уређења, оно што је добило назив „утопија“ по истоименом делу Томаса Мора. Комунисти и социјалисти су се страховито одушевљавали овим утопијским сличицама и тежили су ка томе да их оваплоте у живот. Можете да сумњате, али многи трагови ове праксе се налазе пред вашим очима. Сећате ли се мозаичних панова који су украшавали зграде у совјетско време? Сећате ли се украса на станицама метроа? Сећате ли се слика које приказују констуктиван рад? Свих ових научника који гордо држе сателит подигнутом руком; научника нагнутих изнад епрувета; радника у челичанама који бришу зној са чела и осталог? То је била очигледна пропаганда коју је неко прочитао код Кампанеле. Он је описивао Град Сунца у којем су по налогу министра Мудрости спољашњи и унутрашњи зидови зграда „осликани изванредним сликама“. Теме овог монументалног сликарства су просветитељске: портрети великих људи, планете и звезде, врсте биљака и животиња, дрвећа и траве,

врсте минерала, слике заната, историјске сцене итд. То је да би становници Града Сунца учили непрестано, макар гледајући зидове зграда. Управо по овом принципу се у СССР-у спроводила политика монументалне и естетске пропаганде. И то причам зато што се крећемо међу данашњим или јучерашњим покушајима да се оваплоте идеје које су изречене пре четристо, петсто или више година.

Идеје су врло жилаве.

Сањајући о идеалу утописти су ипак помало осликавали обриси извесног зоолошког врта или концентрационог логора, које су, као што смо видели, међусобно блиске. Све то с елементима мучне метафизике. Тако се на челу Града Сунца налази извесни Метафизичар. Он је вођа „у световном и духовном. Он доноси коначну одлуку о свим питањима и споровима.“ Затим иду три сувладара: Моћ, Мудрост и Љубав. Под руком Моћи је све што се тиче рата и припреме за њега, као и спорт, хигијена итд. Мудрост управља наукама, занатима и школством. Љубав пази на све што се тиче хране, одеће и полних односа, пазећи притом да спајање мушкарца и жене служи побољшању потомства (!). За становнике Града Сунца смешно је побољшавати врсте крава и коња, а не чинећи исто то кад су људи у питању. Одећа мушкарца и жена је скоро иста и прилагођена је војевању (образовани срећници су врло ратоборни). Становници су свуда изложени погледима. У палестри, на пољу, у спаваоници и у учионици стално их посматрају за то одређени људи. У принципу, пред нама је чудна смеша спартанског града, језуитског колеџа и зоолошког врта.

Пошто се пази на физичку

Томазо Кампанела

грађу и развијеност, односи међу људима се уређују одозго. Због бољег потомства. Пуначки с пуначкима, мршави с мршавима... А што се тиче темперамента – обрнуто: колерици се упарују с флегматичним женама, меланхолици са сангвиничним итд. Изузетно темпераментнима се дозвољавају односи са неплоднима и трудницама (!) под будним оком стручњака. Такође, постоје и ниске жене за оне „којима није довољно“. Содомија се кажњава јавним срамоћењем.

У свим пословима учествује астролог који зна време за сваки посао и сваког човека.

Ево само једног цитата: „Спајању приступају само након што сваре храну и помоле се Богу небеском. У спаваоницама се налазе дивне статуе угледних људи које жене посматрају, а затим, гледајући небо кроз прозор, моле Бога да им дарује достојно потомство. Спавају у одвојеним собама до самог спајања. Тада начелница устаје и отвара обоје врата.“ И тако даље и томе слично. На многим страницама. Написано се представља као идеал који треба спровести у живот и који обећава срећу.

Могли бисмо то сматрати бунилом. То и јесте бунило. Али је ово бунило надахнуло многе људе који због нечега нису приметили да остваривање сличних

особењачких ствари не води у Град Сунца, већ у зоолошки врт под надзор астролога, селекционера и просто чувара. Јело по распореду, полни односи по хороскопу, стално праћење. Узгред речено, постоји храм, али је на олтару глобус уместо распећа. (Ево одакле се појавила некадашња традиција да се храмови претварају у планетаријуме!). Врховног владара нико није видео својим очима, али он, као Велики брат управља свима без могућности да се његова одлука оспори. И овај сатански сан неко је узимао за узор! А о ономе шта данас за узор узимају луткари из филма „Широко затворених очију“ можемо само да претпостављамо са дрхтајем.

Помислио сам да је, између осталог, човеку сугерисано да води порекло од мајмуна како би се од човечанства направило нешто попут Сухумског одгајалишта.

Истина, један моменат компликује ствари. Донедавно су деца у зоолошком врту птичицу показивала прстом, весело су се смејала и молила да им се купи сладолед. Али се од 2014. године и овде нешто променило. У фебруару исте ове 2014. године у зоолошком врту у Копенхагену јавно је убијена, рашчеречена и сецирана млада жирафа. То је учињено наочиглед мноштва деце (!), у циљу, да тако кажемо, просвећивања.

Тако да зоолошки вртови губе безазленост. А Град Сунца је никад није ни имао.

Протојереј Андреј Ткачов
Са руског Марина Тодић
14 / 07 / 2018

Преузето са сајта:
www.pravoslavie.ru
(српска верзија)

ПРАВОСЛАВЉЕ, МЛАДН И ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ

Друштвене мреже представљају једну у низу информатичких иновација које су почеле да се развијају посљедњих неколико година. Првенствено, то су софтверске интернет-апликације које путем профила, имејлова, слика и сл. омогућавају комуникацију међу особама широм свијета. Најпознатије су „Фејсбук“, „Мај спејс“, „Твитер“, „Инстаграм“ и многе друге. Све ово лијепо звучи да, као и код већине људских изума, не постоји злоупотреба.

Колико су друштвене мреже узеле маха у свакодневном животу огромног броја младих говори и недавно установљена зависност о интернету, тзв. синдром ФОМО (fear of missing out), односно страх од пропуштања обавјештења и догађаја који се појављују на друштвеним мрежама. Или шта рећи за нови облик „селфи“ фотографија, које су постале један од основних начина на који тинејџери данас комуницирају једни с другима. Тај тип фотографија постао је врло популаран и раширен на друштвеним мрежама, гдје људи, захваљујући „Фејсбуку“, „Инстаграму“ и „Твитеру“, као и „паметним“ мобилним телефонима могу за неколико секунди да своје фотографије подијеле са остатком свијета.

Наслови као, на примјер: „Опрез – све више насилника на друштвеним мрежама“, „Ево, како путем друштвених мрежа позвати провалнике у кућу“, „Младић преко Фејсбука дјецу наводио на порнографију“, „Све више дјеце злостављано на друштвеним мрежама“, „Жена

изгубила живот у саобраћајној несрећи покушавајући да услика добар „селфи“ – представљају само неке од наслова који упозоравају на зависност и злоупотребу друштвених мрежа на интернету и на лош утицај који оне стварају код младих.

Међутим, упркос бројним злоупотребама и зависности морамо узети као основ чињеницу да друштвене мреже, као ни интернет или рачунар, нису лоши сами по себи, тј. да њихова сама природа није чињење лоших ствари, већ чињеница да их човјек злоупотребљава. Бог је човјеку дао све ствари на управљање, само је питање да ли човјек то користи на добро или на зло.

Када говоримо о религији на интернету, можемо говорити о тражењу вјере, духовности и тражењу Бога путем извора који се налазе на интернету. Хришћанство је до XX вијека своју поруку ширило путем доступних фиксних медија; у периоду раног хришћанства то је био папирус, затим пергамент, кога је затим замијенио папир. Вријеме у коме данас живимо убрзано доноси велику промјену на том плану. С обзиром на све већи примат електронских медија. Ти медији се разликују од фиксних по много чему, но основне разлике су у погледу начина биљежења информација, могућности и брзини њихове обраде и просљеђивања, количини података која се може смјестити на један такав медиј, могућности размјене података, броју људи који им истовремено могу приступити... У том погледу посебно је важна појава тзв.

нових медија, који обједињују телекомуникационе мреже, мултимедијални садржај и могућност дигиталне обраде података. Интернет је управо тај „нови медиј“ и он додатно тежи да на један специфичан начин обухвати све претходно постојеће медије: новине, телефон, радио, телевизију итд.

У овако сложеној комуникационој новини поставља се питање смисла хришћанске поруке у свијету електронских комуникација. Ово је веома сложено питање, но начелно се може разложити на неколико најважнијих дилема. Прво питање односило би се на могућност и аспекте хришћанске мисије коришћењем информационо-комуникационе сфере. Та могућност је, чини се, сама по себи разумљива. Доступност хришћанске литературе у електронском облику потпуна, је постоји велики број духовног мултимедијалног садржаја и може се констатовати да хришћани прате трендове електронске индустрије. Дакле, на први поглед изгледа да је ствар једноставна – потребно је само искористити технолошке новине које су пред нама.

Проблематика је, ипак, знатно сложенија... Иако је могућност информисања великог броја људи о хришћанском учењу повећана, вриједи примјетити да је исто тако повећана и могућност дезинформисања, ширења хетеродоксних (јеретичких) учења и расколничког дјеловања. С тим у вези је можда умјесно навести запажање да у савременој цивилизацији није проблем мањак медијских информација,

већ њихов вишак. Да ли то значи да је потребно надметање у електронском простору да би се заузело што више његовог простора? Православно хришћанство ту врсту такмичарског духа није никада имало, а не би требало да њему тежи ни у електронском добу. Далеко је боље имати стратегију својеврсног „асиметричног“ одговора, који се своди на формирање самосталног и ауторизованог интернет простора у коме би се могле пронаћи релевантне и поуздане информације. Но, ни тиме проблем није ријешен. Наиме, чак и када формирамо такав осигуран медијски простор, то не значи да је мисија успјешна – тиме што је човјек информисан о одређеној теми из области црквеног живота не значи да је он и укључен у њега! Напротив, може доћи до озбиљних девијација. На примјер, да хришћани или потенцијални хришћани у свијету у коме живимо ту информацију, условно речено, „конзумирају“ као сваку другу и да она на њих не остави неки посебан утицај, поготово уколико је споља „упакована“ на сличан начин. Или, још горе, да сматрају да су тиме што су информисани о црквеном животу на неки начин испунили највећи дио свога назначења. С тим у вези примјетно је да и на хришћанским интернет-форумима велики број учесника често користи сленг који је у најмању руку неприкладан, а често се дешава да у некој озбиљној теолошкој опсервацији уочите употребу двадесетак најразличитијих смајлија, неке чудне анимације или, пак, динамички садржај и расправе који су крајње бесмислене. Стога је потребно да свака од наведених медијских сфера има недвосмислену поруку реалног учешћа у животу Цркве

Православни свештеник као корисник информационих технологија

(да би се добила пуноћа знања вјере) и прикладан изглед (који би је вриједносно разликовао од других информација у електронском свијету).

Други ниво проблема јесте питање колики је и какав утицај електронске комуникације на ону суштинску комуникацију коју као хришћани остварујемо међусобно у животу Цркве? Дешава се да хришћанске заједнице форумског, а још више „фејсбук“ типа, имају посебан етос групе. Те групе понекад показују већи степен кохезије него реална евхаристијска сабрања на којима њихови чланови учествују. Како другачије протумачити чињеницу да на неким интернет форумима постоје случајеви учешћа на одређеним темама у вријеме док се у храмовима служи Света литургија?! Вјероватно је најбоље рјешење за тај проблем повремено окупљање чланова једног „виртуелног сабрања“ на реалним литургијским сабрањима при својим парохијским заједницама.

Постоји још један важан аспект хришћанске комуникације у електронском свијету који је потребно критички ис-

питати, а он се односи на неку врсту друштвене одговорности хришћана. Православна црква је кроз своју историју увијек имала ту врсту цивилизацијске одговорности према друштву у коме је дјеловала – изузетна културна баштина је очигледан примјер. Основни цивилизацијски проблем који је у том погледу потребно увидјети јесте потенцијал замјене традиционалних вриједности у човјековом животу. То је посебно уочљиво код младих људи чији физички контакт постаје све површнији, док степени електронске комуникације добијају на богатству форме. Потребно је ријешити тренд наметања модалитета комуникације који укидају креативност директног општења које нуди хришћанство, јер знамо да се човјек спасава управо у директној и личној заједници са другим људима. Друштвена мрежа „Фејсбук“ је класичан примјер удаљавања хришћана, гдје се све више намеће концепт индивидуализма личности.

Тема електронских комуникација није интересантна само теолозима, већ и филозофима, социолозима, психолозима.

Начелно гледано, то је тема односа човјека и технологије, као и утицаја тог односа на човјекову личност.

Што се конкретно тиче моје везе са друштвеним везама, односно мог позива као свештеног лица и вјероучитеља који ће давати своје савјете, помоћ и поуке путем друштвених мрежа и приводити људе Цркви путем њих, нисам био сигуран са ли се упустити у процес контактирања првенствено са својим ђацима путем друштвене мреже „Фејсбук“. Иако сам се на почетку плашио да ми та „појава“ не поремети молитвени поредак и да нема смисла комуницирати тим путем са својим ђацима, данас сасвим успјешно проводим своју мисију и на овај начин. Уосталом, технологија напредује, времена се мијењају. Сигурно је да је црквених великодостојника на друштвеним мрежама све више, да су им активности значајно различите и да је у том виртуелном простору граница између духовног и свјетовног све тања, ако она уопште постоји. Да ли би црквена лица која се користе друштвеним мрежама требало да их користе само за мисионарски рад, за духовне разговоре, обавјештавање парохијана о црквеним активностима и позивањима на исте, или би у тим активностима могли да буду „слободни“ као и сви други!? Како наша активност у виртуелном простору утиче на углед Цркве и шта се дешава када се сваком препусти да самостално одлучује о томе на који начин ће користити своју слободу? Због тога је сасвим оправдано питање да ли је свако понашање у складу са православним и црквеним учењем. Стога се као кључно више не намеће само питање „да ли“, већ „на који начин“ би

друштвене мреже требало да користе свештена лица?!

Чак ако и имамо своје профиле на друштвеним мрежама, критички се треба односити према њиховој употреби. Свештено лице које зарад мисије одлучи да уђе у простор друштвених мрежа треба добро да промисли и о начину свог присуства на њима. Свештеник не би смио да се просто уклопи у амбијент наглашене виртуелности, већ да прије свега позива људе на контакт у оквирима литургијске заједнице којој припадају. Не би требало ни да користи уобичајену иконографију и „сленг“ који се користи на тим мрежама и да потпада под њихов утицај или да повлађује било коме, јер то девалвира и деградира његов чин. Посебан проблем представља и својеврсна виртуелизација црквеног доживљаја и однос према Цркви припадника вјерске заједнице, конкретније ученика! Концепција наглашене виртуелности доводи до тога да учесници друштвених мрежа не теже само ка потискивању физичког контакта и удаљавању једних од других, већ и ка формирању једног новог етоса и сфере комуникације у којој проналазе свој идентитет, али без Цркве, што је веома опасно!

Ипак, када се осврнемо на добре стране, можемо рећи да је Бог дао мудрост човјеку да осмисли и ову врсту савремене технологије, да се њом служи за духовну мисију, за спасење душа и ширење ријечи Божије. **Мој зва-**

ничан став о овом питању јесте да би друштвене мреже које су свакако постале укоријењене у живот људи требало користити у црквеној мисији. С уласком интернета у животе појединаца и друштва у цјелини отворило се једно непрегледно пространство, у којем црквена ријеч мора да буде присутна. На друштвене мреже треба гледати као на техничка средства која омогућавају да се надалеко чује позив наше цркве и наше хришћанске православне вјере. Када је ријеч о „Фејсбуку“, та мрежа омогућава непосредну комуникацију, те је погодно средство за катихезу, вјерско васпитање и поучавање младих, али и старих. Та мрежа је само медиј, а на свештеним и црквеним лицима је одговорност да, ако га користе, да владају тим медијем, а не да он влада њима. Ту све зависи од тога у коју га сврху користимо: за црквену мисију или за личну промоцију. Зато ту мора постојати граница. Граница је у томе да ставови и поруке буду потпуно у складу са православним учењем и са хришћанским моралом, да се држимо општеприхваћених ставова Цркве, да комуникација са саговорником буде примјерена, са сваким уважавањем и да се комуникација не претвори у најобичније „ћаскање“ и повлађивање духу времена. Потребно је пронаћи равнотежу имајући у виду чињеницу да је ипак ријеч о дјеловању свештеног лица у јавном простору и да због тога то мора бити са благословом Божијим и једном дозом опреза, јер смо - као чланови Цркве Божије - свјесни своје одговорности према Богу и према себи.

*Кристијан Ђокић,
протођакон*

ЈЕВАНЂЕЉЕ НА ДЈЕЛУ ДЈЕВОЈЦЕ КАТАРИНЕ ГУБИЋ

...Позови пријатеље своје!

Егоизам је стање самољубља, (грчки: εγώ, латински: ego - ја) то је стање превелике саможивости, заљубљености у себе, самољубивости, стављање себе увијек на прво мјесто, стављање себе у свим размишљањима за мјеру и критеријум.

Господе Боже мој, мили и добри, благи и премилостиви, свеслатки Исусе мој, дао си нам ријеч да бисмо у свему разумијели једни друге и да би Ријеч била живот живота нашег. Тих си и благ, милујеш, а не испитујеш, љубиш, а не рачунаш, премудри су и неиспитљиви путеви Твоји. Познах те као што сам био познат и призивању Твојем принесох ти срце своје, да сваким дамаром бића свог узносим Ти пјесму и хвалу. У рукама носиш кључеве раја, у ствари Сам си двор вјечности и царства непролазности, сав си љубвеобилан и брижан Пастир стада свог, Женик Цркве испрошене и невјесте ти миле.

Учинио си све за човјека, радовао си се његовом стварању у предвјечном Светотројичном савјетовању, јер љубав је таква, пуна је динамизма и енергије доброте, покреће се у давању и сва је испуњена загрљајем сусрета! Тако си створио вријеме и простор, мјесец и звјезде, сунце да обасјава земљу. Дао си нам биљни и животињски свијет, море и све што је у њему. Све је било за човјека да у хармонији и љепоти постојања се наслађује Именом и даром Божијим. Створио си мене човјека- Адама и радовао

Катарина Губић

си се сваком атому који ме чини и још си ми дао бесмртну душу да све што је једном створено не умре никад, већ на Тебе бесмртног да личи. Дао си нам и слободу, да се у свему љубав, љествицама земаљског раја, у небеса диже. Пазио си нас и васпитавао као што Родитељ подиже младенца свог, видио си да није добро да човјек буде „сам”, да се не заборави и окрене у правцу љубави према себи, те изгуби љепоту, смисао и значење истинског постојања, јер си Ти Господе био далек за младуњаваог и незрелог човјека за потпуно спознавање, те си му дао жену из тјела, природе његове, да му буде помоћник и друг на том путу обожења. Како је Едем, свијет овај, био мио и красан, да си отпочинуо у седми дан и рекао како је све добро и красно.

Из срца ти Боже мој потече крв, раздирући те по сриједи проклетство непослушања, које учинише прародитељи свеколиког рода људског, јер усташе против свеопштег добра и радо-

сти мира и заједнице са Тобом. Усташе против Бога свога и Родитеља, Који их из непостојање у постојање приведе и чак их у своје достојанство призва дарујући им живот у изобиљу. Све задрхта и побуни се против човјека за кога је створено и коме се потчињавало, змија лукава, непријатељ Божији, преузе власт у дотадашњем космосу (украсу) Божијем и унесе ту страхоту и ужас, помраченост и смрт кроз болести у наш рај. Уплаши се Адам, побоја се Ева. Гријех их учини странцима према Богу, иако Бог оста у истој љубави и спремности да врати и умије човјека, кроз обећање да ће доћи и ослободити свагдаљубећег човјека од окова сатанских и то, када буду у зноју муке своје истински увидели промашај и били спремни да роде род достојан покајања. У пуноћи времена дошао си природи нашој оваплотивши се и подерао обвезницу гријехова наших, ослободио си нас крстом и смрћу својом од уза смрти, јер сам искусивши ту нежењену и неплакирану стварност из исте си као Животодавац устао и отворио двери Царства Небеског.

Овдје ћу да станем и саберем дух, са молитвом да ми даш ријеч да Ти кажем како ми је тешко Мили мој. Тешко ми је јер сам остао мален и недорастао у обиљу Хљеба Твог небеског. Крегнуо сам да ти служим као војник и ловац људи, као наследник апостола и епископа свештених твојих. Пун ревности и добрих

намјера и слабости и падова, с друге стране, сам сам опитовао и опитујем колико је низмјерна доброта и милост твоја. Сваки дан постављам нови почетак и желим да будем свет јер си ти свет Господе Боже наш, хоћу да будем пријатељ твој- Пријатељу мој!

У радости многих твојих дарова и радости живота, потресла ми се свештеничка душа када сам чуо да имам парохијанче од 14. година, које се мучи са најтежом болешћу данашњице - карцинома. Помислио сам, зашто Боже се то дешава тако невином бићу, зар је непријатељ спасења толику власт добио да напада Твоју јагњад?! Брзо сам се умирио и сабрао сва искуства Цркве и лична, те везао мисао и срце за Тебе Који нећеш дозволити да ликује болест колико год да је опасна и цијелим бићем очекивао исцјељење чудесним путем од тебе и светих Твојих, од Мајке Божије.

Гледао сам како тек формирано младо тијело се бори и мучи, а душа преображава у небеске висине и необично има изглед светоотачких горостаса. Гледао сам храбре родитеље, чије тијело од превелике и надљудске љубави није имало времена ни да се мучи, али и душе које су у себи све проживљавале и само једну молитву имале да им оздрави чедо. Видио сам колико је љубав велика и колико воља чини чуда.

О колико се тога отворило пред мојим очима у тако малом створењу и та два ока не могу и нећу да заборавим, из којих се може видјети и загрлити цијели свијет. Свака ријеч и мисао је носила живот и мир Божији, није било роптања, нити жаљења. Помислио сам, Слава Богу, ова душа не може пропасти, она ће свакако бити на славу Божију и

спасење многих. Причешћивала се свакодневно, молитве Цркве и личне савршавала, ујединила је небо и земљу у молитвеним вапајима да изнесе крст достојно и у славу Божију. Многи су кренули у Цркву да се моле за њено и своје здравље и могли да виде њу, дијете ком доктори не могу помоћи у излечењу јер је болест јача од данашњих докторских достигнућа, како у цијелој служби Цркве учествује, иако је било само чудо да уопште хода. Свака моја посјета дому и маленом анђелу је за мене била додир неба и сусрет са посебно благословеном душом, иако то нисам откривао у том периоду никоме, нарочито слажући у срцу својме. Имао сам толико искуства да могу да осјетим Дух Божији и благодат Божију. Вјеровали смо сви да ће нас изненадити једно јутро вијест, нарочито након докторског налаза пред непосредно упокојење да се са једног дијела тијела повукао тумор, о томе да се потпуно болест повукла.

Чудни су путеви Господњи, Богу је било милије да је узме у тренутку њене спремности и чистоте у наручје Своје и да буде његова невјеста подобно Светој Влм. Екатарини, младој мученици за Христа, нарочите љепоте и мудрости, по којој и наш анђеоски носи име! Тако је спасоносно! Испратили смо је са Лијеком Бесмртности и молитвом, уз призивање њених светих пријатеља, којим се приликом борбе са болешћу и губитком кисеоника посебно обраћала, уз под-

сјећање свога оца и мајке, да позове пријатеље, светитеље своје! Наше саборно амин био је тренутак њеног преласка из наших у Божије и анђелске руке, руке Мајке Божије и њених светих пријатеља.

Упокојила се, заиста је ванђелски уснула, заспала, да би се у вјечности пробудила, те да би духовним законима још присније и на други начин с нама пребивала, те у нашим борбама тијела и духа благослов Божији и помоћ просила. То је сила Васкрсења Христовог јер смрти нема и ми смо то осјећали покрај одра болничког, гледајући малог Калета и дивећи се, у сусрету бола и туге, некој необичној утјехи и миру који је од ње одисао и миловао нас. Први пут сам за некога био сасвим сигуран да се хришћански упокојио и да ту смрти нема, само Живот. Сахрана је била у страсној седмици, на велики четвртак, и била је у духу поздрављања, никако опраштања, те уједно увод у празник Васкрсења, вјечне побједи живота по примјеру Господњем, мајке Божије и светих пријатеља Божијих и наших! Нисам био тужан као они који вјере немају, нису ни родитељи, ни сви они који су осјетили и имали прилику да виде и доживе све ово речено, али је тешко свима нама, те сада молимо Бога и пријатеље Божије, међу којима вјерујемо да си ти љепотице наша, да увијек и свагда нама дарујете снагу и вјеру Живота, да не посустанемо са пута Истине, љубави и трпљења, да бисмо једнога дана сви били заједно у вјечности и наслиједили двор праведних гдје нема муке, жалости, бола и уздисаја! Амин!

*Митар Млађеновић,
протојереј*

ЂАКОН ЕМАНУИЛ КАМАЊА ИЗ УГАНДЕ У ПОСЈЕТИ ЕПАРХИЈИ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКОЈ

Свети и Велики Сабор на Криту 2016. године је – сљедујући љубеће сабирање Личности Оца и Сина и Светога Духа у предвјечни Сабор Пресвете Тројице – сабрао Цркву са свих крајева земље око Трпезе Господа Чије Тијело она јесте. Иако су се чули гласови скепсе у погледу достигнућа Сабора на Криту, не треба гајити сумње да су његови домети бројни и да ће се умножавати у наредном периоду. Црква у Епархији зворничко-тузланској је од 18. до 25. јуна 2018. била у прилици да окуси плодове критског саборовања будући је њен гост био ђакон Емануил Камања из Уганде. Наиме, представници наше и Патријаршије древне Александрије нису прекидале интензивну комуникацију ни након Сабора на Криту, тако да је, благословом Епископа зворничко-тузланског Господина Фотија, ђакон Емануил Камања походио нашу свештену Епископију. Уганда, као и цијела Африка, служе у канонским границама Патријаршије Александрије, а не треба напомињати колико бремене су у вијековима дефинисања догмата богословља Цркве носили јерарси ове Патријаршије у подвигу омеђивања истине Цркве од јеретичких виђења. Није било могуће отети се утиску да је наш гост клирик Патријаршије чији предстојатељи су били Свети Атанасије и Свети Кирило. Борба са аријанском и несторијанском јересју је дјелић њиховог прегнућа због којег су оставили неизбрисив траг у историјском ходу

Цркве. Исто тако, од египатских монаха, предвођених Преподобним Антонијем и Преподобним Пахомијем, не постоје већи узорци у аскетском одрицању од свијета и у љубећем загрљају тог истог свијета. Дакле, када имате прилику да угостите духовног потомка речених Отаца, доминантни осјећаји јесу благодарност и дивљење због богословског насљеђа из којег гост долази и које нам доноси.

Позив упућен ђакону Емануилу је био дубоко укоријењен у богословљу и етосу наведених Отаца, јер они јесу (били) аутентични тумачи Јеванђеља: бремене сиромаштва је превелико у његовој Уганди, тако да је Црква у нашој Епископији настојала да наш *сувишак буде за њихов недостатак, да и њихов сувишак буде за наш недостатак, да буде једнакост* (I Кор. 8, 14). Вакон Емануил нас је упознао са Црквом у Уганди чије словесно стадо броји око 40.000 браће и сестара. Услови у којима се за живот у сваком новом дану боре житељи Уганде су тешко схватљиви. Недостатак хране и воде, прескромни услови становања, недоступност школовања, нехумани услови за рад, срамотно ниска цијена рада, експлоатација од стране послодавца јесу само неки узрочници страдања житеља ове источноафричке земље, која је независност од Велике Британије стекла тек 1962. године и која је трајно обиљежена репресивним режимима и оружаним сукобима. С обзиром да се недостатак воде у

Владика Фотије са ђаконем
Емануилом Камањом

ђаконовом селу – што јесте акутни проблем – може превазићи копањем бунара, намјера је била да се прикупи 3.100,00- евра, будући да толико коштају односни радови. Епископ, свештенство, монаштво и народ Господњи су прикупили 7.170,00- евра. Вакон Емануил је био одушевљен гостољубљем свих. Особити утисак на њега су оставиле посјете нашим манастирима Тавни, Папраћи и Ловници, чија игуманија Јована му је, међу многим даровима, поклонила и свечану ђаконску одежду, а што је, с обзиром на крајњу оскудност Цркве у Уганди, изазвало невјерицу и одушевење нашег госта. Нарочиту гостољубивост су показали свештенослужитељи Теслићког и Добојског архијерејског намјесништва, који су изразили вољу да буду ктитори једног храма Господњег у далекој Уганди.

Јасно је да ће средина јуна мјесеца 2018. љета Господњег остати неизбрисивим словима забиљежена у сјећању Цркве која се у Епископији зворничко-тузланској креће ка обећаном Царству, у којем глади и жеђи неће бити. Онај Који у Себи доноси будуће Царство нам је заповиједио да не допустимо да наша браћа – ма гдје била – страдају од глади и жеђи, док Он не дође.

Срђан Мاستило

ОВАЈ ЗЛОЧИН И ДАНАС РАЊАВА НАШУ САВЕСТ

У ноћи између 16. и 17. јула 2018. године, на стоту годишњицу од стрељања царске породице Његова Светост Патријарх московски и целе Русије Кирил служио је Свету литургију на дрвеном подијуму испред спомен-храма у Јекатеринбургу. Пре причешћивања мирјана Свјатејши Владика се обратио верницима првосветитељском беседом.

Уиме Оца и Сина и Светога Духа!

Блажењејши владико Онуфрије, Митрополите кијевски и целе Украјине! Сабраћо архи-пастири! Драга браћо и сестре, који сте се ове ноћи у великом мноштву окупили испред места где је пре сто година почињен страхан злочин – људи који ни за шта нису били криви, који су

националног живота нашег народа које бледе у сећању и које не види чак ни најпроницљивији поглед. Међутим, злочини као што је овај који је овде учињен не могу бити случајни. Иза овог злочина је нешто стајало, постоји ту извесна колективна кривица целог народа, нека прекретница у историјском животу Свете Русије која је довела народ у тешки

људским срцима јачајући у њима веру у Господа. И ми знамо како су се у току најмање 200 година које су претходиле трагедији у дому Ипатјева одвијале извесне промене у свести људи које су постепено, али стално многе водиле ка одступању од Бога, забрављању заповести и губитку стварне духовне везе са Црквом и вишевековном духовном традицијом.

Зашто се то догодило нашем народу? Зашто је он у извесном временском тренутку постао као воз чији машиновођа није израчунао брзину и који је ушао у оштру окуку јурећи ка неминуној несрећи? Кад смо као народ ушли у ову окуку? Ушли смо онда кад су и интелигенција, и аристократија, па чак и део клира туђе мисли, туђе идеале, туђи поглед на свет који се формирао под утицајем филозофских и политичких теорија које немају ништа заједничко са хришћанством, ни са нашом традицијом и културом, почели да прихватају као напредне мисли захваљујући којима се живот народа може променити набоље.

Заиста, идеја о промени народног живота набоље рађа се сваки пут кад се појави замисао о наглој промени тока историје. Знамо да су се најстрашнији и најкрвавији преврати увек дешавали због људске тежње ка бољем животу. Вође ових преврата сутерисале су људима да не постоји друга могућност за

Патријарх Московски и целе Русије Кирил

цео свој живот посветили следењу домовини, убијени су због зле људске воље!

Овај злочин и данас рањава нашу савест, и данас нас наводи да се у мислима вратимо у ово време и да покушамо да схватимо шта се дешавало с нашом земљом, с нашим народом. Одакле ова помраченост ума и ова напаст? Гледајући са дистанце од сто година и поред све жеље не можемо да видимо све нијансе

и страшни ћорсокак.

Шта се то дешавало с нашим народом? Јер земља је била препуна храмова и манастира, апсолутна већина људи је била крштена и храмови су били пуни људи. Зашто се то десило? Зашто су убице повукле ороз не задрхтавши због онога што чине? Значи, није све било добро. Значи, сунчева светлост која се одражавала у позлаћеним куполама није се увек преламала у

побољшање живота, већ да се то може учинити само крвљу, само кроз смрт, само кроз уништење устаљеног уређења. И у извесном тренутку, одрекавши се свог духовног првородства, изгубивши реалну везу са Црквом и Богом, интелигенција, аристократија, и чак, као што сам већ рекао, део клира, стекли су помрачен ум, били су заражени мишљу о потреби за наглом променом националне историје и желели су да што пре изграде свет у којем ће владати правда,

где неће бити некадашњег раслојавања по имовинском стању, у којем ће људи живети мирно и срећно. Тако су многи људи обузети овом идејом дошли до тога да чине злочине.

Поставља се питање: „А дали је уопште могуће изградити срећан живот посредством злочина, крви, насиља и рушења светиња?“ Историја јасно сведочи: није могуће! И вероватно је прва и најважнија лекција коју данас треба да усвојимо из трагедије од пре сто година – никаква обећања срећног живота, никакве наде на спољашњу помоћ, од стране наводно образованијих и напреднијих људи, не треба да саблажњавају наш народ. Треба да запамтимо трагедију из прошлости. Треба да створимо имунитет на све позиве остваривања људске среће посредством уништења постојећег. Тешко да би било ко од оних који су позивали на уништење

народног живота уништио сопствени живот и одрекао се сопственог благостања. Али како јаросно су целом народу предлагали да то чини! И људи су усвојили ову лаж, и венац одступања од најсветијег и најдрагоценијег што су имали било је страшно погубљење царске породице, невиних људи који нису прекршили закон. А и о каквом закону је могло бити говора ако је за изградњу срећног живота требало убити цара и целу његову породицу? Знамо да није било никаквог успеха и научени горким искуством треба да створимо стабилан отпор према свим идејама и свим лидерима који нам предлажу да уништимо свој народни живот, своју традицију и своју веру и да стремимо ка некаквој непозатој „срећној будућности“.

Данас, окупивши се овде у таквом мноштву, сетили смо се трагедије дома Ипатјева. Уз-

носили смо молитве Господу, молили смо се цару-страстотрпцу Николају и онима који су пострадали заједно с њим да се на небу моле за нашу земаљску отаџбину, за наш народ, да се православна вера учврсти у свакој наредној генерацији Руса, да верност Богу и љубав према отаџбини прате живот наше омладине и оних који ће доћи после ње, и да се овакве трагедије никада више не дешавају у нашој земљи. Нека Господ чува нашу руску земљу, руски народ који данас живи у разним државама, које носе различите називе, а и наш народ се различи-

то зове, али је то исти онај народ који је изашао из кијевске крстионице и који је прошавши кроз најтеже историјске околности до данас сачувао православну веру. И нека благослов Божији буде с нашим народом, с нашом отаџбином и нашом мученицом Руском Православном Црквом. По молитвама новомученика и исповедника Руске Цркве нека се преображава народни живот – без икаквих потреса и крви, већ на чврстом темељу вере и наде у то да је Бог с нама! Нека нас Господ све чува по молитвама светих царских страстотрпаца и свих новомученика! Амин.

*Патријарх Московски
и целе Русије Кирил
Са руског Марина Тодић
18 / 07 / 2018*

*Преузето са сајта:
www.pravoslavie.ru
(српска верзија)*

СТАРАЦ ЈОСИФ ИСНХАСТА - БЛАГОДАТ УВЕК ПРЕТХОДНИ ИСКУШЕЊУ

Делање није оно што покушаш, па се повучеш. Делање је излазак на двобој, да победиш и да будеш побеђен, да добијеш и да изгубиш, да паднеш и да устанеш, да све развејеш, да очекујеш борбу и битку до свог последњег даха.

И да не будеш превише самоверен све док ти душа не напу-

сти тело. Чак и када се буде узносила ка небу, може очекивати да већ следећег часа буде збачена у ад. Рекао бих да се пад и дешава управо у том магновењу. Човек стога не треба да се чуди променама, него мора, напротив, имати у виду да му припада и једно и друго.

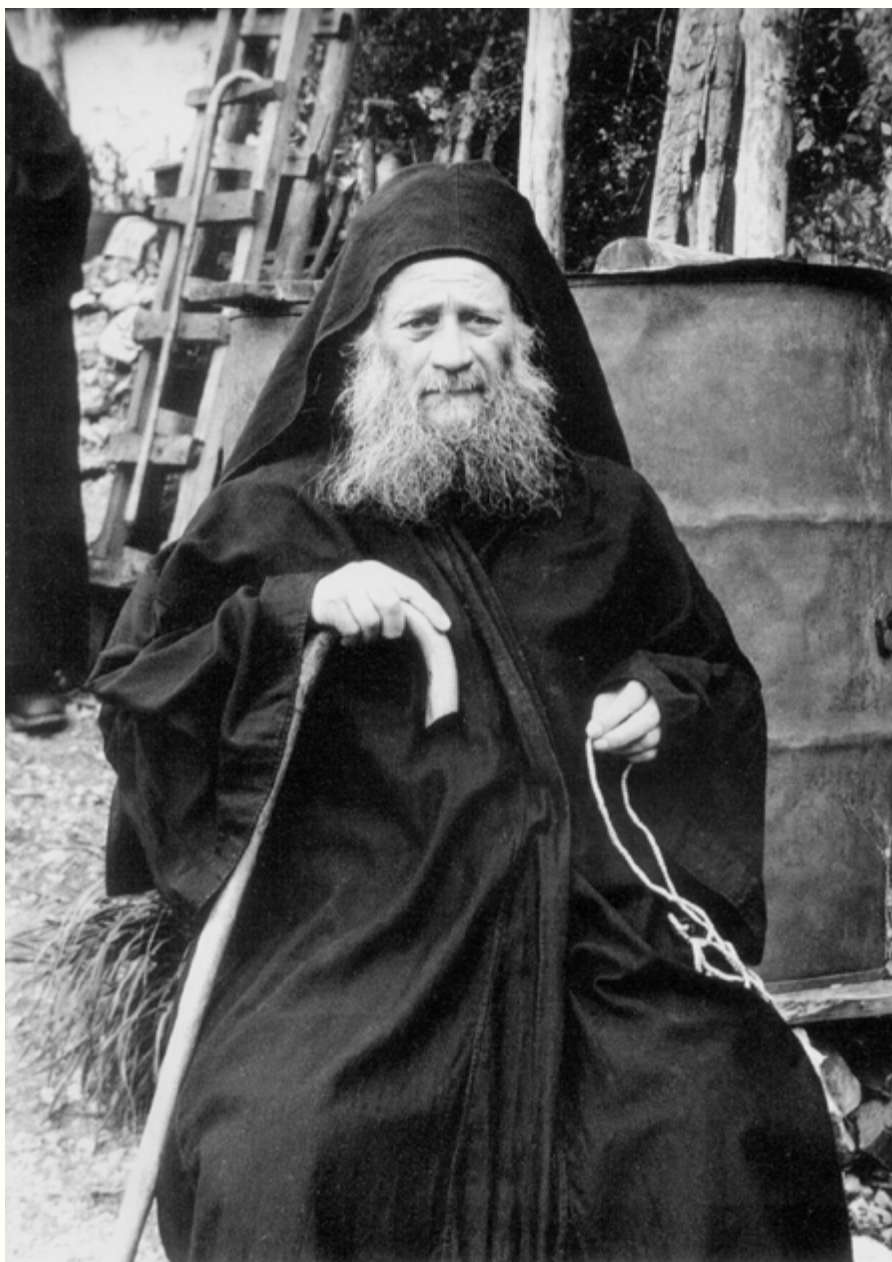
Знај да благодат увек прет-

ходи искушењу као упозорење да се припремиш. Чим приметиш благодат, стегни се: „Рат је објављен! Пази, земљани човече, са које ће стране напасти злочник!“ Често он брзо дође, а често и након два – три дана. Али ће, у сваком случају, доћи. Нека утврђења буду чврста: сваке вечери исповест, послушност старцу, смирење и љубав према свима. Тако ћеш олакшати тескобу.

Сада, ако благодат дође пре очишћења и томе слично – молим те да будеш опрезан и чиста ума.

Благодат се дели на три врсте: очишћујућу, просветљујућу и на благодат савршенства. На три врсте дели се и живот: на природни, натприродни и противприродни. У оквиру ове три врсте, човек узлази и силази. Постоје и три велика благодатна дара која човек задобија: созерцање, љубав и бестрашће.

Делању садејствује благодат очишћења која помаже у очишћењу. Свакога, ко се покајао, на покајање је побудила ова благодат. Све што човек чини дело је благодати, чак и ако није свестан да је поседује. Без обзира на то, благодат га одгаја и руководи. Сагласно напретку који је постигао, човек се уздиже, спушта или остаје на истом ступњу на којем је и био. Ако има ревности и самоодрицања, узноси се до созерцања, за којим следи просветљење божанским знањем и у извесној мери бестрашће. Ако охладни његова ревност и усрђе, прекида се и

дејствовање благодати.

Што се тиче онога који се моли са знањем, а што си споменуо у свом писму, то је онај који зна за шта се моли и шта тражи од Бога. Онај ко се моли са знањем не празнослови и не тражи ништа излишно. Напротив, он зна и место, начин и време. Тражи оно што одговара и користи његовој души, умно општи са Христом, хвата га и поседује: „Нећу те“, каже, „отпустити у векове!“

Онај ко се моли тражи отпуштање грехова, тражи милост Господњу. Ако се моли за велике ствари пре времена, Господ му их не даје, јер Он даје по утврђеном реду. Међутим, уколико молитељ настави да досађује својим захтевима, Он допушта духу прелести да подражава благодат и да те обмане, показујући ти једно уместо другог.

Због тога није корисно тражити прекомерно. Уколико и будеш услишан пре очишћења, пре него што томе дође ред, те прекомерности ће се претворити у змије и постаће штетне. Ти имај чисто покајање и послушност према свима, и благодат ће, и без да је тражиш, доћи сама.

Слично младенцу који још замуцкује, молитељ тражи од Бога Његову свету вољу. Као пребла-

ги Отац, Бог му даје благодат, али му даје и искушење. Уколико без роптања поднесе искушење, благодат се увећава. Колико се увећава благодат, толико се увећавају и искушења.

Када се демони приближе да би започели битку, они не нападају тамо где ћеш их победити војујући без роптања него баш траже слабу страну. Тамо где их најмање очекујеш проваљују зид тврђаве. И када душу затекну немоћну и тај део слабим увек га ту побеђују, и чине одговорним.

Тражиш од Бога благодат? Уместо благодати, Он попушта искушење. Ниси у стању да издржиш битку и падаш? Неће ти се дати никаква додатна благодат. Поново тражиш? Поново искушење. Поново пораз? Поново лишавање, и тако до краја живота. Према томе, мораш да изађеш као победник. Супростављај се искушењу до смрти. Падај као леш у борби, вапи на земљи као одузет: „Никада Те нећу напустити, најслађи Исусе! Никада Те нећу оставити! Нећу се разлучити од Тебе у векове и ради Твоје љубави издахнућу на попришту!“ Изненада, Он ће се појавити на попришту и узвикнути из вихора: „Овде сам! Опаши сада као човек појас свој и пођи за мном“ (в. Јов 38, 1-3).

Сав у светлости и радости, ти ћеш одговорити: „Авај мени, несрећноме! Авај мени, лукавом и бескорисном!“ Ушима слушах о теби, а сада Те око моје види! Због тога прекоревам самога себе, и кајем се у праху и пепелу (Јов 42, 5-6).

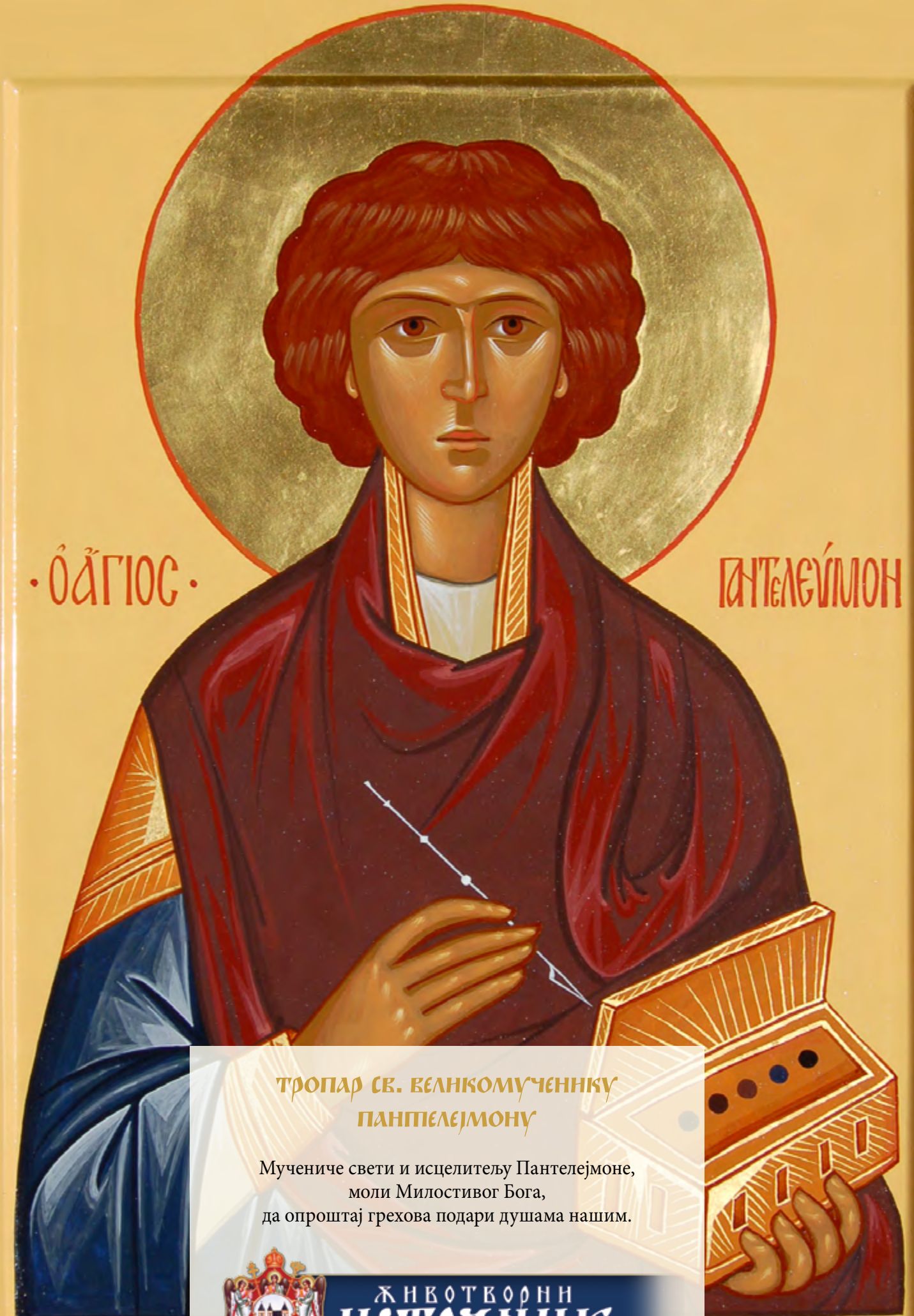
Тада ћеш се испунити божанственом љубављу. Твоја душа ће пламтети као и Клеопина (в. Лк 24, 18-32). У тренутку искушења нећеш оставити платно и побећи наг (в. Мк 14, 51-52), него ћеш трпељиво подносити тескобу [жалост] и размишљати: „Као што је прошло и једно и друго искушење, тако ће проћи и ово!“

Међутим, када очајаваш, и када негодујеш, када не трпиш искушење, тада се, уместо победе, непрестано мораш кајати: због погрешака учињених током дана, због немара током ноћи. Уместо да задобијеш благодат на благодат, умножаваће се твоја тескоба.

И зато не страхуј и не плаши се искушења. Чак и ако много пута паднеш, ти устани.

Извор: Десето писмо, Старац Јосиф Исихаста, Изложење монашког подвига, ман. Хиландар, 2011.

<http://istokpravoslavni.org/rs/?p=5880#more-5880>

• Ὁ ἍΓΙΟΣ •

ΠΑΝΤΕΛΕΪΜΟΝ

**ТРОПАР СВ. ВЕЛНКОМУЧЕННИКУ
ПАНТЕЛЕЈМОНУ**

Мучениче свети и исцелитељу Пантелејмоне,
моли Милостивог Бога,
да опроштај грехова подари душама нашим.

**ЖИВОТВОРНИ
ИСТОЧНИК**

ХРАМ СВЕТОГ ПРОРОКА ИЗИЈЕ ЈАЊА

Прије изградње садашњег храма у Јањи постојала је црква брвнара на каменим темељима. Тај храм се налазио иза старог парохијског дома. Данашњи храм специфичан је и чудан спој различитих архитектонских стилова. Тако је купола на звонику у руском стилу, централна купола на храму је у византијском стилу, а апсиде на храму имају елементе готског стила градње. Овакав спој архитектура свједочи о времену градње храма и приликама које су владале у то доба. Градња храма започела је 1875. године. Овај храм је врло често страдао, како од руке разних окупаторских војски, тако и од природних непогода (поплаве). У Првом свјетском рату звоник је кориштен као осматрачница аустроугарске војске, те је доста оштећен топовским гранатама, нарочито купола.

ЕПАРХИЈА
ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКА

YouTube

ЖИВОТВОРНИ ИСТОЧНИК

www.eparhijazt.com